III. ÉVFOLYAM
1913
NOVEMBER
MEGJELENIK
MINDEN HÓ
ELSEJÉN

ZSIDÓ

ZSIDÓ IRODALMI MŰVÉSZETI TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

AZ OMIKE KULTURBIZOTTSÁGA KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. PATAI JÓZSEF

TARTALOM.

	Oldal
Dr. Schönfeld J.: Palesztina héber egyeteme	457
Gardos Andor: Elég volt. A talmud előtt. Hogy vagytok? (Versek)	459
Dr. Balassa József: Magyar-Mannheimer G.	460
Kapos Andor: Eszter	461
Dr. Vajda Béla: Magyar-Mannheimer G. apja	464
Molnár Ernő: Végtelenség. (Vers)	464
Szász Menyhért: Blassz úr, a jubélkum és a többiek	465
Molnár Ernő: Versek. A poéta felavatása. Zsoltár. Szerelem miatt	468
Patai Edith: Magyar-Mannheimer Gusztáv	469
Molnár Ernő: Új, sápadt tánatfény (Vers)	470
Fleyner János: Zsoltár. Improvisata. (Versek)	471
Molnár Ernő: Szia az égen s az utakon	472

OROSZ-ZSIDÓ NOVELLAÍRÓK.

Kova Albert: Zsarnivka	474
Dr. Fürst Aladár: Egy új iskola régi napjaiból. (Lipcsei emlékek)	476
Szegő Béla: Egy epizód Wágner évfordulójához	479
Molnár Ernő: Nyár közepén (Vers)	481
Elsárgult memoártöredékek	482
Dr. Szabó Géza: Új monumentális zsidó templom a fővárosban	484

SZOCIÁLIS MUNKA.

Jávor Bella: „Inkognitóban" az Omike menzáján	487
Molnár Ernő: Egy ragyogó izzó nap. (Vers)	491

TOLLHEGYRŐL.

Prológ a gyermekfelruházási ünnepélyekhez, Az aradi katholikus templom és a zsidók, Az ujságpapírba csomagolt machzor, Kétféle rabbiujság stb.	492
Új templomok felavatása Egerben és Trencsénben	494

KRÓNIKA ÉS SZEMLE.

Az OMIKE új pártfogó tagjai, Az Orsz. Magy. Izr. Közművelődési Egyesület, Bárósítás stb.	499

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

KÖZGAZDASÁG.

HIRDETÉSEK.

ILLUSZTRÁCIÓK:

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Hervadás. (Műmelléklet)	
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Dekoráció	460
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Fáraó leánya megtalálja Mózest	461
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép	462
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Téli tájkép	463
Magyar-Mannheimer Gusztáv apja	464
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Meséló öreg	465
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mulatozó gyermekek a Quarneróban	466
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Hymnus	466
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mulatozó gyermekek a Quarneróban	467
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Scherzo	467
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Arckép	468
Magyar-Mannheimer Gusztáv arcképe	469
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Rebeka	470
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Téli tájkép	473
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tanulmány	475
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép	476
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Halászbárka Volosca'n	477
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mosónők a római Campagnán	478
Jánosii Engel József 1869-ben	479
Magyar-Mannheimer G.: Olaszországi táj	480
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép	481
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Apám az unokájával	482
Löffler Sándor és Löffler Béla: Oltárfüggöny	483
Löffler Sándor és Löffler Béla: Oltárajtó	483
Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomhomlokzat	484
Löffler Sándor és Löffler Béla: Keleti fal	485
Löffler Sándor és Löffler Béla: Templombelsőnézet nyugat felé az oltárlépcsőről nézve	486
Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomelőcsarnok díszkuttal	487
Löffler Sándor és Löffler Béla: Községháza dob-utcai homlokzata	488
Löffler S. és Löffler B.: Templomdongamennyezet a második emeletről nézve	489
Löffler Sándor és Löffler Béla: Iskolahomlokzat a templom mögött	490
Löffler Sándor és Löffler Béla: Almemor	491
Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomkapurészlet	492
Az egri hitközség új temploma	494
Az új egri zsinagóga belseje	495
Baumhorn Lipót műépítész	495
Nagyecséri Kanitz Dezső, dr. Schweiger Lázár, Ungár Ignác	496
A régi egri zsinagóga	496
Dr. Scheibner Richárd, Kátser Henrik, Friedmann Béla	497
A régi trencséni zsinagóga	497
A régi trencséni zsinagóga belseje	498
A trencséni hitközség új temploma	498
Az új trencséni templom belseje	499
Végvári bátó Neumann Dániel	501
Ekstein Szender arcképe	503
A karlsbadi héber emlékkő felirata	504

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV: HERVADÁS. — FANÉE.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MULT·ÉS·JÖVŐ

ZSIDÓ·IRODALMI,·MŰVÉSZETI,·TÁRSADALMI·ÉS·KRITIKAI·FOLYÓIRAT·

Az O. M. I. K. E. kulturbizottságának közreműködésével szerkeszti

DR. PATAI·JÓZSEF

Megjelenik minden hó közepén. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI. ker., Podmaniczky-utca 6. szám. Telefonszám 146-92. Előfizetési ára az O. M. I. K. E. pártfogó tagdíjjal együtt egész évre: 20 korona, díszkiadásban 30 korona. Egyes szám ára: 2 és 3 korona.

DR. SCHÖNFELD JÓZSEF: PALESZTINA HÉBER EGYETEME.

A bécsi cionista kongresszus egyhangú határozattal kimondotta, hogy sürgős feladatnak tekinti egy héber egyetem létesítését Palesztinában és utasította a szervezet vezérlőbizottságát, hogy az előmunkálatok megkezdésére bizottságot küldjön ki.

A cionista kongresszus ezzel a határozatával egy olyan nagy horderejű és zsidó kulturális szempontból olyan messze kiható kérdést hozott felszínre, amellyel mindenütt — pártállásra való tekintet nélkül — minden komoly zsidó tényezőnek kötelessége foglalkozni.

És valóban a világ egész zsidó sajtója a cionista kongresszus lefolyása óta állandóan foglalkozik ezzel a kérdéssel és megállapíthatjuk már itt — amit egyébként az alant közölt lapvéleményekkel igazolni is fogunk —, hogy a cionizmus 16 évi munkássága alatt alig lépett a zsidó közvélemény elé egy olyan eszmével, amely olyan széles körökben, barátnál és ellenségnél egyaránt oly rokonszenvet és tetszést keltett volna, mint amilyen lelkesedést és szimpátiát a zsidó egyetem kérdése aratott.

Szükség van-e egy zsidó egyetemre Palesztinában?

Megdönthetetlen érvekkel és szomorú adatokkal bizonyította *Weizmann* manchesteri egyetemi tanár, a kérdés kongresszusi előadója, hogy a palesztinai zsidó egyetem valósággal életkérdés lett. Szüksége van erre az egyetemre már magának a palesztinai zsidó ifjúságnak, amely a jeruzsálemi és jaffai héber gimnáziumokban érettségezik — az idén kerültek ki az első maturánsok — és amely ifjúság ma egyetemi tanulmányainak folytatása végett külföldre kénytelen menni, ami által elszakadnak attól a zsidó szellemtől, amelyet Palesztinában magukba szívtak.

De sokkal sürgősebbé teszi az egyetem kérdését az oroszországi zsidó diákság kétségbeejtő helyzete. Megdöbbentő adatokkal vázolta *Weizmann* ezt a rettenetes állapotot. Az orosz egyetemek tudvalevőleg csak a minimális öt százalék erejéig veszneknek fel zsidó hallgatókat. A nagy többség tehát teljesen el van zárva a további kiképzés és önművelődés lehetőségétől és csak a vagyonosabb néposztály fiai engedhetik meg maguknak azt, hogy külföldi egyetemeken szerezzék meg diplomájukat.

De ma már ez a megoldás is mind nehezebb és nehezebb lesz. A külföldi egyetemek egymásután újabb és újabb megszorító intézkedéseket léptetnek életbe a „külföldi" hallgatókkal szemben. Előbb csak a tandíjakat szabták meg aránytalanul nagy összegekben, majd több egyetem kimondta, hogy csak olyan külföldi hallgatókat vesz fel, akik legalább 1—2 félévet hallgattak már saját hazájuk valamelyik egyetemén. Ezzel a határozattal egyenesen lehetetlenné tették az orosz diákok felvételét. Hiszen ezek éppen azért keresik fel a külföldi egyetemeket, mert odahaza egyáltalában nem nyernek felvételt.

Az orosz zsidóság tehát az előtt a kétségbeejtő helyzet előtt áll, hogy nem lesz képes többé a saját szükségletét az intelligencia terén előteremteni és hogy ez mit jelent egy elnyomottságban és nyomorban élő, 6 millióból álló zsidóságra, amelynek eddigi helyzetében egyedüli fegyvere a szellemi fölény volt, — azt bővebben kifejteni felesleges.

Az orosz zsidó ifjúság ebben a helyzetben tömegesen hagyja el atyái hitét és rohamosan szaporodnak a kényszer-kikeresztelkedések, amelyeknek sürgős intézkedésekkel elejét kell venni.

A zsidó egyetemi hallgatónők még sokkal ret-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

tenetesebb zaklatásoknak vannak kitéve. Egész Európa közvéleményét felháborította *dr. Herz* londoni főrabbinak a leánykereskedelem elleni kongresszusson tett leleplezése, mely szerint egyes oroszországi városokban a zsidó egyetemi hallgatónők csak az esetben szerezhetik meg a városban való tartózkodhatás jogát, ha a prostituáltak nyilvántartására rendelt rendőri ellenőrzésnek magukat alávetik és kiváltják a maguk sárga igazolványukat, az újkori sárga foltot.

Akadhat-e zsidó, akinek szívében csak egy parányi szikrája is él még a zsidó érzésnek, aki ezek hallatára és ezen rettenetes állapotok megismerése után nem érezné, hogy itt valóban cselekedni kell! Megértjük ezek után, hogy a cionista kongresszuson pár pillanat alatt fél millió márka gyűlt egybe e célra, hogy akadtak lelkes zsidók, akik spontán, minden felhívás nélkül, százezreket, vagyonuk tekintélyes hányadát dobták oda a zsidó egyetem oltárára.

És meg vagyok győződve róla, hogy ha a zsidó egyetem érdekében megindul az agitáció, úgy nem lesz zsidó széles e világon, aki kivonná magát ez alól a kötelesség alól, hogy a zsidó kultúra modern templomának a felépítésénél segédkezzék. És jönnek majd a gazdagok az ő nagy adományaikkal és a szegények az ő megkuporgatott filléreikkel — miként azt a galíciai szegény zsidóság tette, amely egy év alatt 100,000 koronát adott össze a héber gimnázium javára — és miként *Ezra* és *Nehemia* idejében a Babilonban maradtak, adományaikkal fogják segíteni az új otthon új szentélyének a felépítését. És ez az új szentély büszkén fogja hirdetni a zsidóságnak a kultúra iránti lelkesedését és szeretetét.

Most már megértjük, hogy miért alakította át az utolsó cionista kongresszus sokaknak érzelmi világát és a cionizmussal szemben elfoglalt álláspontját. Így *dr. Bloch*, az Oesterreichische Wochenschrift szerkesztője lapjának három teljes számát szentelte a cionista kongresszusnak. Pedig tudnunk kell, hogy *Bloch* állandóan küzdött a cionizmus ellen. És mikor most egyik olvasója kérdőre vonta, hogy mi az oka annak, hogy egyszerre olyan nagy melegséggel foglalkozik az eszmével, a szerkesztő mintegy két hasábon át igazolja az új álláspontot.

Azt írja többek között *dr. Bloch*, hogy most, mikor mindenki látja, hogy a cionizmus a teóriák és szavak mezejéről a tett terére lépett, és látja, hogy mennyi új tartalmat ad ma a cionista eszme a zsidóságnak, hogy milyen hihetetlen fellendülés tapasztalható a héber nyelv és kultúra terén, mikor egy héten át tartó héber kongresszust láttunk magunk előtt és amikor azt látjuk, hogy „nincs távol az idő, mikor a cionista kongresszus összes szónokai héberül fognak beszélni", mikor egy héber egyetem alapításával foglalkoznak, akkor lehetetlen továbbra is hallgatással mellőzni ezt a nagy eszmét.

Az *„Allgemeine Zeitung des Judentums"*, *Ludwig Geigernek* orgánuma, amely pedig a legjobb akarat mellett sem nevezhető cionistabarát lapnak, legutóbb szintén több cikket szentelt a zsidó egyetem kérdésének. Nem kisebb ember, mint maga *Martin Philippson* „Eine jüdische Universität im Orient" című cikkben a legnagyobb lelkesedés hangján tárgyalja a tervet. „Itt nincs többé pártszempont — így ír —, itt minden zsidónak egybe kell fogni, hogy e terv valóra váltassék."

A frankfurti *„Der Israelit"* című orthodox ujság vezércikket szentel az ügynek. Ismeretes, hogy az Israelit zsidó kulturális téren milyen szigorú és konzervatív irányt képvisel és így természetes is, hogy egyetlen aggálya az, hogy a tóra alárendelt szerepet fog játszani a többi tudományok mellett. Ám egyebekben lelkesedéssel tárgyalja a fontos kérdést.

A héber lapokról nem is kell beszélnünk. Ezek mind mint történeti jelentőségű tényt regisztrálják az egyetem létesítésének a határozatát.

Sokkal érdekesebbek a törökországi lapok és a konstantinápolyi chacham basi nyilatkozatai. A chacham basi egy berlini zsidólapban oda nyilatkozott, hogy a tervet nagy örömmel fogadja és támogatja.

De a nagy török lapok sem találnak semmi kifogásolni valót az egyetem létesítésében. Sőt ellenkezőleg. Törökország egyik legelőkelőbb lapja, az *„Osmanischer Lloyd"* a következőket írja: „Az egyetem alapításának a tervével a cionizmus a kultúra terére lép. Ezen az egyetemen előreláthatólag héberül fognak előadni és a zsidó tudományoknak előkelő szerep lesz biztosítva. De talaja lesz ez az egyetem az összes általános tudományoknak is és ebbeli minőségében erős kulturális befolyása lesz, amely az egész országnak előnyére kell hogy legyen és ha a kongresszus egyik tagja az egyetemtől Jeruzsálem új korszakát várja Palesztinára nézve, úgy lényegében igazat kell neki adnunk."

A jeruzsálemi egyetem beláthatatlan hatással lesz az egész diaspora zsidóságára. Egyrészt azzal, hogy lesz végre egyetemi katedrája a zsidó irodalomnak és hivatott művelőket kap a zsidó tudomány minden ága. Azonkívül egészen bizonyos, hogy miként a zsidó alsó és középfokú iskolák mindenütt kitünnek, a jeruzsálemi héber egyetem is a legmagasabb nivón fog állani és Európából, Amerikából és mindenünnen a zsidó egyetemi hallgatók ahelyett, hogy Heidelbergbe vagy Cambridgebe mennének egy-egy semesztert hallgatni, el fognak zarándokolni egy-egy félévre a jeruzsálemi egyetemre, ahol a tiszta tudomány forrásából zsidó érzést, zsidó szellemet is szívnak magukba.

A zsidó egyetem kérdése egyelőre az előkészítő-bizottság kezében fekszik. Ez fogja majd a nyilvános agitációt megindítani és akkor majd alkalma lesz az egész zsidóságnak közreműködni abban, hogy a *„Tóra ismét Cionból induljon ki és Isten szava, a zsidó kultúra szava Jeruzsálemből"*.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

GÁRDOS ANDOR:[1] ELÉG VOLT.

Bibliás esték csendes nyugalmán
Az apám, ha ölébe vett,
Úgy emlékszem:
Szava aranyként folyt a száján,
Beszélt, regélt misztikus csodákról
Egy kacajos világból.

Addig beszélt, míg köny szállt szemére,
Kimeredt az éjszakába,
Mintha várna . . .
Távoli zene ült lelkére.
Rámnézett, nagynéha felmosolygott,
Tán jövőmről álmodott.

Aztán elment, meg nem ért álmával,
A vágyait belém oltva.
Előttem áll,
Mint akkor, könymosolygós szájjal:
Volt . . . merészen indult meg, tagadón,
Fejet hajtott megadón.

Hát én is így, tagadva, ímázva
Zsoltárral temessem magam?
Nem! nem lehet!
Eleget volt apám alázva,
Annyi ősöm szétzüllött álmáért
Hadd arassam én a babért.

Bibliás esték csendes fuvalma,
Száz ősöm lelke szárnyán
Szálljon multba.
Legyen enyém a fény, a lárma,
A lázas örömök remegése,
Csókok színes zenéje.

GÁRDOS A.: A TALMUD ELÖTT.

Rám néz a holt betű.
Élet száll belé s szólal:
Emlékszel? hogy kért szegény anyád:
Fiam! vedd elő néha a szent könyveket.
Ha bármi érjen az életben,
Vigaszt adnak,
Megenyhülsz a szavuktól.

Soká — soká tartott,
Amíg hozzánk fordultál!
Szemrehányón, keményen szólnak.
Fejem lehajtom, megbuvó szégyenkezőn:
Igaz! — rég — rég volt ímázó percem,
Feledtem rég
A zsoltáros órákat.

A bibliás esték,
Az áttanult éjszakák,
Mikor felvertük az éj csendjét
Vitázó hajdani bölcsek mondásival,
Mikor a hajnal vetett haza
S hivős híttel
Vártam istenes csodát.

Rég volt. Végiggázolt
Azóta a sorskerék:
Meghalt Atyánk és vele minden
Szárnyaló remények és boldog kis család.
És elvetődtünk mind. Testvérek
S vérünkkel szántjuk
A megürült földtekét.

Suttogó kéréssel,
Mintha anyámnak szólnék.
Elbeszélem jajos napjaim,
Megbocsájtóra válnak a hideg betük,
Zsoltárok élednek lelkemben
S boldog vagyok.
Bizó, mint nem voltam rég

GÁRDOS ANDOR: HOGY VAGYTOK?

Bibliás régi barátok,
Zsolozsmás éjek kínzott rabjai:
Hogy vagytok?
Melyik képével fordult felétek,
A mindig ígérő — Ígéret?

S tüzes tanító hítetek,
A régi, — segít-e, vajjon kitart
Veletek?
Megfizeti-e a sok éjszakát,
Az átéhezett nappalok jaját?

Rég nem hittem, — rég elhagytam
Évezredek abajgó panaszát
Imámba.
Élni akartam, kissé szeretni,
Multas bánatokat feledni.

Aztán mindent meggyűlöltem . . .
Menekültem: üldözött a világ,
„Vágytelkem"
Üldözött . . . Visszahívtam a multat.
Zsolozsmás hangú szegény házat.

Már szeretek. Megbékéltem.
Hitre találva; hívős — magamba,
Végzetten.
Nem lázadozok, vérem lehiggadt,
Csendre várón, — életbe fáradt.

Csak ti, bibliás barátok,
Csak sorsotok tart kérdező-félőn:
Hogy vagytok?
Melyik képével fordult felétek
A mindig ígérő Ígéret?

[1] Egy Günczler (Gárdos) Andor nevű fiatal temesvári talmudistától kaptuk e darabos formájú, érdekes verseket, amelyekből sokat ígérő, mély poézis árad. Az ifjú költő — mert aki ezeket a verseket írta, költő — csak „critica céljából" küldte ugyan be hozzánk „visszbélyeggel" ellátott poémáit, de mi közelebb akarjuk hozni a talmudista-poétát az irodalomhoz és a visszbélyeget félretéve, az erős tehetségre való verseket minden változtatás és „javítás" nélkül bemutatjuk olvasóinknak. *(A szerk.)*

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Dekoráció.

Gustave Magyar-Mannheimer: Peinture décorative.

DR. BALASSA JÓZSEF: MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV.

Művészetben gyönyörködni könnyű, a művészetet megérteni nehéz, a művészt megérteni a legnehezebb. Belelátni abba a lélekbe, amely az élet és a természet szépségeit nemcsak átérezni tudja, hanem újra meg is teremti s velünk is átéreztetve, új élvezeteket kelt bennünk. Sok rejtett, titkos hatás fejleszti, érleli a művészt s mi előttünk, akik művészetében gyönyörködni akarunk, csak a kész mű áll a maga egész hatásával. S a művész élete is csak egyes rugókat tár fel, csak néha látjuk, mi tette művészetét olyanná, amilyen; a művész lelke legnagyobbrészt titokban fejlődik, gyakran maga a művész is csak homályosan sejti, mi vezeti új célok, új utak felé. S mi mégis érdeklődéssel fordulunk a művész élete felé, keressük fejlődésének mérföldmutatóit s azt hisszük, ha egyet-mást megtudtunk róla, most már jobban értjük művészetét is.

Magyar-Mannheimer Gusztáv ma a legjobb nevű magyar művészek közé tartozik, akinek tehetségét nemcsak a siker külső jelei tanusitják: az aranyérmek és az előkelő vásárlók itthon és külföldön, hanem a műértő közönség állandó szeretete és érdeklődése. A művész 1859-ben született olyan családi körben, ahol művészetről bizonyosan keveset hallott. Egy félszázaddal ezelőtt a zsidó családok körében a fiú számára még mindig csak két eshetőség volt: vagy praktikus, kenyérkereső pálya felé kellett törekednie, vagy ha az illető inkább a szellemi munka felé vonzódott, a tanitó, az orvos vagy a rabbi pályájára indulhatott. A művészet, mint életcél csaknem elképzelhetetlen volt. És sok művésznek kellett súlyos küzdelmet vívnia a szülők és a környezet előitéletével, hogy művészi pályára indulhasson. Mannheimert sorsa megkímelte ettől a gyakran elkedvetlenitő, energiát fogyasztó küzdelemtől. Vágya, hogy a festői pályára menjen, nemcsak hogy ellenkezésre nem talált, hanem inkább jóakaró buzdítást nyert a családi körben. A művészetet a mesterséggel kezdette: fotografált. Azután végigpróbálta a legkülönbözőbb technikákat; litografál, szorgalmasan rajzol s Münchenben Raab acélmetszőnél az acélmetszésben is gyakorolja magát s tanulmányozza a régi mesterek technikáját. Igy vetette meg alapját az ő sokoldalúságának s nagy technikai készségének.

Két izben tartózkodott Münchenben. Előbb Wagner Sándornak, azután Löfftznek volt tanítványa, majd Bécsben Makart mellett dolgozott. Eközben illusztrálja Mikszáth műveit, hazajön s arcképeket fest. Művészeti fejlődésére igen nagy hatással volt olaszországi útja, midőn állami ösztöndíjjal Rómába megy, bejárja a Campagnát, lemegy Nápolyba, Capri szigetére s teleszivja magát és művészetét az olasz tájak elragadó szépségével. Azóta is gyakran vissza-visszajár Olaszországba s talán nem véletlen, hogy egyik legnagyobb sikerét is Olaszországban, az 1901-iki velencei kiállitáson aratta. Művészetének első, küzdelmes évtizedeit a sikerek állandó sora váltja fel.

Magyar-Mannheimer művészetét nem lehet egy szóval vagy egy irány nevével jellemezni, annyira változatos és annyira gazdag; de nem is lehet életét korszakokra osztani s elhatárolni, hogy mikor mivel foglalkozott. Művészetén meglátszik tanulóéveinek szorgalmas, de egyúttal gyötrelmes munkája. Nagyot tud alkotni, akár hajszálecsettel festi meg alig tenyérnyi képét, akár széles, nagy vonásokban veti oda egy nagy vászonra a tavasznak, a viharnak vagy a tengernek színharmóniáját. Az ellentét kedvéért állítsuk egymás mellé két képét. Az egyik egy kis havas utcája, még müncheni korszakából, melynek alig valamivel kicsinyített mását láthatják olvasóink, a másik a „Mosónők a római Campagnában“ c. képe a mi Szépművészeti Múzeumunkban. A havas utca becsületére válna a legjobb középkori miniátornak, aki drága kéziratát aprólékos gonddal díszitette. Hideg levegő nehezedik az utcára, a kerékre rakódott vastag hóréteg a legerősebb realizmus erejével hat. A campagnai tájkép alig törődik valamit a részletekkel. Nem a mosónők érdekelnek bennünket, ezek is színfoltok az olasz köd és ég nagy színpompájában.

Tárgyaiban is rendkivül változatos s gazdag tudású művész. Arcképei és arcképtanulmányai néha a legjobb olasz mesterekre emlékeztetnek. A Szépművészeti Múzeumban látható vörösszakál-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

las férfifej egyszerű nyugalmával és finom tónusával mélyen hat a szemlélőre. Fantasztikus képeiben játszi fantáziája csapong, mint pl. a New-York-kávéház freskóiban, Scherzó-jának játszadozó gyermekeiben. Meleg részvéttel tudja meglátni és megérezteti a szegény ember nyomorát, mint a Kültelki lakosok c. képében. De művészete legcsapongóbb és legerősebb, amikor a természet szépségeit teremti újra a vásznon. Szereti a borongós, sötét tájat, a gomolygó felhőket, amint egymást kergetik, a közeledő vihart, a római Campagna magas, vad növényekkel borított kertfalai között. Máskor a ragyogó tavaszt festi meg, mint azon a híres képén, mely a velencei modern múzeum tulajdona. Kedves tárgya az olasz kertek virágzó pompája, a viruló mandolafák, a borostyánnal és rózsával befutott oszlopos tornác vagy pedig a Jókai-utca kertje, ahol évekig lakott, a főváros külsőrészeinek elhagyott házai, egy utcarészlet vagy egy facsoport. A legegyhangúbbnak látszó természeti képben is megtalálja a festőit. Nagy szeretettel festi a tengert, a vízben mulatozó, úszkáló gyermekekkel. Élet és mozgás van a vízben és az emberekben. Majd meg csak a felhő és tenger érdekli s a voloscai házak tetején elnézve egy kis képben, pompás színeivel életre kelti a levegő és a tenger életét.

Csaknem 10 év mult el Magyar-Mannheimer utolsó gyűjteményes kiállítása óta. Most megnyílt új kiállítása bizonyosan új meglepetéseket és új örömöket fog hozni művészetének kedvelői számára.

KAPOS ANDOR: ESZTER.

Még Eszter királynő, a híres és jámbor Mardochai lánya se lehetett szebb nála: picíny láb, ringó derék, halavány kreol-arc, mélytüzű fekete szem. És hajának éjsötét koronája belekéklik még ma is tünő ifjúságom álmaiba, pedig ma már csak volt . . .; ha Eszter él is még, ha öt egészséges gyermek anyja is: azért a haja, acélos fényű hajkoronája már csak volt . . . elmult . . .

Eszter apai ágon rokonom és ő volt az első gyermekszerelmem. Még nem is ismertem és maris belészerettem a nevébe, beleszerettem a szépseges hírébe.

Róla is sokat beszélt az apám, de még többet: jámborlelkű apjáról . és ennél is többet: a legdicsőbb zsidó családból származó anyjáról; mert ő a pozsonyi világhírű dinasztiának volt a sarja; annak a dinasztiának, mely a magas származás tiszteletreméltó gőgjével tekint le a körülötte nyüzsgő-forgó profán világra. Igen: Eszter anyjának minden gesztusa, büszkesége és tartózkodása beszédesen hirdette:

— Én a pozsonyi rabbi lánya vagyok és ezt tudja és ezt szereti bennem a férjem.

És én láttam, hogy a férj, a jámbor hithű férj alázattal és odaadással hajt fejet úrnője előkelőségének trónja előtt és ő a legelső, ki hirdeti:

Gustave Magyar-Mannheimer: Moïse trouvé par la fille du Pharaon.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Fáraó leánya megtalálja Mózest.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

imákban és bőjtökben lemorzsolódó életének tartalma és értéke az, hogy ő a nagy pozsonyi rabbinak érdemetlen veje . . .

Ebben a különös környezetben nőtt fel Eszter. De a nagy tradiciók és az isteni jámborság karöltve sem tudott hermetice őrködni gyermekcipői fölött.

Az ő hamvas, rózsateintes arcát is meglegyintette az új idők szele.

Az apja, a legjámborabb somogyi „kilének" legjámborabb feje, „Jomkipur" hosszú napján teljes 24 óráig *egy helyben állt* (nem ült és nem sétált) és meghajtott derékkal, de meg nem rogygyant inakkal dicsérte „Adonájt", pedig hófehér szakállában már a 70-ik évnek remegése reszketett.

Az édesanyát pedig még e szent napon is a származás dicsősége táplálta és e mennyei mannától, még e bőjttel és sanyargatással telt órákban sem fogyott meg széles és majesztetikus termete.

De Eszter már csak a templomudvar árnyas fái alatt ült és kezében nyitott könyvvel várta a lassú percek mulását. Nem ódon héber imák áhitatra keltő zsolozsmái zsongták körül, hanem e könyvnek ólomhadsorából feléje szállt a legédesebb magyar mákony, mit a legnagyobb mesemondó: Jókai Mór kevert addig, míg megszületett a leányok legszebb álma: a Kárpáty Zoltánok és Berend Iványok színes és csodás világa . . .

És hirtelen, épp e szent napon és e csöndes elfeledkezés órájában, a hűs templomplatánok árnyékában kitört belőlem az istenkisértő vakmerőség és bár az én torkomat is szárazra surolta a bőjti szomjúság, mégis kicsapott a láng a szivemből és megperzselődött az ajkam, mikor elrebegtem:

— Szeretem, édes Eszter . . .

Megrázkódott. A könyv kiesett kezéből és rám emelte fekete pillájú, könnyfelhőtől fátyolos szemét. Mélyen és fájdalmasan sóhajtott és aztán megnyugodva kedvesen, anyásan végighúzta hajamon a kezét:

— Kis fiú . . . Hiszen csak olyan idős, vagy tán még fiatalabb, mint én. De ha tíz esztendővel öregebb lenne, én akkor is csak orthodox rabbinak lehetek a felesége. A származás nálam is kötelez! És ha nem is szeretem, aki eljön értem: az övé leszek, ha az anyám akarja, ha az apám akarja . . . Az anyámat se kérdezték és látja: mégis boldog . . . Hiszen én vagyok a hetedik gyereke . . . A mi családunkban nekünk lányoknak csak addig van szívünk, szépségünk és ifjúságunk, míg — leányok vagyunk. Aztán . . . jön a komoly, a szent kötelesség . . .

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép.

Gustave Magyar-Mannheimer: Paysage.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az utolsó szavakat már fájdalmas vonaglással, remegve rebegte és én botor csókkal akartam a jajongó kint elűzni, de ő felháborodva lökött el magától és csak akkor nézett rám szelíden, mikor igaz bűnbánattal bocsánatért könyörögtem és csak azt kértem:

— Csak egy fürtöt a gyönyörű hajából... édes Eszter!

— A hajamból?... És szeme könnybe lábadt újra, majd hirtelen lebontva fejéről a dús éjkoronát, belemarkolt és aztán becézte, simogatta, csókolta, siratta:

— Nem... nem... most még nem... az anyám észrevenné... de majd akkor, ha már nem lehet az enyém: küldök belőle...

— Isten bizony? — faggattam ostoba diákhitetlenséggel.

— Ma Jomkipur van és én: megígértem.

*

Aztán elszakadtam Esztertől, de még sokáig az első szerelem emlékszálakat szőtt álmaimba.

És talán akkor is éppen Eszterről álmodtam, midőn egy reggel csomagot hozott a posta. Felbontottam és selyempapírba göngyölve megtaláltam benne Eszternek egy hajfürtjét és mellette e levelet:

„Megígértem: íme itt küldöm szegény szép hajamnak drága fürtjét. Oh istenem... hogy szerettem ifjúságom gyönyörű koronáját... nem adtam volna oda a világért, még azért sem, ami drágább és szebb, mint az élet: nem adtam volna oda még a szerelemért sem... De hát — férjhez mentem és gyönyörű hajamat az anyám levágta... Most már úgyis mindegy... Ha akarja: tegye el emlékül..."

Én meghatódva simogattam az árva fürtöt. És nem tagadom: szomorú könny ólálkodott a szemhéjam körül...

Úgy éreztem, mintha valaki meghalt volna: egy ábrándos leánylélek, ki szeretett és mert szeretett: szenvedett...

Meghalt, ki szép volt és fiatal volt... Ki eddig élt a könnyeknek, az álmoknak, magának... most pedig örökre meghalt, mert a nő csak addig él, míg a szépsége él...

*

Nemrégiben egy családi lakodalmon újra összekerültünk. És én nem tudtam Eszter fejére nézni, csak a még mindig feketén izzó szemébe...

Sokáig és szótlanul ültünk egymás mellett a terem sarkában, míg a fiatalság előttünk és körülöttünk már egy órája ropta, kurjongatta és rekedten ordítozta:

— Sohse halunk meg...

Talán ezért voltam én is olyan ostoba, mikor minden bevezetés nélkül hirtelen odafordultam hozzá:

— Mondja, Eszter... és boldog maga?

Ő csöndes mosollyal nézett rám és szelíden, de határozottan felelt:

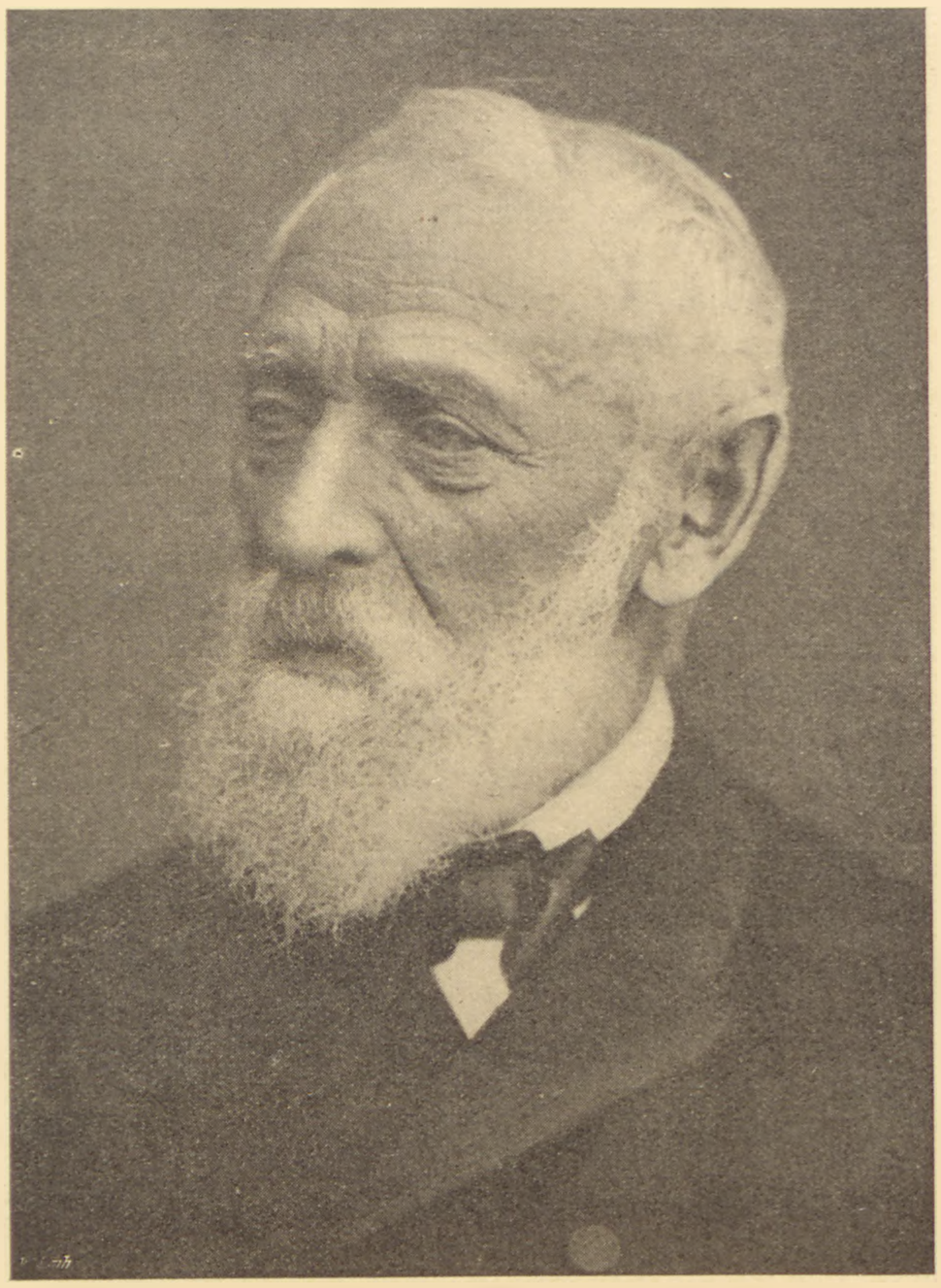
— Oh igen... hogyne... A férjem szeret... Van öt egészséges, derék jó gyerekem... A fiúkat rabbiknak nevelem... az ötödik, ez a kis lány itt — eközben szeretettel ölelte magához a hároméves gyönyörű gyermeket — pedig olyan lesz, mint az anyám: hithű és jó zsidó anya...

Én szótlanul és élesen figyeltem, de Eszter fehér keze nem reszketett, mikor kisleánya göndör, barna, sűrű haját simogatta, morzsolgatta...

Gustave Magyar-Mannheimer: Paysage d'hiver. Magyar-Mannheimer Gusztáv: Téli tájkép.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar-Mannheimer Gusztáv apjának arcképe.

Portrait du père du peintre Gustave Magyar-Mannheimer.

DR. VAJDA BÉLA: MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV APJA.

Régi vita a talmudban, vajjon a tóratudomány minden ember számára egyformán hozzáférhető-e, avagy ez is a legszívesebben azokhoz a családokhoz szeret betérni, hol már régóta otthonos. Tény az, hogy minden korban voltak egyes családok, melyeknél szinte örökségképen szállt a talmudtudás apáról fiúra, ami különben elég könnyen megmagyarázható.

Mindenesetre sokkal feltünőbb és érdekesebb, hogy amidőn ily talmudtudós családok egyes sarjadékai szakítanak az öröklött szellemi foglalkozással és más hivatásnak, sokszor azzal a legélesebb ellentétben álló életpályának szentelik életüket, nagyot. hatalmasat és maradandót alkotnak ott is. Az emberiség kultúrhistóriájának számos példája illusztrálja ezt az igazságot, amelyet csak megerősít a mi nagy festőművészünk, kinek alkotásait a Mult és Jövő jelen száma méltatja.

Festőnk apja, *Mannheimer B. Friedrich* Csehországban, Reichenauban született 1809 szept. 3-án ősrégi talmudtudós családból és első ifjúságát ő is a szent könyvekben való búvárlással tölti el. Mint jeles talmudista kerül aztán Prágába, a nagyhírű Rappaport S. L. iskolájába, melynek szelleme egészen átalakítja az ifjúnak lelkét. Itt ismeri meg a zsidó tudományos és vallási élet reneszánszát, érintkezésbe lép a nagy Zunz Lipóttal és így válik az ifjú talmudistából a modern zsidó hitszónoklás egyik úttörője. Nem volt még több 25 évesnél, midőn már szülővárosában hirdeti a szószékről az újkor szellemében Izrael tanát, pár év mulva Hohenemsbe és innen a negyvenes évek elején Magyarországba kerül. Itt mint *hitszónok és hittanár* a legelőkelőbb hitközségekben működik. Győrbe kerül előbb és itt tartja nyomtatásban megjelent prédikációi egyik legkiválóbbját: „Der Jude als Bürger und Bekenner", azon alkalomból, hogy az országgyülés szellemének hatása alatt 1846-ban a király eltörli az évszázados szégyenletes türelmi adót. Győrből Pécsre, onnan Veszprémbe jut és végigjárja az úttörők tövises útját. Végre 1848-ban mint hittanár Pestre kerül, hol végre megtalálja az áhitott nyugalmat. Háborítatlanul él magasztos hivatásának, az ifjúság vallásos nevelésének és amellett áldozik nemes szenvedélyének, a költészetnek és irodalmi tevékenységnek. Megírja a szerencsétlen Kohn Ábrahám rabbinak élettörténetét, ki 1848-ban Lembergben martírhalált halt elveiért. *Kayserling*-gal együtt dolgozik szorgalommal és nagy tudással a bécsi *Jahrbuch für Israeliten* számára, míg világi irányú munkálatait és költeményeit lelki rokona, *Frankl Ludwig August* közli évkönyveiben és folyóirataiban. 80 éves korában hunyt el békés, nyugalmas vénségben, miután megérte a legnagyobb boldogságot, hogy gyermekei a legkülönbözőbb élethivatásban kimagasló alakokká váltak.

Költői lélek volt, teli lángoló lelkesedéssel a szépért, a haladásért, a humanizmusért és teli szeretettel a hit iránt, melynek buzgó szolgája volt.

MOLNÁR ERNŐ: VÉGTELENSÉG.

Szelek sikoltnak, szaladnak, búgnak
s a fák alattok hajlongva zúgnak . . .
Felhők repülnek, jönnek-mennek
s neki szaladnak a végtelennek . . .
A vizek hűsen, locsogva folynak
s pihenés nélkül csak loholnak . . .
Éj és nap váltakozva szállnak . . .
A szilárd, nagy hegyek állnak, állnak . . .
Fű, fa, virág, lomb nőnek, nőnek . . .
Az ég sincs alávetve az időnek . . .
Lányok, rózsák virulnak, vesznek,
de mindig is voltak, de mindig lesznek . . .

A lelkem tüzel, támolyog, szédül,
ez örökkévaló végtelenségtül . . .

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Gustave Magyar-Mannheimer: Vieillard faisant des contes.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mesélő öreg.

SZÁSZ MENYHÉRT: BLASSZ ÚR, A JUBÉLIUM ÉS A TÖBBIEK.

A Kardos-cég jubéliumra készült... Blassz úr, a huszonötéves tisztviselő, a vállalat Móric bácsija, az aranyos öreg, a legjobb összeadó az egész irodában, a legjobb családapa, a legjobb zsidó, a legpontosabb ember és még számos kiváló tulajdonság élő megszemélyesítője most elsején fogja betölteni szolgálatának negyedszázados jubéliumát, mely alkalomra az egész iroda lázasan készült. Kerekes úr beszédet tanult. Már megvették az ajándékot is. A Kardos-cég jubéliumra készült.

(Hogy Blassz úr hivatali karakterével kissé tisztába jöjjünk, meg kell jegyeznünk a következőket: ő volt az, aki a fiataloknak szombaton megtiltotta a dohányzást és ő volt az egyetlen, aki tanunak mindig a jó Istent hívta, ha nem hittek neki. Előleget pedig — ezalatt a keserves huszonöt év alatt — csak egyszer kért. Úgy történt az eset, hogy a nagy ünnepek már veszedelmesen közeledtek és Blassz úrnak még mindig nem voltak ülései. Sürgős segítség kellett és Blassz bement a főnökhöz. Ma ilyen már nem fordulhat elő. A nagyobbik fia énekel egy szövetségutcai imaházban. És gyönyörűen énekel. Gyönyörűen. Az asszonyok sírnak. A férfiak pedig lehajtják fejüket a gyalulatlan, színezetlen alkalmi padokra. Az egész egy szédület és a hang kigördül az utcára és a keresztény leveszi a kalapját és áll és áll... Ilyen szépen énekel a Blassz úr nagyobbik fia...)

Mondom, az iroda jubéliumra készült.

Az iroda beszélgetett. Valaki szólt:

— Huszonöt év, egy darab élet.

A gépírókisasszony szólt:

— Én még husz sem vagyok.

— Na... Na... — mondta a gyakornok — nem erről van szó.

Blassz úr a főkönyvre dűlt. Nem akart semmit se hallani.

Az iroda tovább beszélgetett:

— Huszonöt évvel ezelőtt a Kardos-cég csak egy kis szobából állott — szólt Kerekes, a szobafőnök per prokúra — egy szobából állott és a főnök úrnak nem volt automobilja akkor. És tudja kisasszony, a Blassz úr akkor még csak huszonhét éves volt — egy jó párti — de ő a

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mulatozó gyermekek a Quarneróban.

Gustave Magyar-Mannheimer: Enfants s'amusant aux bords du Quarnero.

születt tartotta el és a tórából idézett. És csak egyszer akart kilépni, később, mikor a főnök úr kitért; de nem lépett ki. Aztán megnősült és ma már gyermekei vannak. Hát nem szép ez? — Hát nem szép?

— De igen — szólt a kisasszony — nagyon szép.

És mindnyájan Kerekesre néztek, aki folytatta:

— Én még emlékszem, mikor jelentkezni jött a Blassz úr és megállt az ajtóban. Olyan szerény volt. Fekete, zsíros ruhája volt. Emlékszik még Blassz úr?

Blassz hátrafordult. Halkan mondta:

— Emlékszem. Maga akkor kopírozott éppen, Kerekes úr. Akkor még a kopírgép a szobában volt.

— Né... — mondta a kisasszony...

— És mégis szép visszaemlékezni — szólt Kerekes —, mégis szép.

— Szép — mondta Blassz.

— És itt a fia — folytatta Kerekes — az már doktor. Azt jól kiimádkozta magának. Abból rabbi lesz. Híres lesz. Nagy lesz. Gazdag lesz, mint a londoni rabbi. Hát nem szép ez? Hát nem szép?

— De igen — szólt a kisasszony.

— És arra is emlékszem — kezdte el Blassz úr — hogy öt évig nem kaptam fizetésjavítást. Tudják, néha mindenre emlékszik az ember. Öt évig nem kaptam fizetésjavítást. Aztán a hatodik évben kaptam öt forintot. Aztán megint ötöt. Valahol a Józsefvárosban különmunkáztam este. Egy kárpitosnál könyveltem és még a fiait is tanítottam hittanra. És mindezért kaptam havi tíz forintot. Ma meg százharmincöt forint a fizetésem és itt vagyok huszonöt éve. Nagyon örülök. Csak jubiláljanak...

Kerekes, a szobafőnök, elpirult és akadozva mondta.

— Azért mégis szép. Huszonöt évig egy helyben. Nagyon szép.

Otthon, vacsora után megszólalt Blassz úr fia, a rabbijelölt:

— Na apám, mikor lesz a jubélium?

— Holnap reggel. Már készülnek. Majd kapok valami ajándékot. Majd beszédet mondanak. Úgy lesz,

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Hymnus a természethez. Gustave Magyar-Mannheimer: Hymne à la nature.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

mint tavaly, a Kerekes jubíliumán.

— És?

— És. Aztán dolgozunk tovább. Vagy pedig megmondom holnap azt a huszonöt évi keservet. Megmondom. Sohsem volt alkalmam beszélni. De holnap lesz. És holnap megmondom, hogy engem ne jubíláljanak. Engem hagyjanak élni. Vagy hagytak volna élni. Most. Huszonöt év után . . . Miért nem adtak öt évig javítást? Holnap megmondom. Mégha az állásomba is kerül. Holnap lesz alkalmam először beszélni. Hát majd beszélek . . .

Az öreg berekedt. Az ökleivel hadonászott. A fia csittítgatta. A felesége simogatta.

Az öreg még reggel is azt hajtogatta, hogy megmondja. És ezzel a kemény elhatározással ment az irodába. Az úton elgondolta, hogy mit fog mondani.

— Uraim! — fogja mondani — uraim. Köszönöm a bizalmat . . . De engem ne ünnepeljenek. Mert ez nekem nem ünnep. Ez csak évfordulója annak a napnak, mikor . . . amikor . . . inkább ütött volna belém az Isten haragja, minthogy idejöttem. Uraim . . . köszönöm . . . még egyszer . . .

Igy gondolta el az öreg Blassz és — ment.

Az irodában mindenkin új ruha volt. S a Giza kisasszony fehér ruhában jött. Kint szép, tiszta havas idő volt. A házi szolga szalutált . . .

Blassz úr sápadt volt. Munkához fogott. Nem akart semmit sem észrevenni.

Kilenc órakor megállt előtte három kollegája. Az egyik szólt:

— Szeretett Blassz úr. Mi vagyunk a küldöttség. Tessék elfáradni velünk a Kardos úr szobájába. Ott vagyunk mindnyájan. Az ünneplők. A főnök úr is mindjárt itt lesz.

Gustave Magyar-Mannheimer: Enfants s'amusant aux bords du Quarnero.

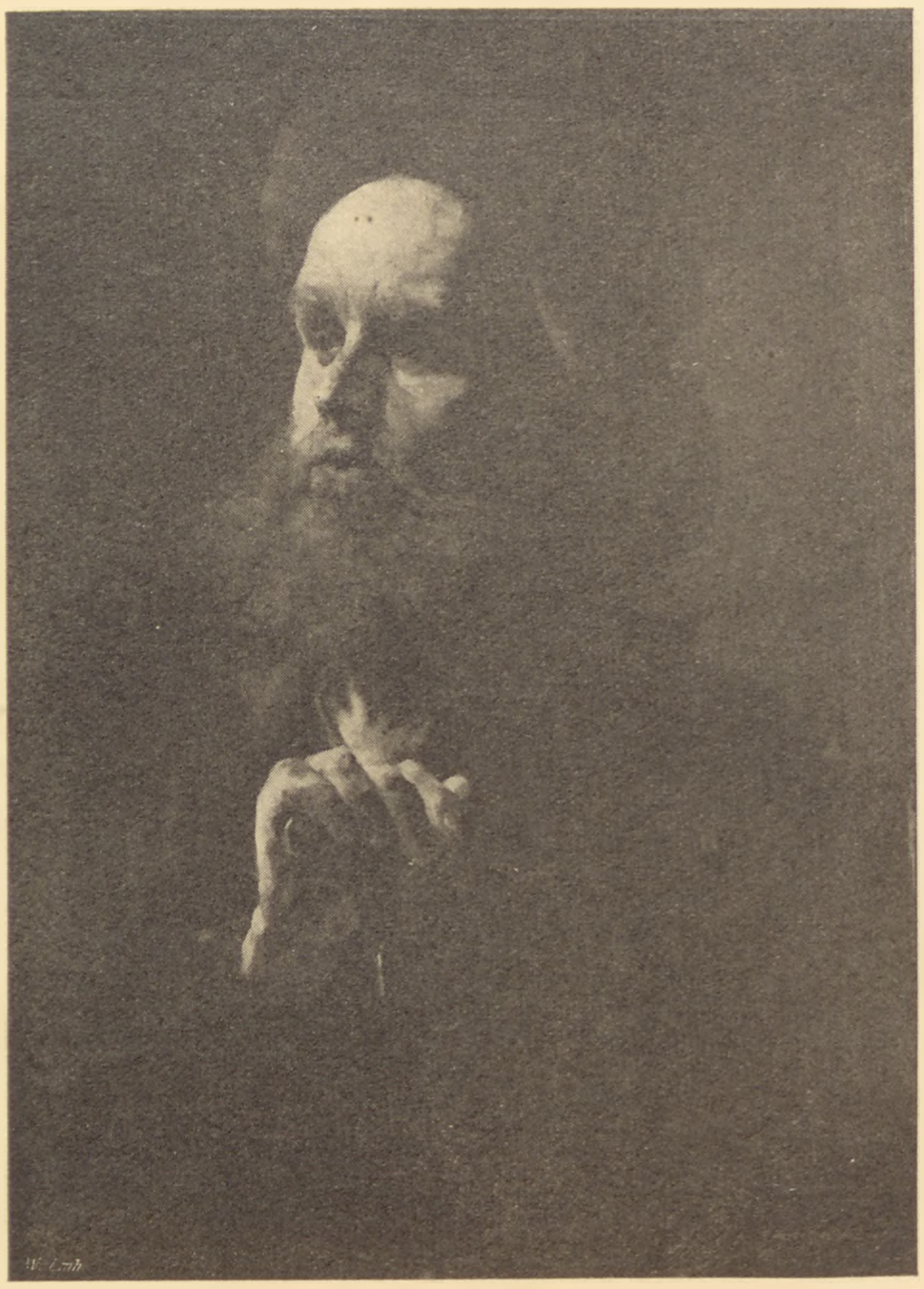
Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mulatozó gyermekek a Quarneróban.

Gustave Magyar-Mannheimer: Scherzo.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Scherzo.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Arckép.

Gustave Magyar-Mannheimer: Portrait d'homme.

— Köszönöm — szólt Blassz úr — és ment. Most — gondolta — most. Ilyen még nem volt.

Bent ideges mozgás támadt.

— Jónapot — mondták — jónapot, még várunk egy kicsit. Amig Kardos úr jön. Nélküle nem lehet elkezdeni.

... Aztán jött Kardos úr.

— Éljen!... Éljen... — kiáltott több hang. Aztán csend lett. Blassz úr előtt forgott a szoba. Kerekes elébe állt:

— Kedves barátunk! A legnagyobb pillanat előtt vagyok. Ma van huszonöt éve annak, hogy ön, kedves barátom, a Kardos-cég kötelékébe lépett. Hol önzetlen munkásságával nemcsak nekünk, kollegáknak, hanem szeretett főnökünknek, Kardos Adolf, kir. tanácsos, udvari szállító, a paraguayi vaskoronarend tulajdonosa önagyságának is teljes szeretetét kiérdemelte. Fényes pálya, dolgos mult áll ön mögött. Szeretett főnökünknek atyai kegye — mellyel ön és mindnyájunk iránt mindenkor viseltetett — hálával és meghatottsággal tölt el bennünket. Kardos főnök úr mindnyájunk atyja és midőn a jubilánsnak e drága ajándékot átnyujtom, kiáltsák velem, uraim, hogy az ég áldja meg szeretett főnökünket, Kardos Adolf urat! Éljen!

— Éljen! — zúgott rá a megilletődött csoport.

És Blassz úrra nézett mindenki, aki kezében az ajándék ezüst cigarettatárcát szorongatta.

Blassz úr körülnézett... Beszélni akart.

— Uraim... én... uraim...

— Gratulálok — szólt Kardos úr — ön nem képes szavakat találni, nem baj. Gratulálok.

Aztán mindenki Blassz úrhoz ment és megrázta a kezét.

— Gratulálunk, Blassz úr. Továbbra is minden jót.

— Szép ünnep volt — szólt a kisasszony a gyakornokhoz.

Blassz úr kiment. A szolga szalutált. Blassz könnyei lefolytak a kabátja ráncain... Leült az asztalához. Bemártotta a tollát. Kinyitotta a főkönyvet. Előtte ott volt már a könyvelendő tétel:

Költségszámla tartozik pénztárnak, személyzeti ajándékért. Csend volt...

MOLNÁR ERNŐ: VERSEK.

A POÉTA FELAVATÁSA.

S így szólt az Úr: „Fiam! Bánatod', szerelmed', örömed' s kinod': menj, hirdesd az embereknek".

S szóltam: „Így felfakad újból minden sebem.
Uram, nem elég, ha el egyszer szenvedem?"

De már egy angyal lelkemre piros vért
hintett; s tüzes parázzsal ajkamhoz ért.

Felavatott. S én most zengve hirdetem:
ez: kin; ez: öröm; ez: bánat; szerelem.

ZSOLTÁR: SZERELEM MIATT.

Én Istenem, szeretsz-é engem?
Miért hagysz elégni
e vad, piros, szikrázó szerelemben?
Én Istenem, szeretsz-é engem?

Egyre e belső ragyogást látom;
s más fények lelkemen átsuhannak:
kószán, idegenül, szürkén, kopáron...
Egyre e belső ragyogást látom.
Még álmodni sem tudok nyugodtan.
Reá gondolok: este, reggel:
s tüzes lehellet suhog át rajtam.
Még álmodni sem tudok nyugodtan.

Volt már bánatom; s ha rímekbe pepecseltem:
lehült egy percre. De lásd: ez a szerelem
tép, marcangol, szakadatlan, szünetlen.
Tép, marcangol, szakadatlan, szünetlen.

Én Istenem, segíts meg engem!
S ne hagyj elégni
e vad, piros, szikrázó szerelemben...
Én Istenem, segíts meg engem!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

PATAI EDITH:
MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV.

Az apja zsidó verseket írt, hitre oktatott pesti gyerekeket és szülői házában péntek este kigyúltak az ünnepi gyertyák. Magyar-Mannheimer Gusztáv gyermeklelke gyakran megtelt a szombat melegségével, atyjának ajkáról hallott csodás regéket a Makkabeusok hősi tetteiről és a tűzoszlopról, amely megvilágította a nép útját a pusztaságban, — de mire ott tart, hogy fejlődő, változó, ifjú lelkébe férfias vonások plántálódnak, már távol áll tőle a zsidóság.

Ebben az időben a legerősebb volt a kongresszus okozta forrongás. Az asszimiláns irány túltengése következett utána és öntudatlan és akaratlan rombolásokat végzett. Ifjú lelkek szabadság és egyenlőség utáni vágyakozása fordult mint leghatalmasabb vádló a vallás ellen, mindent elfelejtve, mindent megtagadva, ami a szülőknek még drága volt.

Az elhangzott zsidó bölcsődalok belevesztek a multba és a jövő dalaiban, amelyekre figyeltek, nem volt semmi a régi zsidó dallamokból.

Magyar-Mannheimer Gusztáv karriérje igazi pesti karriér.

Gyorsan haladó, emelkedő irányú életútja minél messzebb és messzebbre viszi a zsidóságtól. 16 éves korában Meisels rabbinus litografiáját csinálja meg, 36 éves korában Európa-szerte jóhangzású neve van a király vesz tőle képet és a velencei képtár is megadja neki a nemesi oklevelet.

És már ekkor tipikus képviselője a magyar zsidó művészeknek, akiket megihlet a magyar föld és az olasz ég, megihlet minden, ami szép, a természetben föld felett és ég alatt, — de soha sem vagy csak nagyon, nagyon ritkán jut eszükbe, hogy zsidók, hogy egy nagy, értékes, hatalmas kultúra satnyult el a lelkükben.

És mégis, Magyar-Mannheimer Gusztávot képességének és tehetségének erős tudata megacélozta azok ellen a kisértések ellen, amelyeknek a kisebb kvalitású művészek — akik tehetségüket hitehagyással akarják megtoldani — oly gyakran áldozatul esnek. Az ő zsidósága ha nem is volt reá termékenyítő hatással, de megkétszerezte ambícióját, megacélozta erejét, mert tisztán művészetével akart odajutni, ahová másokat születési előnyök is segítenek. És tényleg, a magyar arisztokraták szalonjai a zsidó Mannheimer Gusztáv művei előtt nyiltak meg, hogy legszebb díszükül fogadják a mester képeit; a királyi palotában ősrégi szentképek, klasszikus Máriafejek mellett megférnek a zsidó festő képei.

Magyar-Mannheimer a magyar zsidóság emancipációjának ünnepi hangulatában vált férfivá, nem ismerte a gettót és a gettó okozta szenvedéseket.

Neki nem kellett egy góluszt végig szenvednie, hogy egy Hirszenberg szomorú szemével nézze

Portrait du peintre Gustave Magyar-Mannheimer.

Magyar-Mannheimer Gusztáv arcképe.

a zsidó témákat és ha olykor bibliai tárgyhoz nyúl, mindannyiszor tisztán festői szempontból teszi.

Talán legzsidóbb képe atyjának portréja. De ebben sem melancholikus gettó-zsidót fest, hanem nyílt homlokú, szabad tekintetű zsidó férfit.

Ebben a szép, átgondolt, mélyen érzett képben, amelyet Frans Hals is büszkén szignált volna, még egyszer magához öleli a multat, amelyhez jövőjének egyetlen utcája sem fog visszavezetni.

Mi esetleg azt mondhatnók egy-két képére, hogy zsidó képek, de maga a művész sosem mondhatja ezt.

Nekünk lehetnek zsidók, hisz a gyermek Mózes lágy, tiszta arca néz felénk az egyikről és Rebeka sötét szeme a másikról, de művész nem a zsidóságán keresztül látta meg őket, hanem meglátta a művelt, minden iránt érdeklődő ember szemével, aki megbecsüli a poézist, bárhonnan ered, meglátta a festő szemével, akinek lelkében színekre bomlik az érzékelhető világ és formává alakul az emberfeletti.

Érezzük ennek az igazságát, bár a „Mózes" képén semmi sem tér el a bibliától. Lágy színekben halkan folydogál a napsütötte Nilus, isteni ajándékként hozva a sajkát az alvó gyermekkel. Az ifjú nő, aki feléje hajol, épp fürödni készült — a bibliában is fürödni indul Fáraó leánya —, csupa szeretet, meghatottság —, nem látjuk az arcát,

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Rebeka. Gustave Magyar-Mannheimer: Rebecca.

lonos tablója sem érdekelte őt, tőle teljesen távol állott minden tendencia; az ő művészi szeme csak egy gyermeket látott és egy nőt, szóval — az embert. És Magyar-Mannheimer az embert csak mint a nagy élő természetnek egyik legélőbb alkatrészét látja; nála az ember teljesen beleolvad a természetbe.

Magyar-Mannheimer Gusztáv művészi lelke telve van görögös derűvel, a vallási kultuszból legfeljebb a zenélő apró angyalarcok érdeklik, a természetben titkos hangokat hall, amelyek előre hirdetik a közelgő égzengés szimfoniáit, képein olasz ciprusok bólogatnak, komor felhők tornyosulnak, gomolyognak elsápadt égen, de már megérezzük mögöttük a derűt. A fűben óriási pipacsokként színes ruhadarabok virítanak, faunokkal és nimfákkal élénkül meg a liget és hallani véljük a vidám Pán sípját.

Csak egyszer ragadja meg a lelkét ősi fájdalom, amelyből egyik leggyönyörűbb alkotása született, a „Hervadás", egy női fej profilban, egy emberi arc, amelyben érzékelhetővé válik egy egész emberfeletti világ és itt mintha valami reminiszcenciák kísértenének szomorú zsidó ünnepek hangulatából és a zsoltáros ima gyönyörű, halkuló szava kísért: „Olyan az ember, mint a hervadó fű, mint az elenyésző fény, mint az elsikló álom."

És megszólal valami hang a lelkünkben — vagy talán a zsidóság vesztes géniusza küldi belé —, hogy sírassa és mindenek dacára mégis magának követelje azt a művészetet, amely életének végső gyökerével mégis csak belőle sarjadt.

de a mozdulata kifejezi, hogy csodát lát, csodát, amilyet még nem hozott a Nílus. Magyar-Mannheimer legnagyszerűbb festői kvalitásait hirdeti ez a kép, a felfogás teljesen egyszerű, nemesen egyszerű és ezen a képen megérzik a művész öröme, aki megfelelő témát talált; a bájos alvó gyermek, a szép fiatal női test, a leomló haj bársonyos puhasága, a Nílus csillogó vize gyönyörű harmóniába olvadnak. Sőt ha akarjuk, ha vágyunk utána beleilleszthetjük ezt a képet a biblia hangulatába és beléképzelhetjük a biblia hangulatát a képbe.

Pedig Magyar-Mannheimernek Mózes a Nílusban csak olyan művészi probléma volt, akár a „Fürdőző gyermekek a Quarneróban". Nem akart a gyermek Mózes arcából távoli jövendőket sejtetni, sem a Fáraó leányának szeméből az Izraelt elnyomó zsarnokra következtetni, a bibliaillusztrátorok sab-

MOLNÁR ERNŐ:

ÚJ, SÁPADT BÁNATFÉNY.

S már azt hiszed: bánatod eltemetted
és csupa fényforrás ragyog feletted.

De jön a sors és kegyetlen ujjal
száz apró tűt szivedbe szurdal.
De jön a sors, az édes, a kedves
és körmöd alá szögeket verdes.
Lelked beönti fröccsenő sárral
és ütögeti száz apró pálcikával.

Az ütést, szúrást észre hökkenten veszed
s a csepegő vért ijedten törülgeted.

S az új, sápadt bánatfényt kigyúlni látod;
és vérező szívedet szánod, szánod . . .

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

FLEYNER JÁNOS: ZSOLTÁR.

Áldassék, aki megszült engem
A szenvedésre, — szenvedéssel;
Ha sújtanád őt, ó Uram,
Engemet illes a veréssel.

Áldassék, aki megszült engem!

Ki megfogant a szerelemben
Örömtelent, — szent örömökkel;
Bánattal őt ha sújtanád,
Sújts engemet helyette, többel.

Áldassék, aki megszült engem!

Ó Uram, — áldásod esengem
Áldatlan én, — egy áldott főre;
Ha vészek lesnék útjain,
Hadd menjek védőn, *én* előre.

Áldassék, aki megszült engem!

Kinek nevét oly félve zengem,
Mintha imára nyitva számat
Téged zengnélek, Istenem, —
Ó áldd meg, védd meg az Anyámat!

Ki szenvedésre megszült engem . . .

FLEYNER JÁNOS: IMPROVISATA.

— AUGUSZTUS, 1913. —

Mint bús kérdőjel, úgy mered elébem
A kettes szám, — oly furcsán, hidegen
Az éveimnek 20-as számjegyében.
Leírom: 20 . . . 20 . . . Mint egy idegen
És gúnyos szempár, rámtekint kevélyen
E kettős szám; s mint hárfaidegen
Egy bús akkord, úgy fut át szívemen
A kérdés: — hova tünt el a gyermekségem?...

Mint felhő árnya napvilágos réten,
Mint felhő árnya fénylő vizeken,
Úgy szállott el sok drága gyermekévem.

S húsz évemen, — e kívánt szigeten,
— Feléhajózván vágyva pár veszélyen —
Mint hajótörött, most szegényen állok
S a képzelt kincsből semmit sem találok.

MOLNÁR ERNŐ: SÉTA AZ ÉGEN S AZ UTAKON.

Asszonyom, midőn az ön apró, kecses lábai végigkopognak a körutak aszfaltján és az őszben síró fák alatt az ön édes mosolya képviseli egyedül a diadalmas Tavaszt, az Életet, Asszonyom, szokott-e ön ilyenkor az égre is feltekinteni? Az utcák sora egy hosszú temető; szomorú temetője a zörgő, sárga, lehullott faleveleknek, melyeket ott zizegtet és surlódtat a porban a kavargó forgószél (és édes Istenem, ki gondolná tavasszal, rügyfakadás idején, hogy a pompázó levelek egykor az utca sarában és porában végezik pályafutásukat): fölnéz-e ön, Asszonyom, ilyenkor az Égre és megérti-e mindazt a szépséget, melyet az ég felénk és belénk mosolyog?

Asszonyom, figyelte-e már ön a nyárvégi eget úgy egy augusztusi éjjelen? Ha nem, Asszonyom, úgy tényleg sokat érhet önnek kék baldachin ágytakarója; mert nem tudja még, mi az, az ég sötétkék selymétől betakarva lenni. Tessék a kék színt valahogy igen lemélyíteni, közel a feketéhez, (de csillogjon ez a fekete!) s akkor méltóztatik talán íly csoda mély, kék eget kapni. Asszonyom, úgyis tudom, nem fogja ön elképzelni tudni, mert az emberi agy, berendezésénél fogva, csak a már ismertet vagy hozzá hasonlót képes elképzelni — annyit mondok csak önnek, hogy Charlottenburgban egy pazar kávéház virágos terraszáról pillantottam meg én is először ezt a zsánert, a villamos ívlámpa második holdként ragyogott az éjbe — de nem hiszem, hogy Göthe másmínőnek képzelte s azután látta volna a csodaszép olasz eget. Böcklin kék színe — pedig ő mestere volt a kék színnek (látta, Asszonyom, az ő kék tóban játszó, fehértestű s aranyhajú nimfáit?) — haldokló szürkeség ehhez a kékséghez, de nékem mégis ez a művészileg érzékelt kék volt egyedül a hozzá leginkább hasonlatos s ezért énekeltem ekképen:

Oly csodaszép böcklini kék ma az ég,
hószínű felhők szegdelik át . . .
Pár ezer éve íly kék ég alatt
táncolhattak le ó-görög csodák.

Dacos Antigonét is íly csodakék ég,
búcsúzhatta s Hémont, a bús daliát . . .
Oly csodaszép böcklini kék ma az ég,
Hószínű felhők szegdelik át.

S mit szól Asszonyom, az éghez télen? Ó, pardon (hogy íly gyorsan kiszaladt e kérdés a számon?!), miként is figyelhetné ön az eget, mikor finom ívelésű nyakát s egész édes testét a szőrmék és boák raja bősz eunuchokként veszi körül és védi a hideg éles fogai ellen?! De látta-e ön a Lajosok s az empire minden pompáját, Asszonyom? Ha látta is valahol, mondhatom önnek, mit sem látott. Nézze meg a napos délutáni téli ég kecses felhőit — vajjon lehettek-e

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

szebbek ennél az empire törékeny bútorai? Látott-e ön már rózsaszínben pirosló eget? Nézze meg az eget egy napos téli délutánon s látni fogja, milyen hamis és csélcsap egy úrfi ez a szél! Mert nem csupán az ön bájos orcáját (ó hol van egy Lionardo da Vinci!) csípi ki a feslő rózsa fehérlő pirosságára — ó, csodák csodája, az eget, ezt a gyönyörű leányzót is meg-megcsipkedi! És ezek az aranyos piros sávok — emlékszik még az empire szalonra, melyet együtt láttunk? — ó, ezek a sávok azoknak a szék-karfáknak és asztalszéleknek aranyos bevonatai! ó, de hol már a Lajosok, hol az empire, hol a napos délután — évadján a télnek! De az ön bájos arca itt mosolyog és virul mielőttünk s csak úgy várja, hogy finom udvaroncok halk csengésű bókokkal aggassák körül.

Látta ön már, Asszonyom, ugyebár, a napot, a hegyek mögött lenyugvót, amint az alkonyati párás levegőben aranyporba burkolta a hegy fejét? Látta ön már, ugyebár, Asszonyom, a folyóban, vagy tengerbe lenyugvót, amint végső lebukása előtt aranyos sávokban nézegette magát a víztükörben, mint egy szép leány lefekvés előtt? De látta-e ön, vajjon, Asszonyom, a napot, amely a házak mögött nyugszik le s bíborvörös sugaraival végigcsókdossa még előbb a házak ormait, a házakét, amelyekben az emberek laknak, kiket ő szenvedésük miatt annyira szán és annyira szeret?! Ó, Asszonyom, 18 éves koromban sírni tudtam, látván egy ilyen körülcsókolt háztetőt... Ebben a nagy városban, hol a természet őszi pusztulását főkép a vidékről beáradó gyümölcshalmok jelzik, a nap lehunyása huszonnégyóránként végigélette vélem a természet pusztulásának gyötrelmes érzését. A memnoni zengő szobor volt a lelkem s naplehunyáskor mindig zokogó hangokat zengett. A nap lehunyása volt metaforám minden bánatra s egy versemben Antigone gyászos pusztulását csak úgy naplehunytára tudtam elképzelni, mint egy másikban szerelmem gyászos pusztulását:

A hunyó nap is csókos sugárral
hint be házormokat s így bukik
a messzeségbe . . .
Utolsó mosolyod táncol szívemen . . .
S mi Napunknak már vége, — vége . . .

Ó, Asszonyom, igazán próbára teszem az ön türelmét. De nem, nem fogom már annyira megterhelni. Ó, édes Istenem, ha meggondolom, hogy édes nyakát mostanig egyre az ég felé kellett nyujtogatnia, hogy egyre a napfényben fürdő házormokat vizsgálgattam önnel, igazán fur és farag a lelkiismeret. (Fájdalom, a lelkem eléggé lombfűrészmunka!) Bármit is mondok ezentúl, egyre csak az utakat s körutakat nézze, Asszonyom. Ne emelje fejét az unalmas ég s az otromba házormok felé s így kényszerít engem, hogy a nappali és az estéli utcáról beszéljek. Ó, az őszi utca! Ó, az Andrássy-út ősszel! A fákról garmadával hull a levél, (ó, Istenem, de jó voltál, hogy nem falevélnek teremtettél minket s nem kell egy nyár után lehullanunk) s a levelek sárgák s a napfény is sárga s a szép asszonyok fülében sárgán csillog az arany és a smaragd... ó, az egész Andrássy-út a haló napfény s a halódó természet sárga színében csillog, ki egészen a városligetig... S kint a ligetben elhal az Andrássy-út is... (Ó, Istenem, de jó voltál iránta, oly szép nagy kertbe vezetett utolsó útja, mint a liget... De mi lesz mivélünk?)

Asszonyom, az égre kérem, ne csüggedjen, tartsa egyenesen drága fejét, míg az est be nem köszönt s csodás színjátékban lesz része . . . A füvet már festették pirosnak, de nem láttam, hogy a város esti színváltozását valaki megfestette volna . . . Üljön le gyorsan e fényes teremben az üvegablak mellé . . . Látja . . . az utcák, utak és terek levegője az esti szürkülésben egyszerre mély kékké válik. A levegő színe kékessé festi a házak falát s az emberek, mint mesebeli árnyak, mint sziluettek vonulnak el ablakaink előtt... Mintegy lesből, előrohan a sötétség nehéz lovassága, beborít házat, útat, utcát, teret, a mély-kék szín felmenekül az égre s úrrá válna a sötétség . . . Ámde feltündöklik a nagy égi lámpás, a hold; a kis mécsesek, a csillagok, amiket Allah esténként fonálon ereget le az égről . . . Látta, Asszonyom? Megtanulta-e, hogy a tárgyak színe nemcsak fehér és fekete, hanem kék is lehet? Megtanulta? Ó, romantika, ó, kék romantika!

Asszonyom, jöjjön ki gyorsan vélem az utcára s vegyüljünk el az emberforgatagba. Ó, Asszonyom, ha ön pár évig Afrika belsejében tartózkodott volna s most érkezne Európába, úgy méltán bámulhatna, így azonban nem ütközik meg a holdriválisokon, a roppant ívlámpákon, melyek sokszor úgy zavarba hoznak minket, a holdat, illetőleg mint bölcs Nátán meséjében a három fiút a három gyűrű.

Ó, Asszonyom, mit követel az utcától az ön képeken nevekedett ízlése, az enyémmel együtt? Nemde színfoltokat és mozgalmasságot?! Látja ön, Asszonyom, az esti utca rembranti képét? Látja, mint vetnek homályba az ívlámpák karokként fénycsóvákat s emelik ki velük a tárgyakat? Nézze, Asszonyom, a színforgatagot, amit a kávéházak kék es piros majolika díszei a villanyvilágos estébe kivetnek! Nézze, Asszonyom, az emberforgatagot, amit az utak vaspántja tart össze! Nézze, a délceg asszonyokat s a karcsú, erős lányokat! Asszonyom, miért is élünk? Láttam a a napokban egy leányt, sötét arany volt a hajának a színe; a szeme: sötétfekete; a nyaka hófehér; sötétkék selyemblúz volt rajta és fekete alj . . . Ebben a pillanatban ezért az egy látványért nem sajnálom, hogy (segíts, ó, Spinoza!) Istenből az örökké mozgékony világból móduskent kivetődtem! Ezért az egyért, Asszonyom!

Köszönöm, Asszonyom, hogy eddig meghallgatott s engedje meg, hogy levelem egy lépéssel a végkifejlődéshez közeledjék. En avant, az utolsóelőtti lépés!

Asszonyom, a házak mögött lehúnyóban van a nap s az ég aljának oly finoman, előkelően

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

matt színe van! Emlékszik-e ön, Asszonyom, arra a sápadtarcú szőke fiúra, akit a sors, a véletlen Berlin utcáin elénkbe dobott? Ön talán megfeledkezett már róla teljesen, madame (hiszen az események nagy intézője oly sok, érdekes képet vésthetett azóta okos agyacskájának tekervényei közé), de én nem. Garasokkal és polturákkal megrakodva jött e nagy, idegen városba és a rézpénz csengése arra volt csak elég, hogy a korgó gyomor macskazenéjét elhallgattassa. A lélek tovább koroghatott! Képtárak? Színház? Sombart mesél a „Zukunft"-ban egy zsidó fiúról, ki a messzi Oroszország steppéiről jött hozzá Breslauba, három hétig bennült a szemináriumban s megtanulta azt, amiért eljött, ismét visszautazott a Don mellékére, hazájába. Hiszi, Asszonyom, látott-e ez az orosz fiú Breslauból többet az utcarésznél, mely az egyetemtől lakásáig vezetett? Látom, helyesen nemet int bájos fejecskéjével. De hiszi-e, Asszonyom, a mi sápadt barátunk is berlini könyvtárak porával szaporítani jött göthös tüdejének portartalmát? Ha ezt hiszi is ön, Asszonyom, én nem hiszem s barátunk sem hitte, kiszomorúan s az elégedetlenségtől zenélő lélekkel hagyta ott vágyainak egykori csimborasszóját.

Sejti ön, Asszonyom, merről fúj a szél? Látom, helyesen sejti: a berlini színházak és képtárak oly légvonatosak mind. (S a vonatokon még mindig csak jeggyel lehet utazni!) A mi barátunk mindnyájunknak közös — s épp ezért lenézett — ismerőséhez menekült, az éghez s barátai lettek a felhők, a hold (padlás-szobája ablakán oly közelről beszélgethettek), a nap, az utcák, a házak s szomorú dalokat énekelt (tán a holdban zenélő Dávid hárfájáról leste el őket) a lányról, aki volt; a gazdagságról és boldogságról, amely nem is volt s az égről, a holdról, a felhőkről, meg az esőben fénylő aszfaltos utcákról, melyek voltak is, lesznek is, — de amelyekből nem lehet leharapni.

En avant, az utolsó lépés! Lássa, Madame, vannak olyan lények is, — s talán kelleténél többen, — kiknek lakásán a falakat nem elsőrangú festőművészek képei borítják, hanem, akik művészi élvezetért a nagy Természet képtárában zarándokolnak el. Ezért, Asszonyom, ne sajnálja a fáradságot, emelje pár fokkal feljebb nemes ívelésű nyakát s nézze az eget . . . Ami szent helye volt az emberiségnek, szent helye marad az továbbra is. Azelőtt a hívő szem a paradicsomkert fényességeit vélte a csodakék égboltozaton megpillantani s ma is az isteni érzést, a művészi élvezését vetíti az ég szívünkbe . . . A nap és a hold is isteni imádásban részesültek egykor, Asszonyom, és ma, hogy az isten kihalt belőlük (a mi szívünkből), más oldalról zúgnak és zengnek minket körül . . . A felhők valaha, ó, Asszonyom, a Walhalla fehér paripái voltak és száguldva szállították a vitézi lelkeket a nagy Wotan elé, ma pedig művészi impressziókat és megindulásokat szállítanak a mi elkeseredett és elernyedt lelkünknek . . . Ó, Asszonyom, vegye le gyémántfogós lorgnette-jét, mellyel a versenyt oly érdeklődve nézi s fordítsa a szemét az ég felé . . . úgy is elég messze van az öntől s mit sem határoz már, hogy bájos és mosolygó szemének recehártyáján pár milliméterrel előtte vagy utána futnak egybe a sugarak . . .

Ó, Asszonyom, mennyire fáj, hogy lelkem gyöngycseppjeit durva üveglappá kellett egybeolvasztanom! Mennyi gyönyörű csillogású gyöngyszemet, halk verseket köszörülhettem volna belőlük! Fogadja áhítattal, Asszonyom, s emeljen nékik emlékoszlopot finoman érző lelkében, mint a csatában elesett névtelen hősöknek szokás.

Gustave Magyar-Mannheimer: Paysage d'hiver. — Magyar-Mannheimer Gusztáv: Téli tájkép.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Orosz-zsidó novellairók

ZSARNIVKA.

I.

„Darni zsidok Berko,“ derék ember az a Berko zsidó — mondották Zsarnivka jámborlelkű parasztjai.

— Csesni cselovik, becsületes ember — hagyták helyben egyhangúlag a pálinkásasztal mellett.

Zsarnivka igen kicsi falu, melynek lakosai mind földmunkások. És egyetlen zsidó lakója: Reb Beer, vagy ahogy a parasztnép nevezi: Berko zsidó. Valaha ő volt az árendas, de valami rosszakaratú árulás folytán kénytelen volt abba hagyni ebbeli foglalkozását. Reb Beer nem nagyon bánta a dolgot, az iszákos emberek lármája, a sok viszontagság és az italok nehéz gőze kissé bántották már öregedő idegeit. A megélhetéshez nem kell neki valami sok. Gyermekei mind házasok és igen jól megy nekik ott valahol messze, Budapesten. Olykor-olykor neki is juttatnak a jóból. Most már nyugodtan betűzheti a fóliánsokat, olvassa a szent zsoltárokat és esténként megvizsgálja a lelkét, nehogy tisztátlan lelkiismerettel távozzék majd ebből a bűnös világból, ha majd üt az órája.

A parasztnép igen szerette Reb Beert, sőt bizonyos tisztelettel néztek rája. Még a vásott utcai gyerekeknél is kivételt képezett, ha meglátták, kalapot emeltek előtte, mert sokszor, ha fiai megemlékeztek róla, ő sem feledkezett meg a kis parasztgyerekekről. Mások azért tisztelték, mert folyton látták imádkozni és ha úgy eljött az ünnep, megtraktálta őket egy darab süteménnyel, egy tányér meleg étellel s miegymással. Megtörtént az is, hogyha valami perpatvaruk volt, Reb Beerhez fordultak, aki mindig tudta a dolgot rendbehozni. Az ő ítélete mindig jogerős maradt.

II.

Egy nyári este, az esti imája elvégeztével, kiült Reb Beer a verandára és nyugodtan szívta a csibukját; fején ott ékeskedett a fekete bársonysapkája, úgy nézett széjjel a csendes falu apró házai közé. Körülötte bágyadt csend uralkodott. Az esti homály átölelte a fáradt falut, amely boldog lustasággal álmodozott. A sötétlő erdő messziről árasztotta árnyékát és csak itt-ott törte meg a csendet egy-egy békahang, vagy a mezőről hazatérő lányok kacagása. Olyan volt az egész környék, mintha innen áradna a boldogság az egész világra.

Egynéhány parasztember meglátogatta Reb Beert és helyet foglaltak mellette a földön. Eleinte a régi jó időkről folyt a beszéd, később természetesen rátértek a mai nehéz napokra, a sok istentelen háborúra, ahol annyi ember élete esik áldozatul és ahol fiatal parasztlegények gyönyörűen hősi halált halnak, vagy csudás erővel győznek... Mennyi szent lélek terem a szegény lealázott parasztnép között, a szalmafedeles házikók homályában!...

Reb Beer pedig a fiairól mesél nekik, akik ott messze élnek, Budapesten; gyönyörű márványfalak közt, villanyvilágítással, boldogan és megelégedetten... Milyen áldott város az a Budapest... ott nem bántják őket...

A vendégek csudáló áhítattal hallgatják a dolgokat... Hihetetlen, hihetetlen! Ha nem Berko zsidó mesélné, el se hinnék... A pipájuk is elalszik a fogaik között az ámulattól...

III.

Igy éltek együtt Reb Beer és Zsarnivka népe, csendesen, meghitten és zavartalanul.

Míg egyszer egy ragyogó tavaszi napon közéjük nem vágott az orosz nagyvárosok kegyetlensége.

Verőfényes tavasz volt. Az egész vidék örömhangulatba olvadt, de a forró napsugárral együtt borzalmas híreket hozott a langyos szellő. Féktelenül kegyetlen öldöklések remegő visszhangja megreszkettette Zsarnivka boldog nyugalmát, amelyben azonban egyetlen lélek érezte a közelgő vészt: Reb Beer. Szomorú, szívbe vágó és félelmetes hírek voltak, melyek mind egyetlenegy szóban zengtek össze: pogrom. A szó úgy terjedt, mint egy ragályos betegség és egy este, midőn Zsarnivka parasztjai ott ültek Reb Beer háza előtt: közéjük is belopózott a hír és a következő percben már nyugtalanul tárgyalták az ügyet. Petro, az élelmes kötélverő, aki a minap tért vissza a városból, fontoskodva mesélte, hogyan, miképen üldözték a zsidókat odaát és hogy a legközelebb... Zsarnivka sem kerülheti ki a nagy parancsot...

Reb Beer önkénytelenül is elmosolyodott.

— És ugyan kit fognak itt lebunkózni? — kérdezte egyszerűen — hiszen nem lakik itt más rajtam kívül?...

Petro megvakarta a homlokát:

— Hm... tényleg... szólt gondolkodva — kár, hogy egynéhány évvel ezelőtt kikergettük innen a zsidókat... Nem is tudom mit vétettek, hogy kikergettük őket... Most nincs kit...

A többiek hallgattak. Úgy látszott, tényleg ostobaság volt kikergetni a zsidókat...

IV.

Egy vasárnapi napon, délután, amint Reb Beer éppen délutáni álomra hajtotta a fejét, borzasztó zűrzavaros lárma ébresztette fel. Felkelt, az ablak-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

hoz lépett és akkor igen furcsa látvány tárult a szeme elé. Egy sereg parasztember, kezükben égő fáklyák és trágyavillák — előretörtetett, vad szitkozódással és villogó szemekkel...

Beer mindent megértett és keserű, félelemteli nevetésre görbült a szája.

És teljes nyugalommal odament a szekrényhez, kivett egynéhány könyvet, átvetőjét és tfilimját s kiment a kert mögé.

A vad lárma mindközelebb jött és a hurrázó sereg ellepte Reb Beer lakását. Először kihurcolták a bútorokat és elégették; azután körülvették a házat és körülgyujtották... Mindez már csendben, lárma nélkül történt. Úgy végezték a dolgukat, mintha sohase ismerték volna a ház lakóját: türelmesen, kötelességszerűen és a legnagyobb komolysággal,

Reb Beer eleinte lesből nézte a dolgot, aztán lassan, minden félelem nélkül kijött a kerítés mögül és odament a rombolók közé.

V.

Egy hónapra rá a porráégett ház helyén egy újonnan felépült kis faház állott, amelyen Zsarnivka parasztjai dolgoztak, lassan beszélgetve, komolyan, miközben Reb Beer ott ült mellettük és a fiairól mesélt nekik...

A ház mindig teljesebb lett és Petro majdnem szemrehányóan mondta:

— Ugy-e, Berko testvér, kár lett volna itt hagyni bennünket... Már holnap egészen kész lesz minden... Mindnyájan ráérünk most, úgy sincs munka... Holnap a Vaszil-család is eljön majd és segít befejezni az egészet...

Tényleg kár lett volna Reb Beernek otthagyni a kis falut, ahol egész életét töltötte... Ő el akart menni, de a parasztnép lebeszélte és újra helyrehozták az egész kárt.

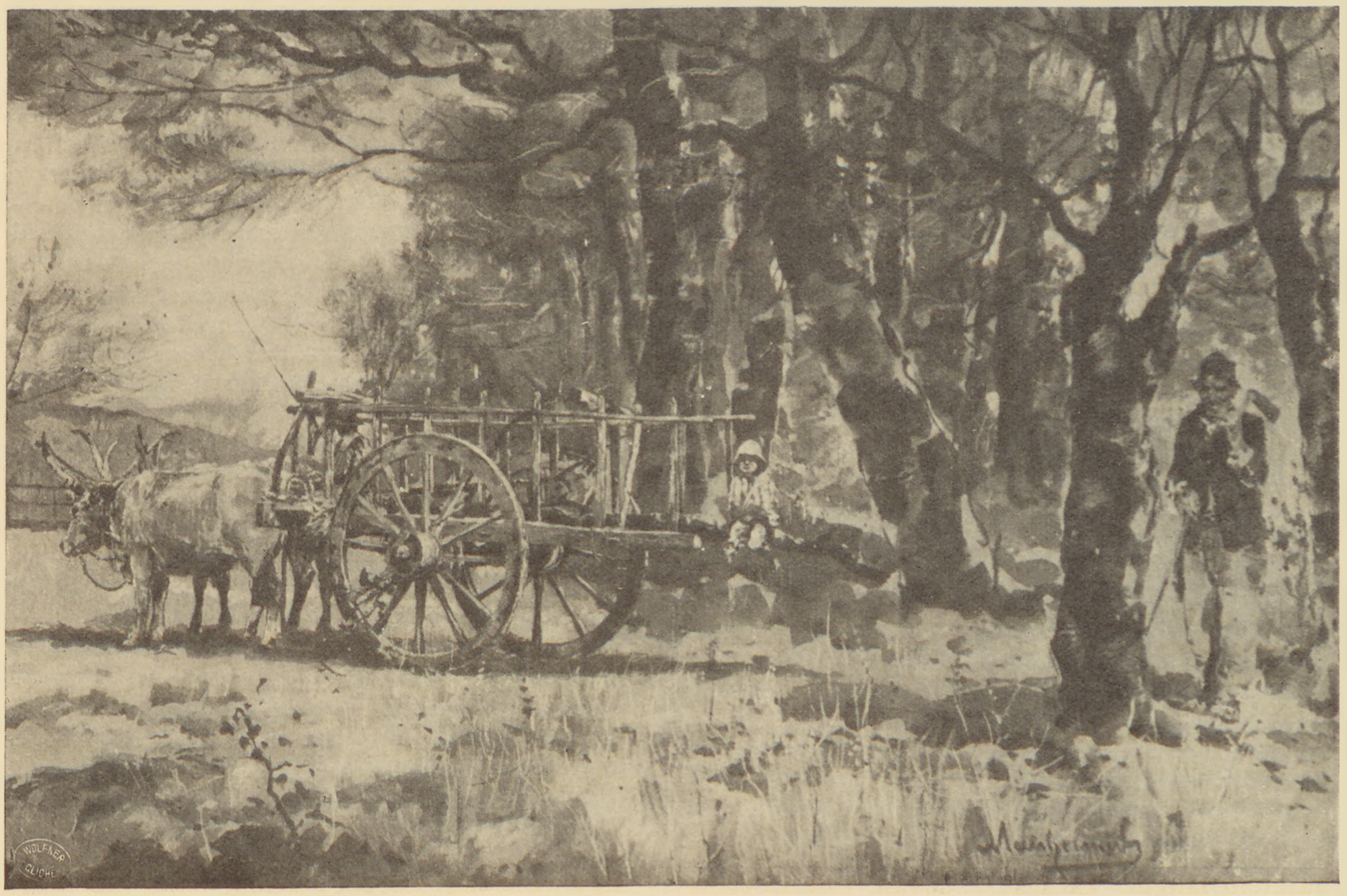
És Zsarnivka megint az, ami volt. A szomszédok megint ott ülnek minden este Reb Beer háza előtt és nyugodtan tárgyalják a világ folyását...

Néha arról a dologról is megemlékeznek, de nem minden mosoly nélkül.

— Harni zsidok Berko — mondogatják most is a zsanivkai parasztok és áhitattal hallgatják Reb Beer csodálatos meséit.

Orosz-zsidóból fordította:

Kova Albert.

Gustave Magyar-Mannheimer: Etude.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tanulmány.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

DR. FÜRST ALADÁR: EGY ÚJ ISKOLA RÉGI NAPJAIBÓL. (LIPCSEI EMLÉKEK.)

Dult nyár végén gyönyörű iskolapalotát avattak Lipcsében. Egy zsidó reáliskola. költözött saját hajlékába, magániskola bár, mely szigorúan hithű programmal tavaly alakult, de a továbbfejlődésnek minden külső-belső feltételeivel. Megnyitó ünnepélyén megjelentek Leipzig városának tanhatóságai és megjelentek az egyéb németországi zsidó középiskolák küldöttei, melyek közt tudvalevőleg van több orthodox irányú. Testvérnek és munkatársnak fogadták az ifjú intézetet, mely első pillanatra hihetetlenül 300-nál több fiú- és leánynövendékkel vonult be az új házba. És megjelent ott egy kemény tartású, tüzes szemű, noha őszhajú patriárka is, ki mint apa és mint zsidó pap kérte Isten áldását a fényes alkotásra.

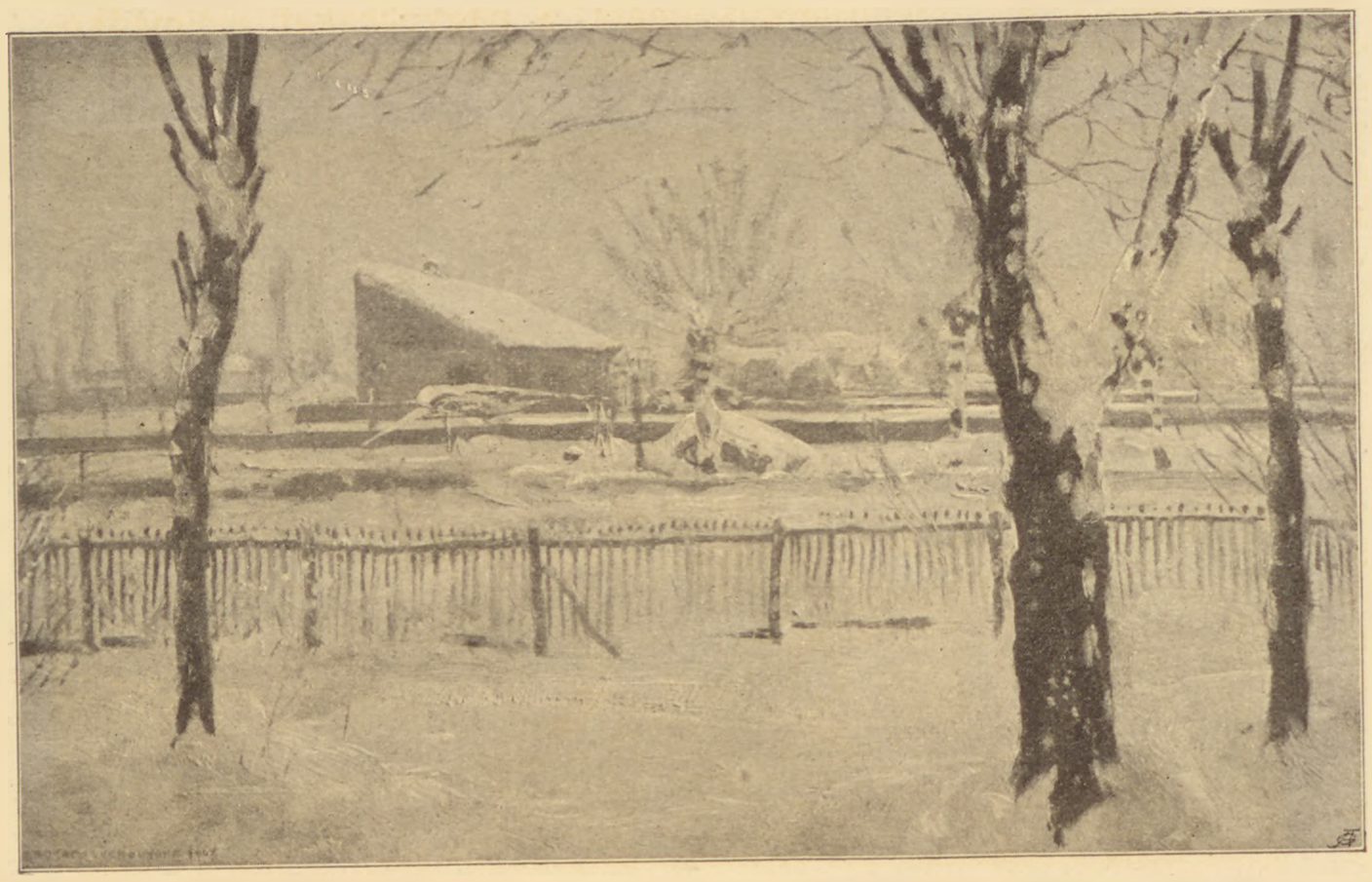
Ez a férfiú dr. Carlebach S., Lübeck rabbija, Németország mindkét árnyalatú rabbiegyesületét képviselte, ami magában is ritka tekintélynek és bizalomnak a jele. Meg is érdemli. Saját személyét, családja és községe gyakorlati életét illetőleg hajthatatlan konzervatív meggyőződésű, másrészt lelke minden liberális mozgalomnak, hol embertársai őszinte meggyőződéséről, felvilágosodásról és emberszeretetről van szó. Kiváló felesége ihletett poéta, ki közkedvelt történeti darabokkal, alkalmi versekkel látja el a lapok ünnepi számait, a purimi mulatozókat. Egyik veje hazájának, a birodalmi Hansavárosnak szenátora és leghíresebb orvosa volt, rendelőjében volt ugyan szép, zsidó könyvespolca, de az ércnek, a pénznek a hangja nem volt ott hallható. A rabbicsalád fiai papok, tanítók, akad azonban köztük Jisszachar-hajlamú, dúsgazdag bankár is, ki a tanuló Zebulunoknak íme díszes sátrat épített Lipcsében. Valódi zsidó nemesek hát; kultúrorthodoxok, mint egyik méltatójuk nevezte.

A lipcsei direktor, dr. Carlebach Ephraim, szintén nem messze esett a fájától. Öröklött szellemi tehetségekkel ritka, férfias tetterőt párosít: egyedül valósította meg mostani középiskolájának eszméjét, egyedül vetette meg ezer külső és belső akadályok közt annak alapjait — immár tizenkét esztendeje! Akkoriban szólította elő néhány jobbmódú lipcsei család a fiatal rabbijelöltet a berlini szemináriúm soraiból, hogy teremtsen náluk, a dr. Porges szép, de szerintük túlneolog községében, behatóbb, hithűbb hitoktatást. Konzervativizmust oly városban és országban, hol a vágott húst is csak a határon túlról szabad importálni. De a rajongó apostol vállalta a megbizatást, megalakította a Talmud-Tóra-Religionsschule-t és várta a tanítványokat.

Abban az esztendőben jártam én is a lipcsei egyetemet, történetesen megismerkedtem a nálam alig 1—2 évvel idősebb Carlebach-chal és szinte karhatalommal kényszerültem tanító munkájában résztvenni. Mint csendesen, de közelről szemlélője már akkor tisztelettel, bámulattal adóztam annak a páratlan munkának, mely látszólag terméketlen talajon előttem lefolyt és mely azóta szakadatlanul folyik mai napig. Midőn volt igazgatóm most új csapáson, más irányban kezdi régi munkásságát, hadd elevenítsek fel néhány — másoknak is tanulságos — reminiszcenciát a hajdani Religionsschule első napjaiból!

Előrebocsátom, hogy ezek a német hittani iskolák nem felelnek meg a mi Talmud-Tóra vagy héber iskoláinknak. Amazok törvényszerűen pótolják a köteles hitoktatást és osztályzatuk bekerül az iskolai bizonyítványba, a miénk csak kiegészítői a hivatalos tanításnak, a diákok teljesen spontán vállalkozása. A lipcsei iskola is bejelentett szervezet volt tehát, vállalta a legkisebb elemista tanítását éppúgy, mint a maturáló gimnázistáét, kiket — zsidó ismereteik alapján — több osztályba sorozott. Tandíjat a szegények keveset vagy semmit sem fizettek, míg a néhány tehetősebb szülőt, a Talmud-Tóra alapítóit, ugyancsak megadóztatták. Volt olyan apa, ki öt gyermekét járatta ide és értük legalább 200 márkát fizetett — havonként.

Beállítok hát egy ilyen osztályba: 10—14 éves fiúk

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép.

Gustave Magyar-Mannheimer: Paysage.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

voltak együtt vagy húszan, kiket vallástanra kellett oktatnom. Herbart módszere szerint kérdezősködöm: mi a Biblia, mik a zsidó Tan alapforrásai, de „semmi hang és semmi felelet". Közelebbről tudakozódom hát a szombat előírásairól, a husvéti szokásokról, a szép széderről — a „céderről", mint ők mondják —, végre nagynehezen jelentkezik 2—3 fiú, hogy ő már hallott ilyesféléről a nagyapjánál. Pedig ha az apját az utcán látod, szentéletű chasszideusnak, legalább is színigaz gettózsidónak tartanád, ki a tradiciókhoz való szívós ragaszkodásból nem vetette le sem kaftánját, sem zsargonját. Az ilyen, az orosz szőrmével együtt beözönlő, részben kiüldözött nép százával jár-kel itt a Brühl híres Rauchwaren-negyedében. És a rituálékban való teljes járatlanság mellett micsoda züllöttsége a nevelésnek, mennyire bárgyú és bárdolatlan a fiúk fellépése! De a fiatal direktor, külsejére ugyan meglett férfiú, csak az ifjúságnak rousseaui jó alaptermészetét ismerte és ismerte el. Gyengédséggel, szeretettel bánt a rábízott Absolonokkal, dédelgette, becézgette őket és a Pestalozzi cukros süteményeit sem vonta meg a kisdedektől, ha tisztességesen „Gut Sabbesz"-t tudtak mondani. Emlékszem, amint egyszer szombaton megfogja az egyik kopott gúnyában járó diákot: „Barátocskám, tán jobb kabátod nincsen otthon, de szebb nyakkendőd bizonyára van vasárnapra. És te Ábrahám, Izsák, Jákob ivadéka, nem restelsz az apáid legszentebb napján így járni?" Lipcsében évek óta először rendezett ismét Makkabea-ünnepélyt, Purim-estélyt, sőt amint valami „jóma depagré", újhold vagy félünnep beköszöntött, lehetőleg kirándulásra vitte a kis sereget a szomszéd községek vagy emlékhelyek valamelyikébe. Égbetörő jókedv és lárma verte fel a csendes vidéket, a Busch-féle versikéknek ilyenkor se szerí, se száma, de estefelé bíz a csárda vagy a vár romjaiban imára sorakoztatta a tábort; és akik nem tudtak még imádkozni, hallgatták. A nagyobbakkal, ha szombat délutáni uzsonnára meglátogatták, érdekes kis szójátékba fogott. Az egyik kétbetűs héber szót mondott, a másiknak olyan kétbetűs héber szóval kellett visszavágnia, mely az előbbinek végbetűjével kezdődött és így felváltva tovább. A játék fortélya abban állt, hogy a v-vel végződő szókat kellett forszírozni, mert v-kezdő kétbetűs szó tudtommal csak kettő létezik, a szavakat ismételni pedig nem volt szabad. A szókincs gyarapítására, a helyesírás játszva gyakorlására mindenesetre kitünő alkalom. Csakhamar kis írógárda is kialakult a felnőttek közt, külön Talmud-Tóra-lapot szerkesztettek, melybe nagy kedvteléssel írogattak szépirodalmi, tudományos dolgokról, az iskolában felvetődött kérdésekről; a humoros Eckeben pedig — felső engedéllyel — a kollegákat és tanárokat is néha tollhegyre vették.

Gustave Magyar-Mannheimer: Types de faubourg.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Külterkiek.

Exhortációra az egész év folyamán nem emlékszem: a fiatal Carlebach nem szerette ezt az ellenőrizhetetlen tömegtanítást, meg nem is lett volna kezdetben szószéke hozzá. Saját temploma nem lévén, kölcsön kellett kérnie a kisebb imaegyesületek valamelyikének helyiségét, persze csak arra az időre, mikor üres volt. Mert jobban mint a „reformerek" hitoktatásától, féltette a kicsinyeit a „litvánok" istentiszteletétől, féltette tanítványainak tiszta „askenáz" kiejtését és főleg az imádkozás nyugodt rendjét, méltóságát. A fiúkat rátanította a Németországban szokásos kórusban való vagy responsorikus imára, a nagyobbakat előimádkozásra, sőt a hetiszidra felolvasására is, amiről az

Gustave Magyar-Mannheimer: Barque à Volosca.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Halászbárka Voloscán.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

illetőnek péntek délután vizsgát kellett tennie. Ha péntek este azután a sok üde gyerektorokból felhangzott a „lechu nerannenu“ melódikusan összhangzó, felváltott karéneke, nem egyszer történt, hogy valamely apának, ki kíváncsiságból végighallgatta a „reformer“ Carlebach intentiszteletét, elérzékenyülve könnybe lábadt a szeme, mert emlékezetében felújult egy pihenőnapnak bűbájos boldogsága, amelynek az ő számára immár mindörökre vége.

Másféle volt a szombati reggeli ima! Kemény, fogcsikorgató téli nap volt, mikor Carlebach először tett kisérletet, hogy hű csapatát a kora reggeli órákban berendelje. 6·35-re mutatta a luach — a németek eme apró szentsége — a nappal kezdetét és ezt pontosan meg kellet tartani. De már hat órára a ház utcabejárója előtt didergett egy pusztán lelkesedéstől hevített, mert parancsra nem fogott gyermeksereg. Alig várta, hogy nyiljék a kapu és hogy börök, bálok, ládák közt, egy hosszú sötét udvaron és háromemeletes lépcsőzeten át felbotorkáljon a hideg, rideg, barátságtalan kis imaházba. Expresszsebességgel végigszáguldoznak a reggeli liturgián, a Tóra hetiszakasza sem kap többet tiz percnél és $^1/_2$8 órára a musszáf is be van fejezve. Am éhgyomorral nem mehet a gyerek iskolába, haza sem siethet már reggelire. Mit tesz ilyenkor egy mindenről gondoskodó direktor? Fogja kis hadát és átviszi a szomszédba egy jó zsidó asszonyhoz, akinél már tegnap megrendelte volt — a saját költségére — a meleg fölöstökömöt. Később a szombati kalács sütésének a tisztségében a Talmud-Tóra-tagok feleségei osztozkodtak. Kiddus, kávé, kuglóf: 5 perc és a nebulók hada a világ négy tája felé rohanhatott előadásra. Könyveik közt még meghúzódott a köznapos toll és ceruza — a szombati irás alól a tanitványokat nagyon nehezen lehetett felmenteni —, de lelkükben, és mint Carlebach mondá, gyomrukban már fészket vert az ünnepi érzés, a szombati hangulat!

És ez egyszer felkeltve, mint a gomba, erjedt, terjedt tovább. A szerény, de serény körnek hire ment a városban és húsvétkor, a második félév kezdetén már vagy 70 fiú és 40 leánynövendék jelentkezett felvételre. Az osztályok száma nyolcra szökött, a tanulók tanulmányaik foka szerint, vasárnap délután két usque öt órára, a hétköznapi délutánokon még 3—4 órára bezarándokoltak a kezdetben kölcsönkért városi iskolai termekbe. Pár év mulva felépült a Talmud Tóra külön, tágas, szép, iskolaépülete, mely a reáliskola mellett ezentúl is a maga hivatásának fog szolgálni. Idővel felnőttek, diákok, hivatalnokok, tanoncok, házikisasszonyok is igénybe vették a tanári kar tanitó készségét, melynek soraiban rendesen 1—2 magyar fiú is akad. Ma az első tanitványok maguk már benne ülnek az intézet vezetőségében, tantestületében, a többiek is derekasan megállják helyüket az életben. A Leipziger Messe-ben összefutó tömérdek üzleti szál mentén ki-bejárt ez iskolába Európa majd minden nemzetsége és Carlebach nevét ismerik Oroszországban éppúgy, mint Amerikában.

Ilyformán a lipcsei reáliskola ma világi életének első évében már büszkén tekinthet vissza egy a vallás jegyében folyt tizéves multra. De azonkivül hirdeti a jövőnek és a távolabb köröknek, mire képes az áldozatkészség és mostoha viszonyok közt is a tanári egyéniség.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Mosónők a római Campagnán. Gustave Magyar Mannheimer: Laveuses à la Campagna.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

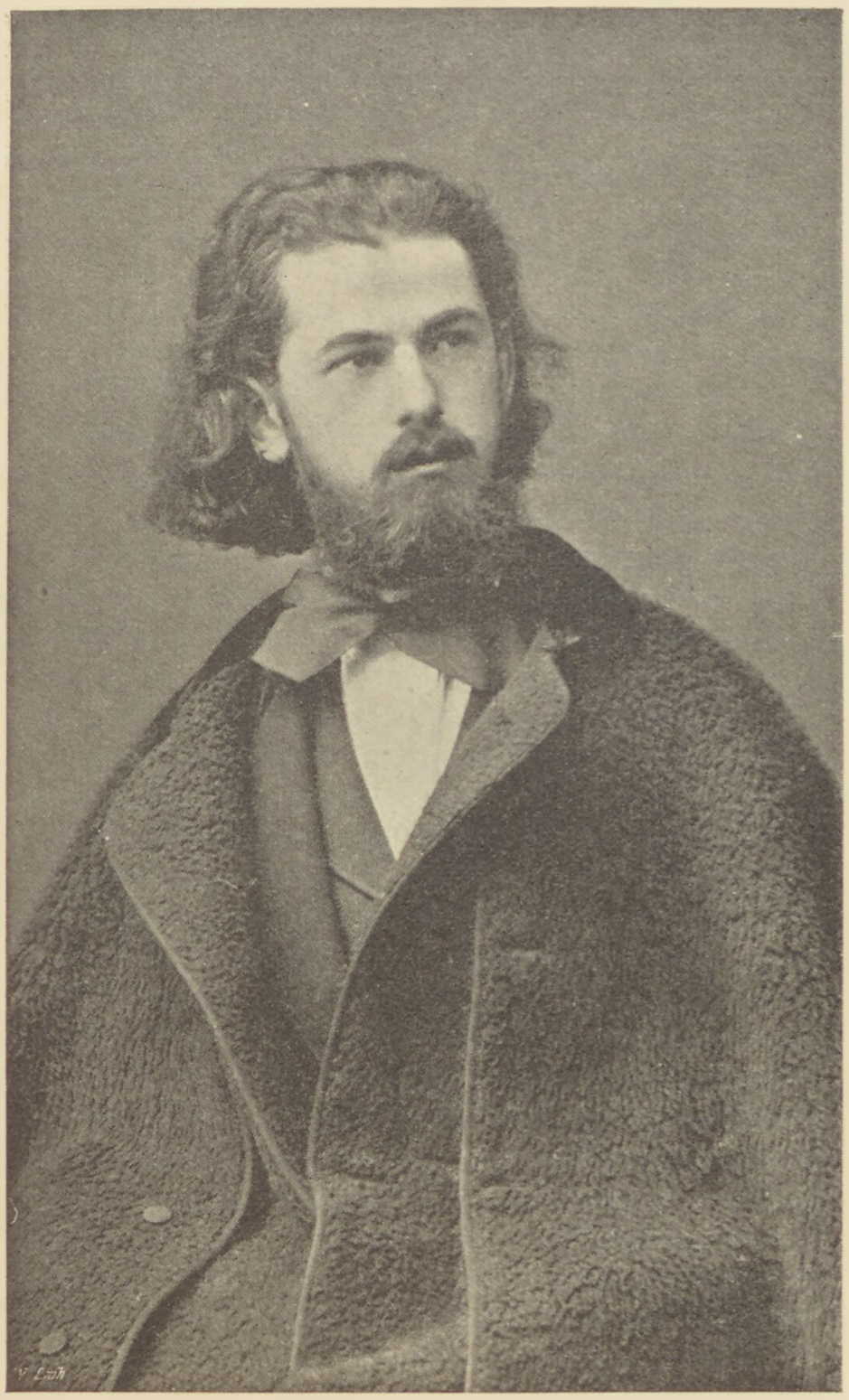
SZEGŐ BÉLA: EGY EPIZÓD WAGNER ÉVFORDULÓJÁHOZ.

Wágner Richárdnak, a modern német zene nagymesterének, akinek nemrég ünnepelték születése századik évfordulóját, nincs semmi köze a zsidósághoz. Fejedelmi terrénumában, a zenében nincsen helye semmiféle felekezeti differenciálódásnak. Legfeljebb valamely hajlékony zenei motívum eredetét kutató útja torkolhatott volna a zsidóságba.

Annál meglepőbb, hogy híres, sőt hírhedt brosúrájában: „Das Judenthum in der Musik" korántsem a zsidóság zenei kultúrájának történetéhez akart érdekes adatokat szolgáltatni, hanem e szellemi élvezetet ígérő cím alatt valóságos antiszemita programmot adott. Bennünket Wágnernek ez a szellemi epizódja kétszeresen érdekel, mert előterében egy magyar zsidó ifjú állott, az akkor Németországban élő jánosii Engel József,[1] aki bár lelkes rajongója volt Wágner zenéjének és szorgalmas munkatársa egy Lipcsében megjelenő zenei hetilapnak, mely főleg a wágneri irányzat terjesztésére szolgált, — csodálatos bátorsággal és fiatalos lelkesedéssel szállt síkra az imádásig körülrajongott mester ellen, a leghatározottabban visszautasítva és a legrutinosabban kivédve Wágnernek a zsidóság ellen irányuló vádjait és vágásait: „Man wäre zuletzt geradezu geneigt, Wagner für einen beschränkten Geist zu halten, wüsste man nicht, dass der Verfasser jener Schrift der grosse Reformator unserer Oper, der geniale Schöpfer grosser Werke wie Lohengrin, Tannhäuser, Tristan u. m. wäre." írja az 1869-ben, Lipcsében Oszkar Lehner kiadásában megjelent röpiratának bevezetésében. Pedig egy fiatal, magyar zsidó ifjú részéről óriási bátorság kellett hozzá, ilyen hangon írni Wagnerről és az objektiv kritika boncoló kése alá venni a mestert. Maga jánosii Engel József is érzi ezt és néhány sorral odébb megjegyzi, hogy nem a muzsikus száll szembe a muzsikussal, hanem a zsidó Engel József a zsidógyűlölő Wágner Richárddal, azaz a „Das Judesthum in der Musik" szerzőjével.

És tényleg, a muzsikus Wágnernek, a nagy poétának nincs sok köze ehhez az egész ügyhöz, mint ahogy annak a Wágnernek, aki olyan biztos, minden sombarti zsidót megszégyenítő üzleti érzékkel kezelte az anyagi ügyeit és tantiémjeit, nincs sok köze a muzsikushoz. Sőt valószínűleg itt, ebben a nagy üzleti érzékben keresendő ennek ez egyébként alig érthető röpiratnak legalább részben való megokolása. Wágner német fajnemzeti üggyé akarja tenni az ő zenéjének a diadalát,

[1] Jánosii Engel József azonos J. E. de Sinájával, a spanyol zsidó történelemből vett kitűnő drámák (Die Marrannen, der Kabbalist stb.) szerzőjével; ez írói álnévnek a viselője pedig azonos a mai jánosii Engel József udvari tanácsossal, a pécsi hitközség elnökével. (*Szerk.*)

M. Joseph Engel de Jánosi en 1869.

Jánosii Engel József 1869-ben.

az előtte divatos, síma, behízelgő Mendelsohn, Meyerbeer és Offenbach zenéjével, a zsidók csinálta zenével szemben. És valóban, mikor a zsidó zeneköltők szitják gyűlöletét, kissé mosolygunk a nagy ember elfogultságán, a nagy reformátor kicsinyességén, aki politikát csinált a művészetben, — de eddig meg tudjuk érteni. Hanem amikor Heinét sem ismeri el költőnek, „ein begabter dichterischer Jude"-nak nevezve a hontalan poétát, mikor azt mondja, hogy a zsidók még utánaérzésre sem képesek, még kiváló színészek sem akadnak közöttük és lehetetlen zsidót akár modern, akár antik szerepben színpadon elképzelni, mikor azt mondja: „unsere ganze europäische Zivilisation und Kunst ist aber für den Juden eine fremde Sprache geblieben", másutt pedig, hogy a zsidóság „die Kultur der anderen Nationen zersetzendes Element", sőt egy egész más emberi fajta, mely nem képes nemesebb érzésre, sem művészi alkotásra és csak azért létezik, hogy az utóbbi ellen küzdjön — akkor nem mosolygunk többé, hanem megdöbbenve nézünk erre az írásra, mely egy lángész tollából

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

fakadt, de semmiben sem különbözik a „hep-hep"-kiáltók izgága, igazságtalan vádaskodásaitól. Jánosii Engel József egyenként és részletesen foglalkozik Wágner vádjaival és lapról lapra haladva adja meg rájuk feleletét. Wágnernek arra az állítására, hogy a zsidókkal való érintkezésben önkéntelenül feltámad az ösztönszerű ellenszenv, azzal a csípős és szellemes kérdéssel felel, mit szólna Wágner, ha valaki így nyilatkozna: „Ich weiss nicht, warum, aber eine Wagnerische Oper ist mir so zuwider, dass ich sie nicht anhören kann" — bizonyára kórházba küldené, hogy ott üzzék ki bogarait és antipátiáját. És miért ellenszenvesek, visszataszítók a zsidók? Talán nem Isten képmására teremtett emberek ők is? Vagy Kain bélyegét viselik homlokukon?

Wágner szerint az a körülmény, hogy a zsidók az európai nyelveket nem mint anyanyelvüket bírják, hanem csak eltanulják, alkalmatlanná teszi őket, hogy ezeken a nyelveken igazi lényegüket önállóan és idegen befolyástól mentesen kifejezésre juttassák. Jánosii Engel erre azt feleli, hogy ugyanilyen joggal arra lehetne következtetni, hogy a magyarnak született Liszt Ferenc más nyelven

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Olaszországi táj.

Gustave Magyar-Mannheimer: Partie d'Italie.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

nem fejezheti ki magát teljes tökéletességgel, aminek viszont Liszt szellemesen és nagy rutinnal megírt művei a leghatásosabb cáfolatai.

Alig van Wágnernak vádja, amelyre jánosii Engel meg nem adná a feleletet. Ez annál könnyebb neki, mert amint ő maga állítja: Wágner brosúrájában „findet man alles, nur Wahrheit und Gerechtigkeit nicht, wohl aber die Sucht, Thatsachen einfach wegzuleugnen.“ Jánosii Engel eszébe juttatja Wágnernek Rachelt és Davisont, akik zsidó létükre koruk legnagyobb színészei, eszébe juttatja, Juda Halévit, Spinozát, Mendelssohnt, Börnét. És itt önkéntelenül megállunk és elcsodálkozunk, hogy csak 44 esztendő választ el jánosii Engel könyvének megjelenésétől. Mennyi új, nagy és értékes nevet tudnánk mi e sorhoz fűzni!

Hány zsidó festő, szobrász, zeneköltő, építész művére mutathatnánk, amelyek a színek, a hangok, a formák nagyszerű szimfóniájával túlharsognák, agyonnyomnák a nagy mester lelkének ezt a korcs megnyilatkozását. De már akkor, 44 év előtt is a megbotránkozás hangjai hallatszottak mindenfelé zsidók és nem zsidók között, ahová Wágner röpirata eljutott.

Természetes, hogy jánosii Engel könyve nagy örömet és megelégedést keltett a zsidóság körében, Philippson levélben üdvözölte és folyóiratában az „Allgemeine Zeitung des Judenthums“-ban hosszabb cikket szentel neki, amelyben többek között kiemeli, hogy jánosii Engel röpirata különös súllyal bír, mert a szerző hivatásos muzsikus és rajongó híve Wágner és Liszt zenei irányának, de emellett teljes valóságában felismeri Wágner Richárd alacsony gondolkodását és érdektől irányított ítéleteit.

Philippson azzal végzi cikkét: „Herr Engel geht die Broschüre Wagner's Satz für Satz durch und widerlegt sie in allen ihren Behauptungen. Es kommt ihm dabei so aus dem Herzen, dass seine lautere Wahrhaftigkeit von besonderem Eindruck ist.“

Akkor még szükség volt erre az őszinte szívből jövő védelemre. Akkor még szubjektiv szempontok döntöttek a zsidóság nagy harcában. Az idő azonban még a legobjektivebb szemlélő előtt is jánosii Engelnek adott igazat. Néhány évvel később már Wágner meg sem írhatta volna könyvét, nemcsak az ellenbizonyítékok óriásivá nőtt tömege miatt, hanem mert az ő lelkéből is kiveszett a gyűlölség, amelynek mérgében annyira megmártotta tollát, mert az idők folyamán ő maga is megtanult máskép gondolkodni a zsidóságról.

Látta, hogy legelkeseredettebb és ami ennél több, legmegnemértőbb ellenségei nem a zsidók táborából kerültek ki és olyanfajta megjegyzéseket, hogy Wágner zenéje nem egyéb, mint „die systematisirte Nichtmusik, das auf fünf Notenlinien verschriebene Nervenfieber“, — mint ahogy a keresztény Hanslick nevezi —, egyetlen zsidó kritikusa sem engedett meg magának. Mikor eljutott művészetének diadalmas magaslatára, belátta, hogy nagyrészt zsidók művészi és anyagi közreműködésének köszönhette diadalait, hogy művészetének legrajongóbb és legkészségesebb híveit a nyugati metropolisok Lipótvárosai szolgáltatták.

A kis röpiratokban megvívott harcnak kedves epilógusa volt jánosii Engel látogatása Bayreuthban; amikor Wágner a lehető legszívélyesebben fogadja. Zenéről beszélnek, a magyarországi zenei viszonyokról, művészetről, a mester vidám szójátékokat csinál és általában senkinek sem jut eszébe, hogy itt két régi ellenfél áll egymással szemben. Sőt a nyolcvanas évek elején Wágner meleg, barátságos levélben komaságot is vállal jánosii Engel Józsefnél, de időközben elragadta a megbékélt mestert a mindent megbékítő halál.

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Tájkép.

Gustave Magyar-Mannheimer: Paysage.

MOLNÁR ERNŐ: NYÁR KÖZEPÉN.

Szavad hűvösen kong ajkad felül
s egy mély, őszi köd szürkén szivemre ül
s egy mély, őszi köd szürkén szivemre ül.

Hűvös szelek, susognak a lombok
s halkan összerázkódom, megborzongok
s halkan összerázkódom, megborzongok.

Őszi szelek már? Hervadást regélnek?
Vagy futó lehe egy kósza nyári szélnek?
Őszi szelek már? Hervadást regélnek?

Beteg, őszi köd hull el szivemen
s beteg, bús rózsák illatát érezem
s beteg, bús rózsák illatát érezem.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ELSÁRGULT MEMOÁRTÖREDÉKEK.

— Magyar-Mannheimer Gusztáv atyjának hátrahagyott kéziratából. —

I. AZ ISKOLAÉVEKBŐL.

Dikor a reichenaui „preparandá"-ból (megfelel körülbelül a mai negyedik eleminek) kikerültem, a gimnáziumba akartam beiratkozni, de az igen erőszakos és intoleráns piarista prefektus azzal az ürüggyel tagadta meg felvételemet, hogy nagyon kicsi növésű vagyok. Második anyám erre a gimnázium vicedirektorához felebbezett, aki a felvételemet engedélyezte. Páter Eustachius Trautner, aki később a prágai újvárosi gimnázium élére került, nem tudta ezt nekem megbocsátani és mindenféle eszközökkel üldözött „tolakodásom" miatt. A második osztályban súlyosan megbetegedtem, az orvosok le is mondottak az életemről, a páter azonban a közbeeső osztályzatnál nem „megbetegedett"-nek minősített, hanem „csúfosan megbukott"-nak. Ez természetesen nem járult hozzá egészségem helyreállításához. Mikor szinte csodálatos módon mégis felépültem és jelentkeztem a második osztály ismétlésére, Vitus Finz prezumptiv professzorom ezekkel a nyájas szavakkal fogadott: „Ez is egy jómadár!" De szorgalmammal legyőztem az ő rosszakaratát is és a harmadik osztályba kerültem, ahol az osztályfőnök, Corsímus Nowak csak „te utálatos zsidócská"-nak nevezett. De a zsidófaló mester türelmetlensége csak fokozta kitartásomat és az év végén csak a latinból volt másodfokú osztályzatom, a többi tantárgyakból jelest kaptam. De végre jóllaktam a sok megaláztatással. Rég álmodoztam Prágáról, a sokat ígérő száztornyú városról, ahol apám familiája lakott. Elindultam. Jó apám elkísért — nem különvonaton — a cseh metropolisba, ahol rokonaimnál vándorkosztot kaptam ugyan, de egyébként nem valami barátságos fogadtatásban részesültem. Egy szegény özvegy, a volt prágai rabbi leánya, aki könnyelmű férjétől csak a szegénységet kapta örökségbe, könyörületből a házába fogadott és egy sarokban a földön állandó szállást adott ingyen, sőt keserű reggeli kávéját is megosztotta velem. A természet jó erővel áldott meg, hogy a sok küzdelem dacára mégis csak keresztül tudtam vergődni.

II. EGY ELŐKELŐ FÜRDŐTÁRS.

1836-ban az orvos reámparancsolt, hogy sürgősen utazzam a Chur mellett fekvő Pfäffers-fürdőbe. Kedélybeteg voltam és az orvos azt hitte, hogy a svájci szentek majd meggyógyítanak. Azonkívül ajánlott minél gyakoribb kirándulásokat a vidékre. 33 forint havi fizetésemből, gondolta, bőven telik minderre. Valóban azonban már két hét alatt is kétszer annyi kellett, dacára annak, hogy kirándulásaimat egy gyűjtőkosárral felszerelt koldulóbarát társaságában tettem. Így érkeztem el abba

Magyar-Mannheimer Gusztáv: Apám az unokájával.

Gustave Magyar-Mannheimer: Mon père avec son petit-fils.

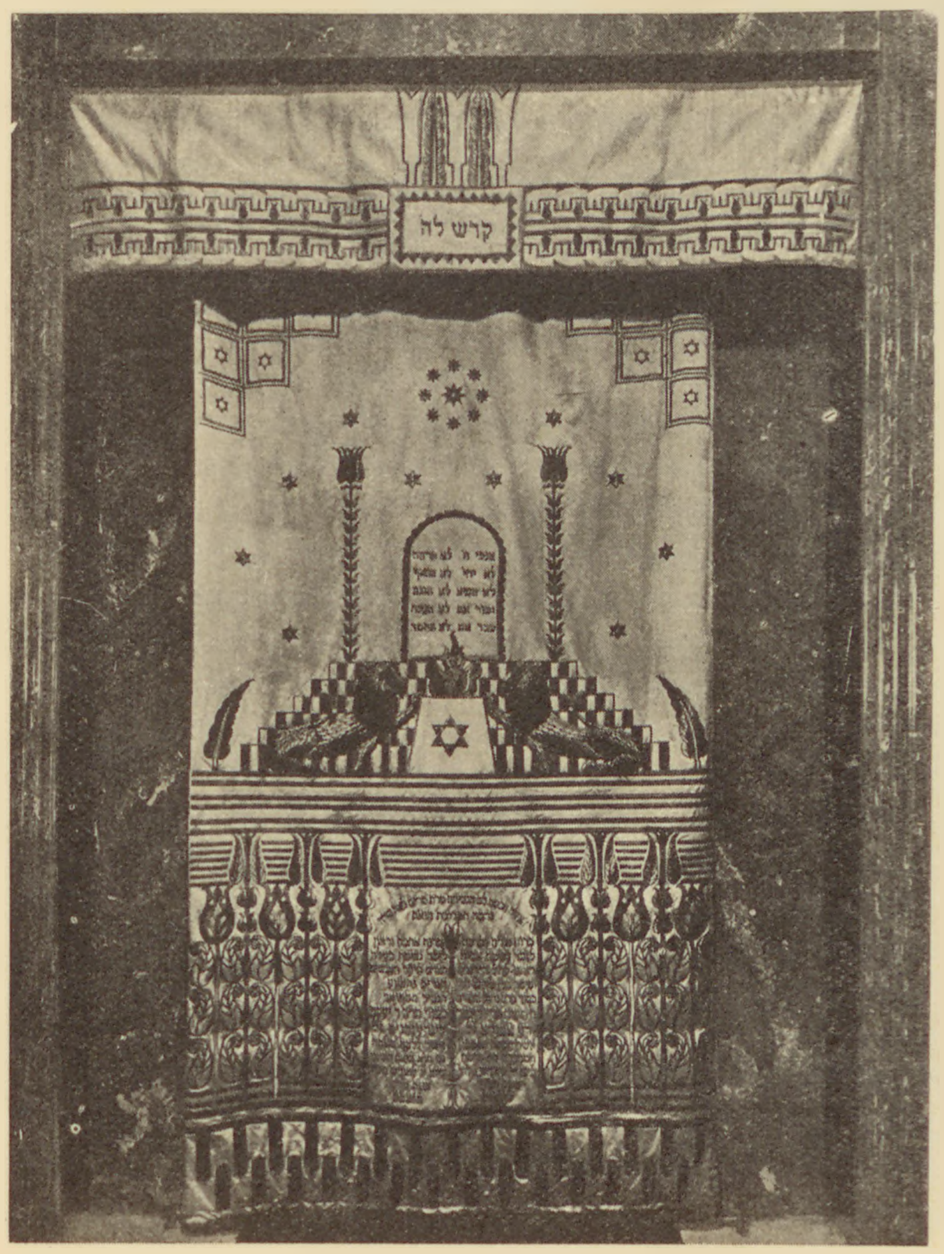
a szakadékba, ahol a vad Taminánál egy kis természeti csodaszámba menő gyógyforrás sok vendéget csábított magához, akik a reájuk parancsolt szigorú kúra alatt valóságos penitenciának vetették alá magukat. A koszt ugyanis a legszűkebb és legsoványabb és amellett méregdrága volt. Egy öreg református lelkésszel voltam kénytelen szűk kamarámat és kolostori keménységű ágyamat megosztani és ezért hetenként egy aranyat is fizetni. Ennek megfelelően az asztal is oly kolostori volt, hogy csakis a leggazdagabb fürdővendégek merték a svájci állattenyészetet egy igen sovány borjúszelet képében megismerni. Itt történt, hogy néhány versem, amelyet a vendégkönyvbe írtam, felém fordította az előkelő vendégek figyelmét. Így megismerkedtem Lahn báróval, akivel szabadon, sőt néha nagyon is szabadon társalogtunk, minthogy a báró igen eleven és vidám fickó volt. Egyszer felolvastam az asztaltársaságnak egy tréfás versemet a papucsbirodalomról, amely élénk tetszésre talált. A báró odaszólt hozzám: „Hallja, Mannheimer, másolja le nekem ezt a versét." Én megtagadtam a kérését, de felajánlottam, hogy kölcsönadom, ha van valakije, aki leírja neki. A fiatal báró nagy hölgybarát

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

volt és minden csínos arcocskára szemet vetett. Egyszer együtt sétáltunk az alig tíz öl hosszú „sétány"-on, amikor szembejött velünk egy szép leány, egy elökelő zürichi patricius huga, aki őméltóságának nem kis mértékben tetszett. A báró felkért, hogy ajánljam be a kisasszonynál, mire én kifejtettem, hogy ügynöki szerepre nem igen érzek magamban se tehetséget, se kedvet, forduljon tehát máshoz. Ilyen bizalmas volt köztünk a viszony. A báró nagyon szeretett és amikor néhány nap mulva folytattam per pedes túrámat és búcsút vettem tőle, megcsókolt és én átadtam neki annak a kívánt versnek a másolatát: „Báró úr, fogadja ezt a papirost a szalmája helyett!" A báró ugyanis erőszakkal a fejemre nyomott egy új szalmakalapot, minthogy úgy találta, hogy az én filckalapom túlságosan meleg a hegymászáshoz. Mikor visszajöttem, megtudtam Szentgallenben, hogy az a bizonyos báró Lahn nem volt más mint *Miksa bajor herceg, a mi szeretett királynénk atyja.*

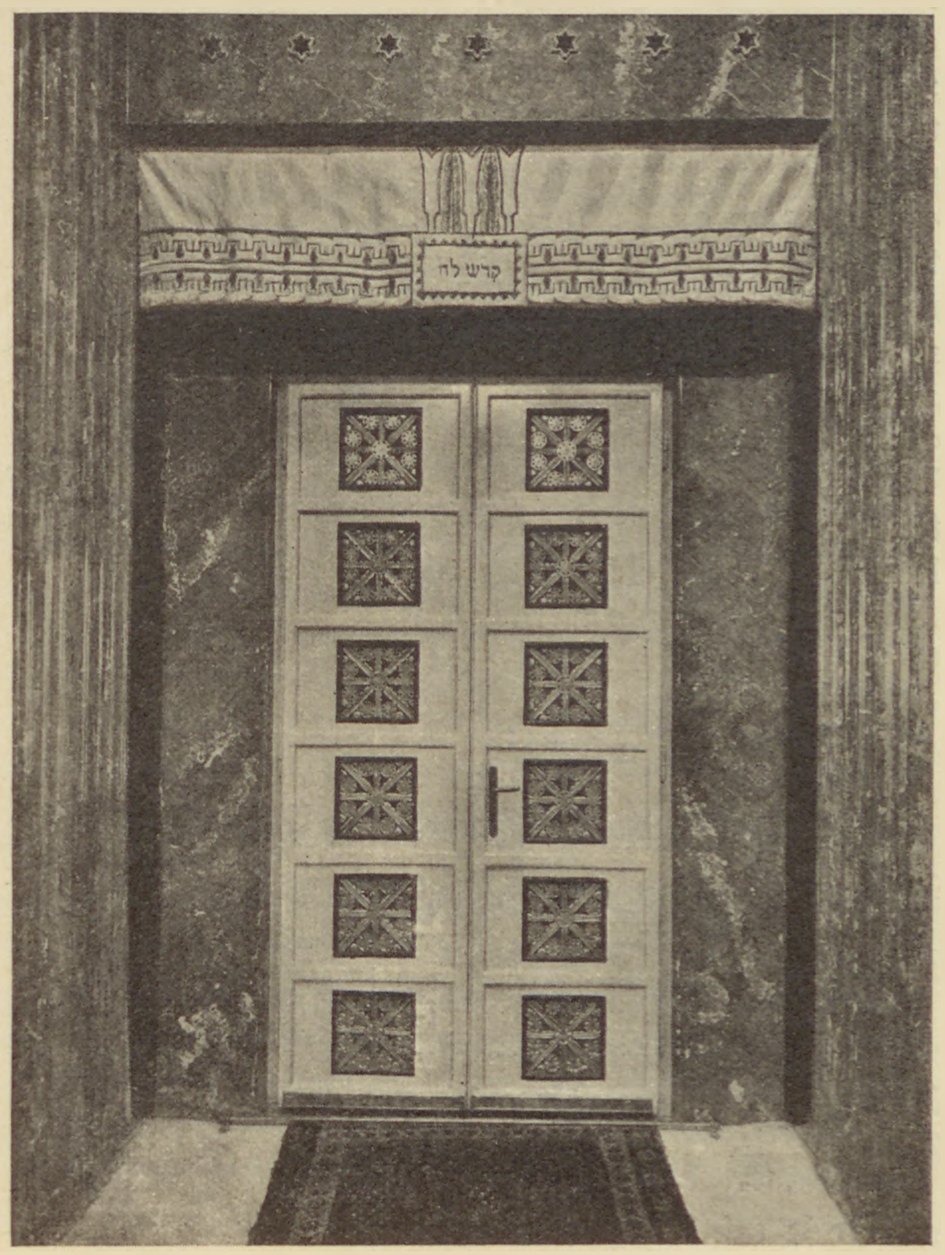
III. A VESZPRÉMI RABBISZÉKEN.

Azt hiszem, soha emberfia nagyobb terhet a vállára nem vett, mint amikor én a veszprémi rabbiállást foglaltam el. Próbaszónoklatom nagyon tetszett és a község felkért, hogy a következő ünnepen is prédikáljak. Ünnep után a község összeült és nagylelkűen elhatározták, hogy nekem, bár egyelőre csak mint rabbihelyettest akceptáltak, 20 forint havi fizetést adnak, holott boldogult elődöm (boldog volt, mert már meghalt) csak havi 19 forint fizetést „élvezett". Én biztam, hogy a hitközség csak nem hagyja rabbiját éhen halni és bizonyára a szokásos ünnepi ajándékokkal fognak kárpótolni. Sajnos azonban, csalódtam. Amellett természetemnél fogva olyan lelkiismeretes voltam és olyan komolyan vettem a kötelességemet és hivatásomat, hogy nem utasítottam vissza azt sem, amikor a hitközség a rabbinusi és hitszónoki teendőkön kívül vállamra tette elhanyagolt zsidó iskolája terhét is, megbízván engem a súlyos direktori teendőkkel. Volt az iskolában még a magániskolák régi jó idejéből átkerült öreg tanító, akit az iskola érdekében kötelességemnek tartottam eltávolítani. Természetesen megtehettem volna azt is, hogy olcsó szövetségesül fogadom a hitközség kihasználására és ekkor egy alattomos ellenségemmel kevesebb lett volna. De én meg akartam tenni a kötelességemet és a tanító ellen foglaltam állást. Volt azonban neki a hitközségben néhány jóakarója, akik ezután megtették a tanítót hitközségi jegyzőnek. Így tehát alkalma nyílt arra is, hogy bosszút álljon rajtam. Hogy csak egyet említsek, ő kezelte a pénztárt és így bosszúból minden hó elsején fizetésemet *csupa krajcárból, sőt gyakran csupa félkrajcárból adta ki.* Szerencsére még így sem volt sok és még így is haza birtam cipelni.

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Rideau de l'autel.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Oltárfüggöny.

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Porte de l'autel.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Oltárajtó.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

DR. SZABÓ GÉZA: ÚJ MONUMENTÁLIS ZSIDÓ TEMPLOM A FŐVÁROSBAN.

A fővárosi zsidóság vallási kultuszának és kultúrájának szolgálatában álló monumentális épületek sora az idén egy új gyönyörű művészi alkotással szaporodott, egy templommal, amely ezentúl méltó helyet kér magának Budapest többi építészeti nevezetességei között.

Ezelőtt három esztendővel kezdette megvalósítani a pesti orthodox hitközség ama régi szándékát, hogy híveinek új, maradandó és hazánk műemlékeinek sorába iktatható új hajlékot építsen a Dob-utca 35. számú és Kazinczy-utca 29—31. szám alatt határolt telkein. 1911. év őszén az iskola, 1912. évben a székház adatott át rendeltetésének, végül az idei őszi ünnepet megelőző pénteken az örökmécs meggyujtásával kegyeletteljes egyszerűséggel avatták fel a templomot.

A tervezőművészek, *Löffler* Sándor és *Löffler* Béla építészek, átérezve a feladat szépségét és annak magasztos voltát, az egész komplexum megtervezésénél az egységes, nyugodt harmóniát tartották szem előtt. Modern technikával készült az egész mű, de amellett iparkodtak a tervezők az orthodox tradíciónak megfelelő, áhítatot keltő és régi idők építészetére emlékeztető hatást gyakorolni a szemlélőre. A szűk és éppen a templom mentén tört vonalú Kazinczy-utca, valamint a zárt sorban való építkezés nehéz művészi feladat megoldása elé állította tervezőket, akik a súlyos problémát nagy tudással és igaz rátermettséggel oldották meg.

Az ezer hívő részére épített templom stílusa komoly irányban modernizált orientális architektura.

Tónusban meleg s nagy, nyugodt felületet ad a barnás-vörös nyerstégla és a srtuktivan alkalmazott színes műkőhomlokzat, melynek főbejárati fala párhuzamosan állván a keleti fallal, szinte önként kínálta a szárnyépületek terraszos festői kiképzését és ezáltal a Rákóczi-út felől jövet nézve, a szerencsésen gruppirozott templomhomlokzat mintegy lezárja az utcát.

A szárnyépületek alatt kocsibehajtók vezetnek az udvarra, hol a templom mögött a szabad ég alatti esketésekre szolgáló sátor (chupa) nyert elhelyezést.

A belső konstrukció vasbetonpilléreken épült, áthidalva egy a vasszerkezetű tetőszékre függesz-

Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomhomlokzat.

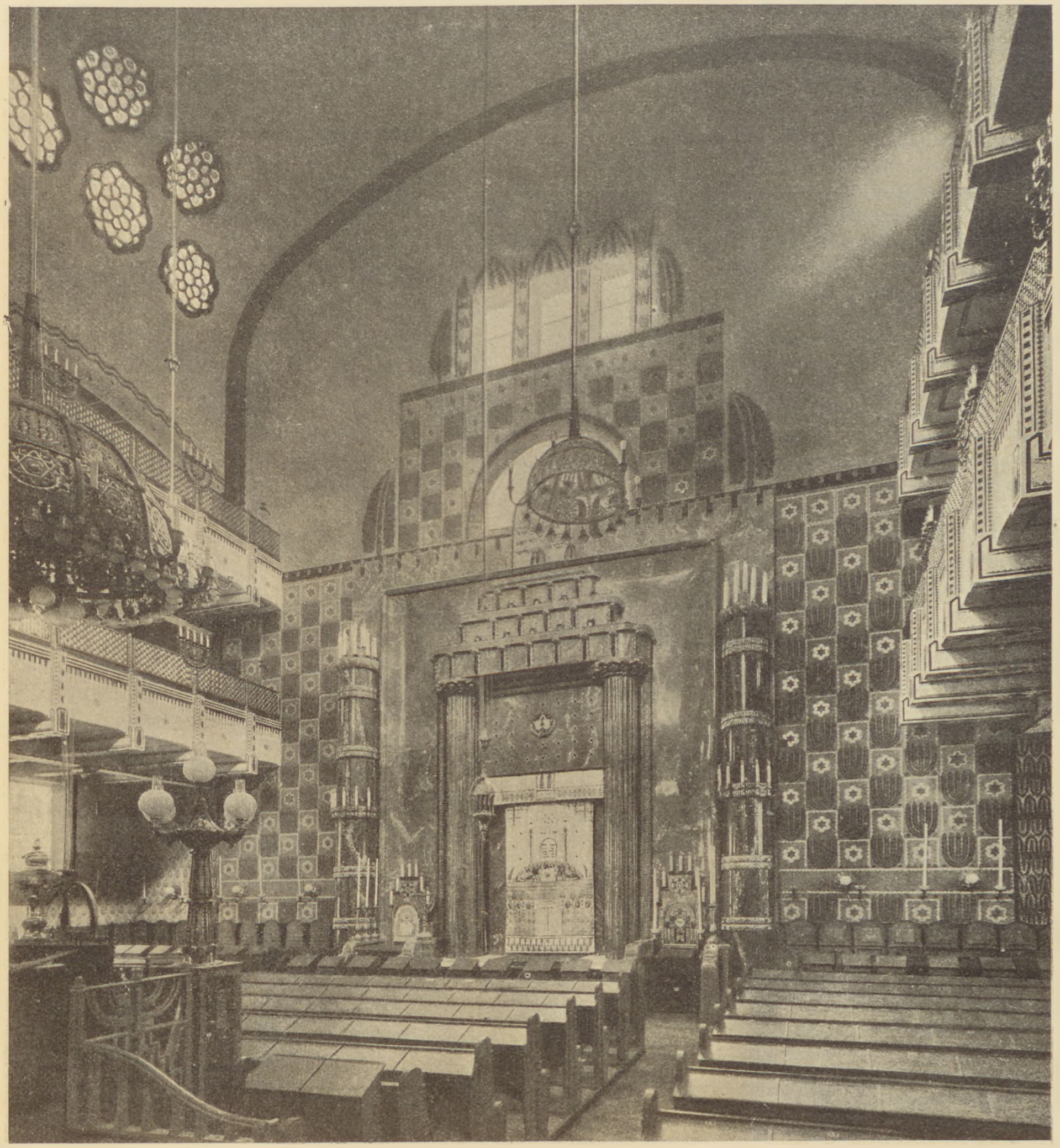
Alexandre Löffler et Béla Löffler: Façade du temple.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

tett rabitzdonga-menyezettel és az ebben ritmikusan alkalmazott színes üvegezett mértműves rózsák szolgáltatják a templom belsejébe a hangulatos szűrt nappali világítást.

A tervezők a templom interiőrjében minden berendezési és dekoratív részletnél egységes belső térhatásra törekedtek, mely a hívőkre áhítatot keltő hatást gyakoroljon. A festés harmonikus színei, a keleti fal műmárvány oltára, az „almemor" kovácsolt vasrács-díszeivel, az antiken pácolt tölgyfa faragott padok, világítótestek, mindmegannyi tanuságot tesznek arról, hogy modern felfogással is el lehet érni az orthodox tradicióknak megfelelő régies, jóleső hatást keltő ízlést. Az oldaludvarokra nyíló hat vészkijáró, a templom négy sarkán elhelyezett női karzatra vezető lépcsők bőven gondoskodnak a gyors és kényelmes közlekedésről.

A templom udvara egyszersmind az iskola udvara, utóbbinak homlokzata vakolt, mindamel-

Alexandre Löffler et Béla Löffler:
Partie orientale.

Löffler Sándor és Löffler Béla:
Keleti fal.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

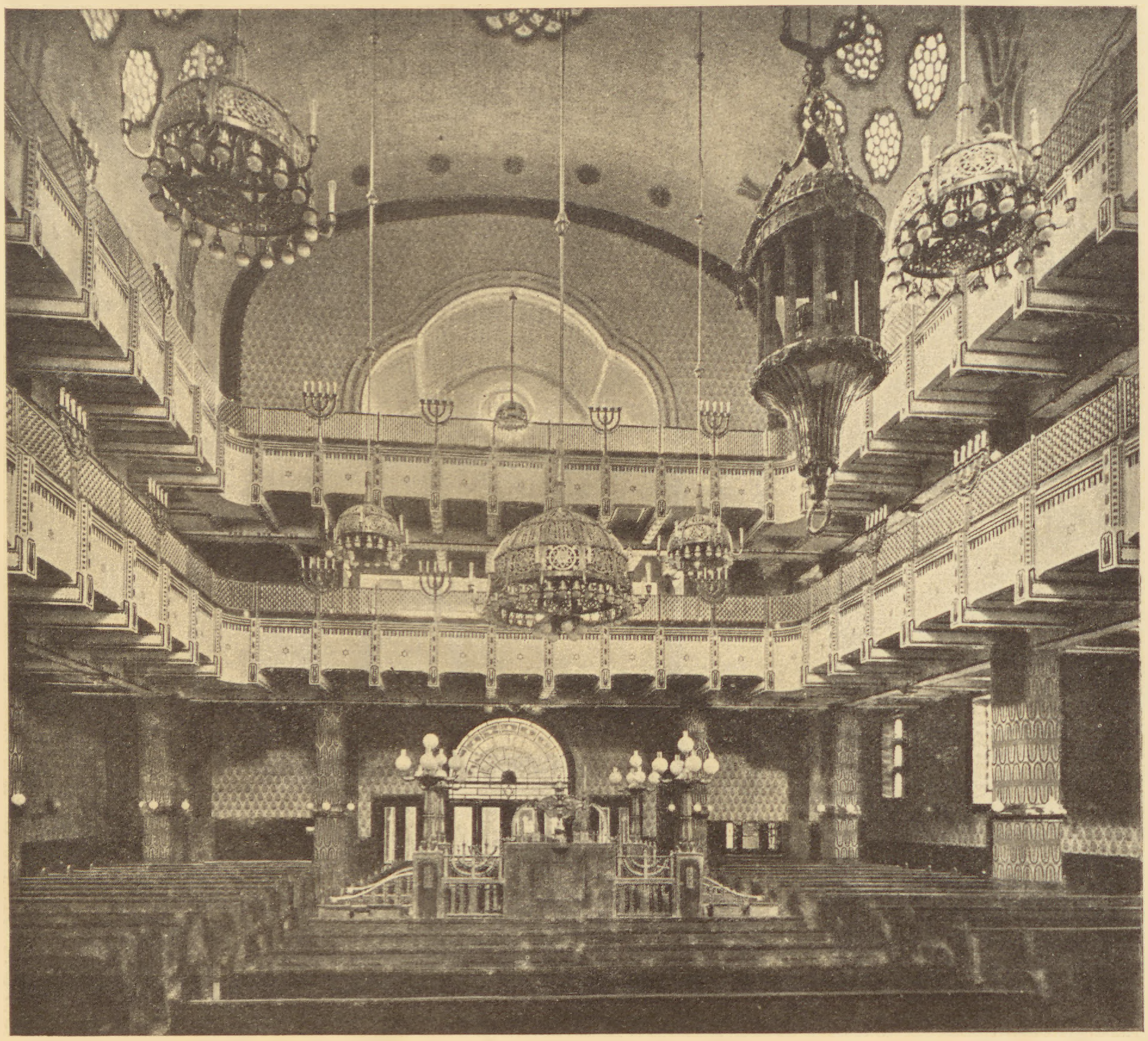
lett egyszerű eszközökkel dekorálva, nagy tanterem ablakaival, monumentális pilléreivel és változatos silhouettejével igen jól hat. Az iskola tantermei világosak, berendezése higienikus és típusa a modern iskolának.

A templomudvarról a székház udvarára jutunk, melynek alagsorában a laskasütőműhely és baromfimetsződe, emeletein hivatali helyiségek, paplak, templomszolga-lakások, a legfelső emeleten pedig közgyűlések és ünnepélyekre szánt díszterem nyert elhelyezést. Szóval a rítus minden igénye egy helyen koncentrálva nyert kielégítést.

A községház Dob-utcára néző homlokzata anyagban és modorban azonos a templommal.

Említésre méltónak tartjuk, hogy a budapesti orthodox izr. hitközség temploma, iskolája és egész rezidenciája aránylag szerény eszközökből telt ki. Értesüléseink szerint részletezve, a templom beépített 226·14 □-öle, ölenként 1850 kor., összesen 418,000 koronába került, iskola és községháza összbeépítése 236 □-öl, ölenként 1907·00 kor., összesen 440,000 kor. Tehát templom, iskola és községház építési összköltsége a teljes berendezéssel együtt 858,000 korona, vagyis telekértékével együtt 1.240,000 korona.

Löffler Sándor és Löffler Béla neve bevonult ezzel az alkotással a templomépítőművészet legjelesebbjei közé. És aki elmegy ebbe a templomba ünnepeste, amikor kívülről a terrasz sarkán lobogó nagy fáklyák világítják meg a hatalmasan izzó vöröstéglahomlokzatot, belül pedig körösközül elhelyezett menorák sok száz villanykörtéje szórja a ragyogó fényt, — az érezni fogja, hogy ez a zsidó szívből fakadt mü a vallási áhítat és művészi harmónia egyesülésének egyik legszentebb monumentuma.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Templom belsőnézet nyugat felé az oltárlépcsőről nézve.

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Intérieur du temple. Partie occidentale.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Szociális munka

JÁVOR BELLA: „INKOGNITÓBAN“ AZ OMIKE MENZÁJÁN.

Főtisztelendő dr. Hevesi, az OMIKE nagy alapítója, beszélte el nekem nem rég, mit látott, tapasztalt egyszer a diákétkezőben. Báró Dirsztayval látogatták meg a menzát — szokás szerint a délidőben — és gyönyörködtek a „fiatalok“ jókedvében, jóétvágyában, mikor hozzájuk lép egy fiatal orvosnövendék. Nagy komolyan, tudományosan adja elő észrevételeit, beszél az összeragadt főtt tészta ártalmas voltáról és gyönyörűen, sokatigérő készültséggel győzi meg a menza két nagynevű, hűséges atyját arról, hogy bármilyen apróra darálja meg a sok épfogú, friss száj a hibásan elkészített tésztát, bévül, a gyomorban mégis forradalmi a hangulat . . .

Báró Dirsztay jóságos két szeme komolyan néz az interpelláló ifjúemberre, elgondolkozik, sokáig hallgat, végül komoly hálával kezet szorít a fiatalemberrel; megköszöni neki a tudományos ismertetést, melynek jó hasznát fogja venni ő, aki a szakácsművészet titkaiban nem igen jártas és okulni fognak belőle azok, akik a menza konyháján főzik a sok erőtadó levest.

A fiatal orvosnövendék meg volt elégedve és Dirsztay báró elgondolkozott...

Lehet, hogy egyéb is történt akkor, az emlékezetes délben, de én csak erre emlékszem, mert az tetszett az egészben legjobban, hogy az ifjú meg volt elégedve és hogy mindnyájuk jóságos atyja elgondolkozott.

Nagyon tetszett, érdekelt, gondoltam, elmegyek egyszer magam is; szép, szép, de az ember (én) olyan különös, hitetlen, látni szeret mindent — in effectu . . . És hogy milyen a valóságban — arról jó lenne mindenkinek különkülön meggyőződnie. Elvégre: nekem sem kell hinni.

A foyer-ban egy úr ült egy asztal, talán pénztár, előtt. Megkérdezte tőlem — hiszen sohasem látott — ebédelni jöttem-e? Nem, mert már ebéd után vagyok, szeretném közelebbről megismerni a menzát, azért jöttem.

Udvariasan, készséggel ugrott fel az asztala mellől, — nem mondtam meg a nevemet, honnan jövök, csak azt mondtam: ismerni akarom a menzát. És már jött és boldogan mutatott meg mindent.

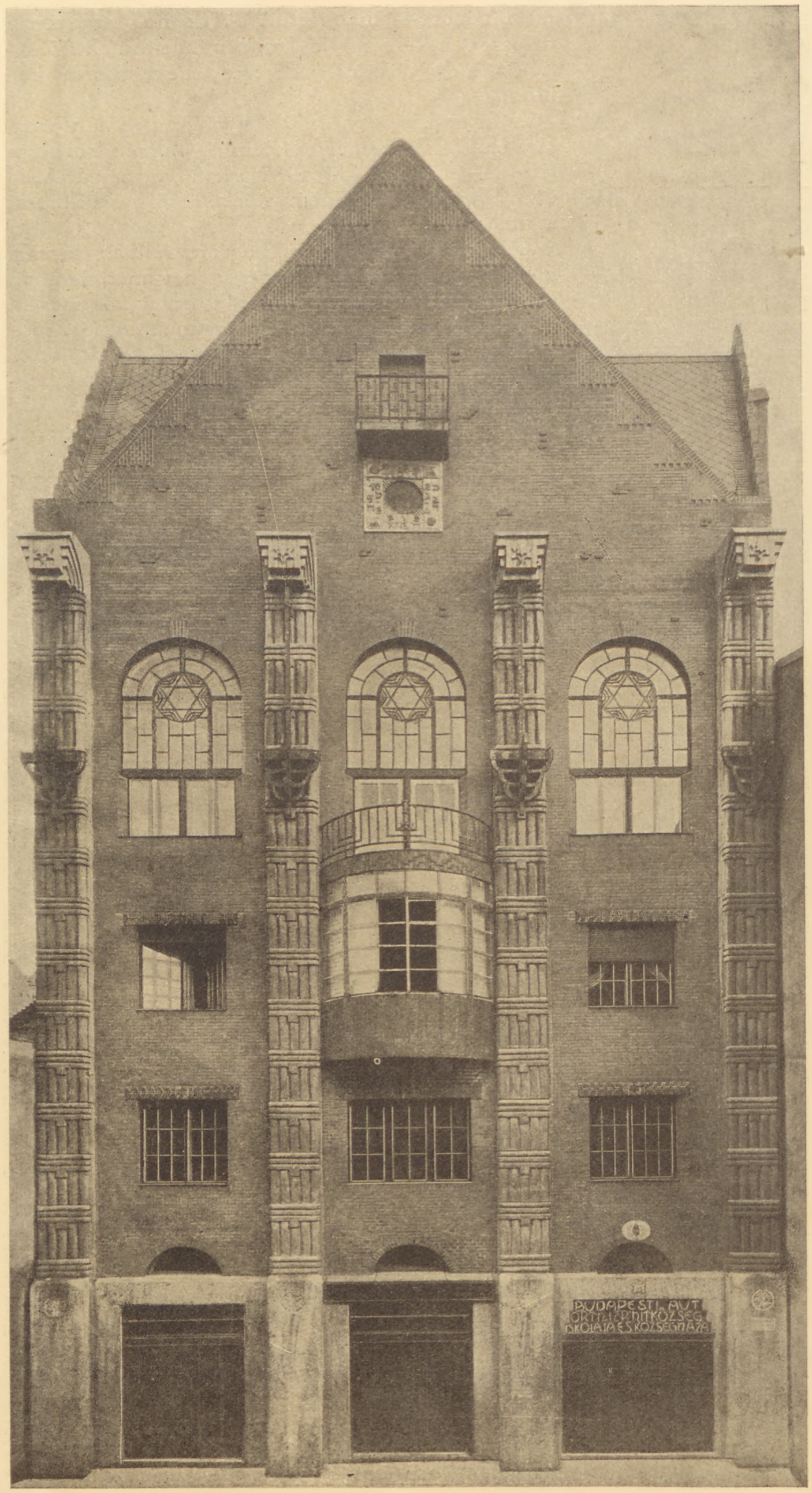
Előbb a konyhát. Valami nagyon-nagyon meglepett itt mindjárt. Ki volt söpörve! Az, aki sohasem főzött sajátkezűleg, nem tudja megérteni,

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Vestibule du temple avec puits.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Templom-előcsarnok díszkúttal.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Löffler Sándor és Löffler Béla:
Községháza dob-utcai homlokzata.

Alexandre Löffler et Béla Löffler : Édifice de la communauté israélite, Façade d'avnant le Dob-utca.

mit jelent az, ha a konyha ki van söpörve ebédfőzés, vagy, ami még rosszabb: tálalás alatt. Én még nem láttam ilyen tiszta konyhát délben; délután igen, hiszen már sok tiszta konyhát láttam. Eszembe jutott a francia Rabelais mondása: „evés közben jön meg az étvágy", én úgy fordítottam bölcsebbé ezt a mondatot: tisztaság láttán jön meg az étvágy. Mert én végig kóstoltam mindent, amivel megkínáltak a konyhán.

Nemcsak a kenyér, a hús, a főzelék volt kitünő, hanem a leves is! Pedig jó levest főzni a legnagyobb tudomány. Két-három emberre számított leves még lehet jó, de ötszáz ember levese! Ehhez már nem szakácsművészet, hozzáértés, jó ízlés kell, mert ez nem elég. Ötszáz ember levesét csak *szeretettel* lehet úgy megfőzni, hogy az megehető legyen. Ez pedig olyan tény, amit nem kell megtámasztani érvlábakkal, hogy szilárdan álljon; a konyha tisztviselői — egyszerű nők — érzik, tudják, hogy nem egy nagyforgalmú vendéglő nélkülözhetetlen kellékei, egy gépezet kerekei ők; érzik, hogy a legszebb és legszentebb intézmény szolgálatában állnak, nem mint cselédek, napszámosok, hanem mint testvérek, anyák.

Vajjon így, ilyen szemüvegen át nézik a menza kosztosai is a helyzetet? Vajjon az az interpelláló orvosnövendék elég jóakarattal kutatja-e a friss ételekben azokat a rosszindulatú gombákat, melyek a fertőző betegségeknek okozói, a szépnevű bacillusokat?

Talán ebéd előtt nem néznek be egy kicsit a konyhába. Úgy, egyenkint be lehetne menni és egész bizalmasan megkérdezni a főzőnőktől: mit eszünk ma, kedvesem? De csakugyan milyen kedves, hiszen ez az én

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kedvenc ételem! Éppen a káposztás-kocka . . . Azután úgy volna, hogy egész délelőtt, míg az ifjú emberek az egyetemre járnak, a menza konyháján csak arról folyna a szó, ki mit szeret, mit eszik szívesen.

Nem mondom, hogy ez feltétlenül szükséges, de ha így lenne, jó volna. Mennyi melegséget hozna ez a bizalom; otthoni, családi levegőt az idegen házba, az idegen, innen-onnan, világvégéről összeverődött nagy fiúk közé . . .

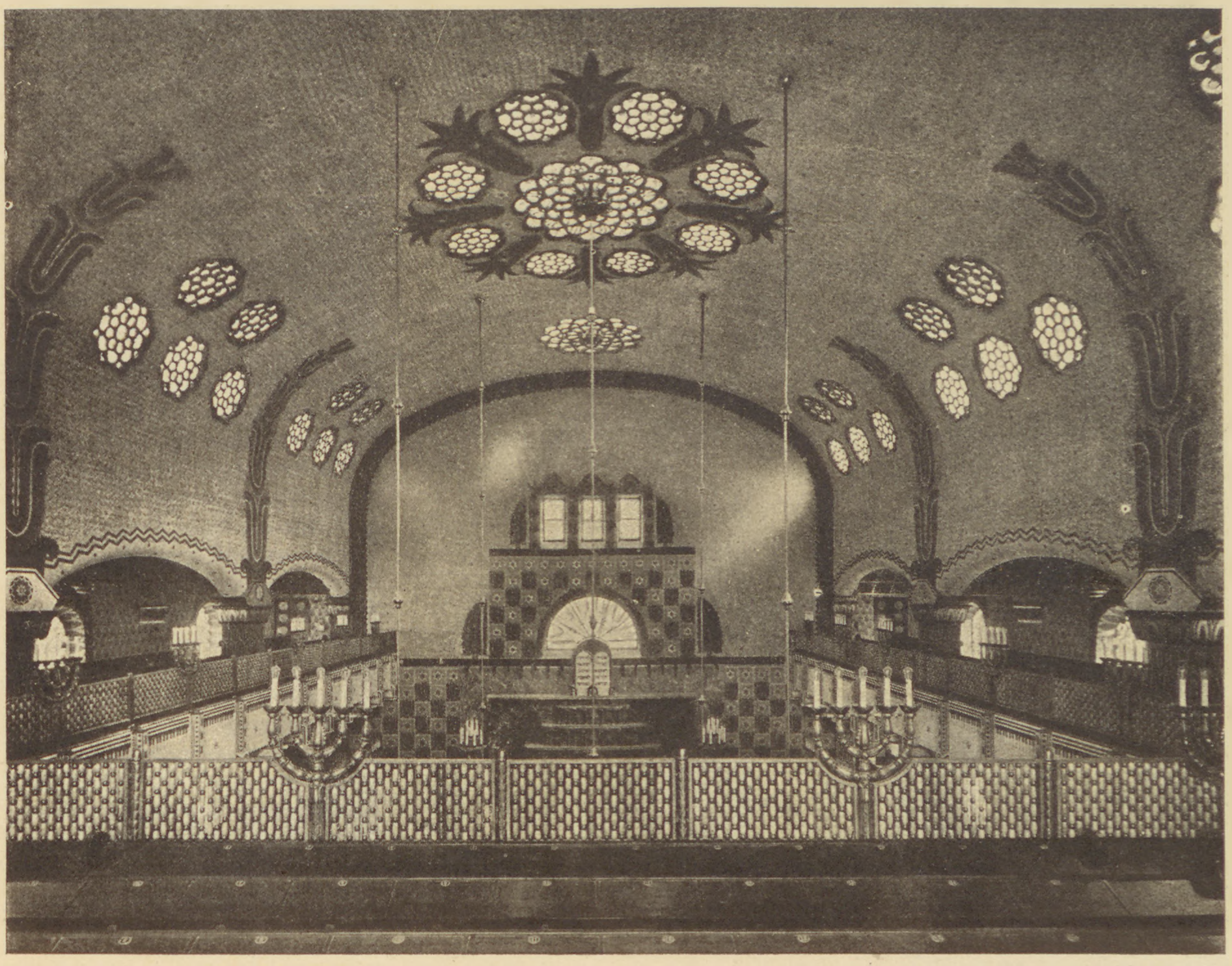
Érdekes lenne.

Sokkal ízletesebbé és főleg zsírosabbá tenné az étkeket a bizalom.

Az asztalnál, bent természetesen csakugyan szép és harmónikus a viszony. Csakugyan nem vendéglői a hangulat. Egy nagy család, csupa csinosképű, eszes, érdekes arcú fiatal emberekből álló nagy család. Itt-ott, egyik asztalfőn, másiknál is, ingblúzos, komoly, lesimított hajú leányok esznek és talán szép szemükkel parancsolják a csöndet...

A terem sarkából leskelődöm rájuk... Ha sejtenék . . . Azon gondolkozom, hogy hol láttam én már ezeket az embereket. Mind ismerősök. Lehet, hogy csak tizet ismerek közülük, hogy csak tízzel találkoztam, de úgy tetszik, mintha külön-külön mindegyiket láttam volna már valaha. Egyet, egy villogó szemű, széles koponyájú, érdekes fiút csakugyan láttam egyszer az Erzsébet-körúton... Olyan jól emlékszem, nagyszemű, kék szilvát vásárolt hat krajcárért. Délben, tizenkettő és egy óra között . . . Utána mentem. Bement a 24-es számú ház kapujába és én utána mentem. Lestem, úgy akartam tudni, mit csinál. (Ha tudna erről, akkor se haragudhatna rám.) Félredobta a könyveit. Ledobta a földre, ő maga pedig elkezdett le-fel sétálni. Felnézett az emeletekre, ki az utcára, olyan volt, mint a tolvaj nagy lopás után . . . Pedig csak meg akarta enni a szilváját úgy, hogy senkise lássa szegényes, embertelen, nyomorult ebédjét . . . Mert a ruhája csinos volt és tiszta, a keze fehér és finom, a tekintete becsületes és nyílt. És nagy igazságokkal teleírt könyveket hordott a hóna alatt, azokat dobta le a földre, a kapu alatt.

Mindössze egy esztendő telt el azóta. Most újra látom és leskelődöm rá, ő ismét nem sejti, hogy

Alexandre Löffler et Béla Löffler : Plafond du temple ; vue prise du 2e étage.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomdongamennyezet a második emeletről nézve.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

figyelik, hogy valakit nagyon-nagyon érdekel az ő sorsa; az övé és társaié, akik közül nagyon sok szívát ebédelt, éppúgy, mint ő.

Most illatos, párolgó leves fölé hajlik és egészen derült, elégedett arccal kanalazza; nem néz jobbrabalra, nem fordítja el megszégyenülten a fejét. A nyugalma, az arcszíne, állandó mosolya, mind olyan emberé, aki a saját asztalánál ül *otthon*.

S mikor megmozdul, mellette terem egy jóságos úriasszony. A vállára teszi a két kezét és mélyen a szemébe néz. Ez a tekintet csodákat regél annak, aki megérti. A jelent és jövőt — mértföldes utakat — fut be egy perc alatt ez a tekintet; felcsillog, mikor a jövőbe néz és elhalványul, ha eszébe jut a mult . . . Valaha, nemrégen, sápadtan, bizonytalan testtartással állt előtte ez a fiú, nem evett és tanult és kimerülten vallotta be, hogy megbukott a vizsgán . . .

Most azt látja, hogy erős, ruganyos testű, nyíltekintetű ifjú áll előtte, aki egymásután és sikerrel teszi le vizsgáit. Megszorítja a kezét és hagyja, hogy az életre nevelt ifjú áhítattal lehajtott fejjel megcsókolja az úrnő áldásos kezét . . .

Rámosolyog a fiúra és tovább megy. Látni akarja, mit eszik a többi. A többi nagy fiú, nagy lány, az ő sok, pajkos, hálátlan gyereke . . .

Nem titkol el semmit a tekintete. Elragadtatással kérdem mellettem valakitől: Kérem, ki ez a hölgy? . . .

. . . Dr. Neumann Arminné.

Ő a legönfeláldozóbb, de ilyenné lesz itt minden asszony. A többi, naponkint felügyelő hölgyek mindegyike olyan gonddal és fontoskodva kóstolgatja az ételeket, mintha pár hónapos kis babájának hűtögetné, ízlelné a kevéske tejbefőtt rizskását . . .

Még egyszer végignézek a fehér asztalokon. Egy furcsa vágyam támad, amit talán nem is illik leírni. Én nagyon szeretném vendégül látni ezt a sok, nagyon értékes ifjúembert; szeretném, ha én főzhetnék a számukra, a saját vagyonomból, mindennap . . . Kicsit irígylem a menza legfőbb urát, Dirsztay bárót, hogy ezreseket ajándékozhat, amikor kedve tartja, amikor megdobban a szíve az ő sok fia láttán és ad, mindig és olyan szívesen és könnyen . . .

Az ajtóban arra gondolok, hogy százezer koronát teszek le — még ma — a Dirsztay báró

Löffler Sándor és Löffler Béla: Iskolahomlokzat a templom mögött.

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Façade de l'école derrière le temple.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

kezébe. És megkérem . . . Különben nem kérem semmire!

Mert honnan vegyek én százezer koronát? Nekem nincs, ellenben nagy szükség van rá; azok, akiknek van és akik talán vidéken élnek és nem látogathatnak el ide mindennap, tehát nem is dobban meg a szívük, — azok nem adnak.

Pedig milyen szép lenne, ha minden vidéki város, legalább az, amelyik felküldi törekvő fiait az egyetemekre, ha legalább azok néznének utána, vajjon nem sápad meg a sok színes, egészséges arc itt az idegen levegőben, idegen kenyeren . . . És összefogna mind, mint egy szülő és vállvetve őrizné, táplálná, mentené törekvő fiait.

A megstoppolt harisnyák és fehérneműk között rendesen ott bujkál a szegény anya megspórolt néhány fillérkéje a nagyvárosban élő fiú számára, akiből olyan nagy úr lesz nemsokára, mert olyan okos és tanulni tud . . .

Igen, többnyire okos és tanulni vágyó, küzdve küzdő fiúk seregét küldi fel a szegény anya és rendesen nemcsak az ő szerető szive hiszi nagynak a fiát.

Hát nem gyönyörűség, igaz öröm, mennybéli üdvösség annak, aki *adhat* és menthet, ha segit értékes fiúkból értékes ferfiakat nevelni, aki büszkesége lesz minden igaz, becsületes szívnek és büszkesége lesz elnyomott, megvetett fajának . . .

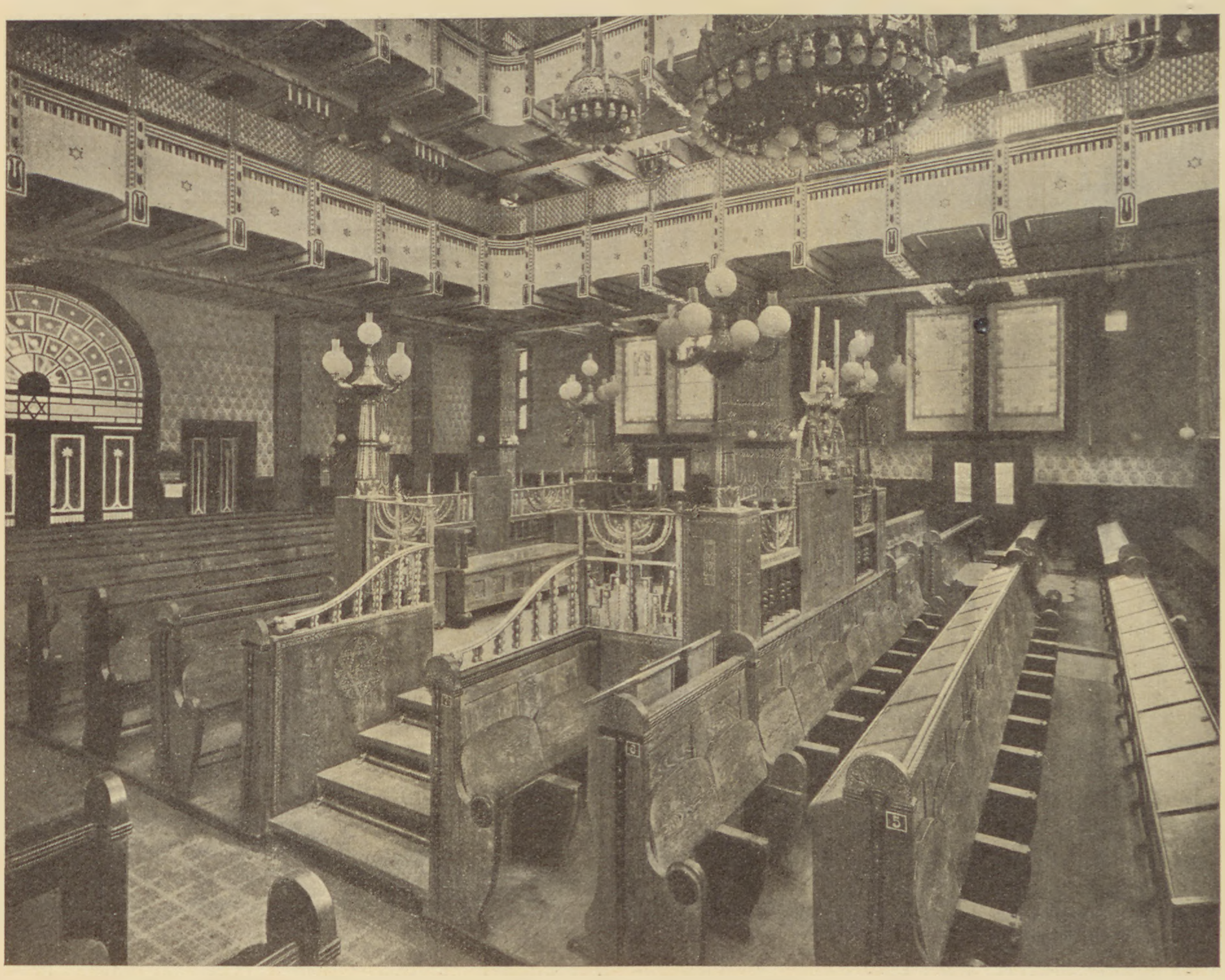
Vajjon hány ilyen óriás ebédel ma a menzán?

MOLNÁR ERNŐ: EGY RAGYOGÓ IZZÓ NAP.

A mi napunk még biborban lángol
s lelkünk zeng e tüzes ragyogástól.

S én már is félek: korongja lehanyatlik
s a végtelen, hűs, mély éjbe hajlik.

De jól tudom: hogyha a hegyen
az aranypor s majd az este megjelen:
halkan rebegjük: az aranyport
még hulltában is mily szikrázva szórta;
ragyogó, izzó, dús, nyári nap volt.

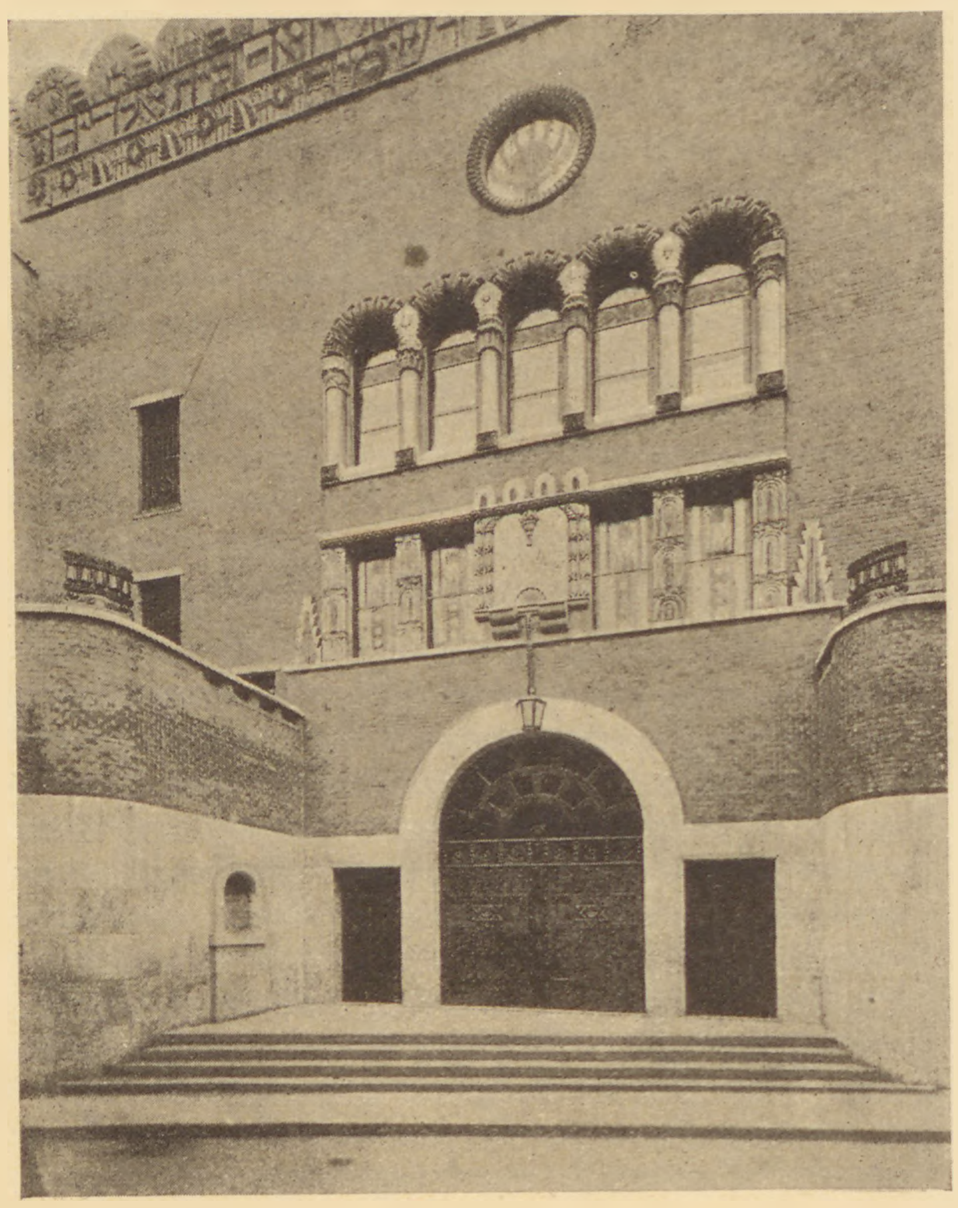
Alexandre Löffler et Béla Löffler: Estrade.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Almemor.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

TOLL-HEGYRŐL

PROLÓG A GYERMEKFELRUHÁZÁSI ÜNNEPÉLYEKHEZ. Közeleg a tél és megkezdődik a gyermekfelruházási ünnepélyek szezonja, az elnöknők már köszörülik a torkukat a szép megnyitó beszédekre, az angyali jóságú hölgyek már varrják vagy vásárolják a pompás ingyenruhákat, a szegény kis gyermekek lelke pedig már előre reszket a cirkuszi látványtól, hogy újra elővezetik őket és bemutatják mint félénk bárányokat a nemes jótékonyság oltárán; hogy újra sovány arcukba fogja kergetni a vért a nyilvános megszégyenítés; hogy újra szemek százai tapadnak aszott kis testükre, míg reájuk adják a jótékonyság koldusuniformisát. Igazán itt volna már az idő, hogy ezt a kegyetlen, barbárszokást kikorbácsoljuk. Hiszen szép, szép dolog a jótékonyság, de a zsidó „cedókó" ideálja a diszkrét, titkos adomány, míg az ilyen nyilvános, szónoklatos, táncmulatságos és kommünikés felruházás vagy etetés valósággal „micva habaa baavera", bűnön szerzett jótett, mert a nyilvános megszégyenítés a zsidó tradició szerint olyan bűn, amelynek elkövetője ki van zárva a túlvilági üdvösségből. Hiszen igaz, hogy „mindennek meg van a maga formája", a szegény gyermekek felruházásához, miként a népkonyhák megnyitásához hozzátartozik az ünnepség, amely a jótékonyságot előmozdítja és fokozza. De ne csinálják az ünnepséget úgy, hogy utána az egész publikum mindjárt az arcába vagy a szájába bámuljon a felruházott, vagy megetetett szegény gyermeknek, aki így azután többet veszít a lelkében, mint amennyit nyer a testében és előbb-utóbb önként arra a gondolatra jut, hogy őt nem is azért ruházzák fel és etetik meg, mert éhes és nincs ruhája, hanem azért, hogy a vendégbácsik gratulálhassanak a nemesszívű elnöknőnek s a szerkesztőbácsik szépet írhassanak a jótékony nénik angyali jóságáról.

Löffler Sándor és Löffler Béla: Templomkapurészlet.

Alexandre Löffler et Béla Löffler: Détail de la porte du temple.

„AZ ARADI KATHOLIKUS TEMPLOM ÉS A ZSIDÓK." Ilyen címen ír egy rettenetesen elkeseredett cikket Pfarrer Joh. Pallaník a „Zeitschrift des österr. und ungar. kath. Klerus" legfrissebb számában. Pfarrer Joh. Pallaník rettenetes elkeseredésének oka pedíglen az, hogy Aradon állítólag „Der Jude Karl Koch" nyerte el a katholikus templom építésére való megbízást. És Pfarrer Joh. Pallacsek pogromra szólítja a katholikus világot az iszonyú sérelem miatt. „Diese Orientalen! Diese Hebräer! Judeo-Magyaren!" ilyen szörnyűket mond Pfarrer Jakob Polenstück rólunk magyar zsidókról. Azután átcsap a harc mezejére. „Auf zum Kampfe für unseren heiligen Glauben, für unsere Kirche gegen sie, welche die verfolgen!" Az aradi zsidók bizonyára reggeltől estig csak azon törik a fejüket, miként lehetne a katholikus vallást legjobban és legolcsóbban üldözni. Sőt a katholikus templomra is csak azért csinálta egy zsidó a legjobb, a pályanyertes tervet, hogy titokban az oltár helyébe almemort tegyen és a kereszt helyébe kitűzze a mogen-dovidot. Legalább így képzeli Pfarrer Joachim Pollak a katholikus vallás üldözését. És most jön a trumf. „Möchten es die Juden jemals zulassen, dass ihnen ein katholischer Architekt einen Tempel aufbaut? Nein, niemals! Nein, das wagen nur Juden den „dummen Gojim" gegenüber!" Hát mi megnyugtatjuk a felizgatott Pfarrer Joh. Pallaník szentatyát, hogy igenis előfordult már nem egyszer, hogy katholikus építész épített zsidó templomot. Előfordult nálunk Magyarországon is és előfordult nem egyszer a külföldön is. Íme a legújabb példa: az új frankfurti zsinagógát a katholikus Franz *Roeckle* építette és minekünk eszünk ágában sem volt megbotránkozni rajta, hanem ahelyett bemutattuk írásban és képben a zseniális katholikus építészt és gyönyörű zsidó templomát egyaránt. Ha nem hiszi el, tisztelendő atyám, elküldöm Önnek a Mult és Jövő 1912. novemberi számát, ott megtalálja és megláthatja vagy tíz képben Herr Pfarrer Joh. Pollaník, „schwarz auf weiss"!

AZ UJSÁGPAPIRBA CSOMAGOLT MACHZOR. Lehetne ugyan tollhegyre venni magát a machzort is. Hogy nincs magyarkiadású ünnepi imakönyv, amelyben a laikus áhítatos olvasó

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

„kiismerné magát“, nincs olyan machzorunk, amely egyfolytában azt az imarendet tartalmazza, amelyet a haladó zsidóság templomaiban követnek. Éppen mellettem ült egy jámbor hívő, akit a sok kihagyás, előre- és visszaugrás annyira zavarba hozott, hogy sohasem tudta, hogy tulajdonképen hol tartanak. De ezúttal szomszédomnak az imakönyvvel összefüggő más ünnepi tényked éséről akarok szólni, amelyen könnyebben is lehet segíteni, mint az imakönyvön magán. Középiskolai tanulók, egyetemi hallgatók, sőt kész tudósok is mind megszokták, hogy könyveket visznek az utcán becsomagolatlanul, amit senki sem restel, senki sem szégyel. Láttam már Apponyi Albert grófot és Tisza Istvánt is az utcán egy csomó könyvvel a hónuk alatt. A nagy ünnepekkor pedig a szomszédom és a szomszédom szomszédja, szóval az egész ünnepi gyülekezet istentisztelet után felveszi a földről a leesett ujságpapirost és belécsomagolja az imakönyvet, igy halad egy egész csapat cilinderes és Ferenc-Józsefkabátos úr az utcán és mindenkinek ott díszeleg a hóna alatt egy kis csomag a Pesti Hirlap vagy Neues Pester Journal hirdetési mellékletébe bujtatva. Holott pro primo nincs semmi szégyelni való abban, ha valaki imakönyvet visz az utcán; pro secundo nem kell tudni senkinek, hogy az a könyv, amit viszünk, imakönyv; pro tertio, úgyis tudja mindenki, hogy ünnepkor imakönyv van abban az ujságpapirban és végül pro quarto, nem nagyobb dicsőség, ha valaki mégis azt fogja hinni, hogy abban az ujságpapirban nem könyv van, hanem sültgesztenye vagy szalámi.

KÉTFÉLE RABBIUJSÁG. Azaz hogy az egyik zsidó rabbiujság, a „Magyar Izrael“, a másik meg katholikus rabbiujság, pontosabban a „Zeitschrift des österr.-ung. katholischen Klerus“. A magyar zsidó rabbik ujságában olvasok zsidó tudományos cikkeket, rabbinikus értekezéseket és komoly fejtegetéseket a rabbinusi kar méltóságának az emeléséről, de sohasem olvastam még benne támadásokat sem a katholikusok, sem a protestánsok, sem a mohamedánok ellen. Viszont olvasom a fent említett katholikus rabbiujságot és katholikus tudományos cikkek és katholiko-rabbinikus értekezések helyett ott díszeleg a hasábokon egy csomó együgyű és ízléstelen kirohanás a zsidók ellen, a magyar zsidók ellen. Kirohan pedig az ungarisch-katholischer Klerus német nyelven, tehát egy idegen nyelven, amelyet a hazafias magyar zsidóság már régen kiküszöbölt minden templomából. És ha felvetem a kérdést: „ma nistano?“ miért különbözik annyira ez a két szaklap egymástól? régi zsidó módra ismét csak kérdéssel kell felelnem: Miért van az, hogy a Magyar Izrael nem hoz se prédikációkat, sem prédikációs vázlatokat, mig ellenben a Zeitschrift des österr.-ung. katholischen Klerus minden számában prédikációs vázlatokat közöl a legközelebbi vasárnapokra? A felelet már most mindkét kérdésre igen világos és egyszerű. A „Magyar Izrael“ olyan papoknak ir, akik maguk is meg tudják csinálni a prédikációjukat, ezeknek tehát komoly szellemi táplálékot kell nyujtani, amint hogy ők maguk is komoly tudományos problémákkal foglalkoznak, a Zeitschrift des österr.-ungarischen katholischen Klerus ellenben olyan papoknak készül, akiknek a legközelebbi vasárnapi prédikációt is a „szerkesztő“ rágja a szájukba; ezeket persze nem lehet komoly értekezésekkel traktálni, mert ezeket jobban érdeklik a korcsmai szenzációk a zsidók be- és a keresztények kivándorlásáról, valamint a zsidó chéderről, amely „immár háttérbe szoritja a katholikus egyetemet“.

ÚJ ÉNEK GALICIÁRÓL. A galiciai határról szomorú énekek szálltak mindig felénk és a vereckei szorosnál „polyák zsidók“ tolongtak, akik állitólag „hóditani“ jönnek és kiszoritani bennünket magyar hazánkból. Ki nem ismeri a bús melódiákat a kaftános járványokról és a nyúlbőrös „pólisi“ zsidókról, akiknek a rokonságát mi szégyenkezve és restelkedve hetedizíglen is letagadtuk. És ime, új ének jön a lenézett Galiciából, csodálatos új ének, amelyre mi is kinyitjuk finom vattával bedugott előkelő fülünket és ámulva és bámulva figyelünk. A galiciai cionisták, a „pólisi zsidók“ rövid idő alatt 100.000 azaz százezer koronát adtak össze a Palesztinában felállitandó új zsidó gimnáziumra. Százezer korona! Istenem, mire képes a lelkesedés! És mire képesek ezek a „polyák zsidók“, akikről mi eddig csak azt tudtuk, hogy veszélyeztetik a helyzetünket, mert egy-egy lengyel snorrer évenként öt fillért csal ki a zsebünkből. Ez egyszer tehát leckét vehetünk a pólisiaktól a gavallériából, a lelkesedésből és az áldozatkészségből. Márványba kell vésni ennek a százezer koronának a történetét, vagy nem is márványba, hanem a szivünkbe, a lelkünkbe, hogy nyelvünk megtanulja, hogy a „galiciai zsidó“ nem egy-fogalom a galiciai snorrerrel, hogy a galiciai rokonságra bizony mi is büszkék lehetünk. Vagy tán lesznek, akik ezúttal is azt fogják dumálni, hogy azt a bizonyos százezer koronát is tőlünk kolduláták össze fillérenkint a kiszipolyozó „polyákok“? *(Secundus.)*

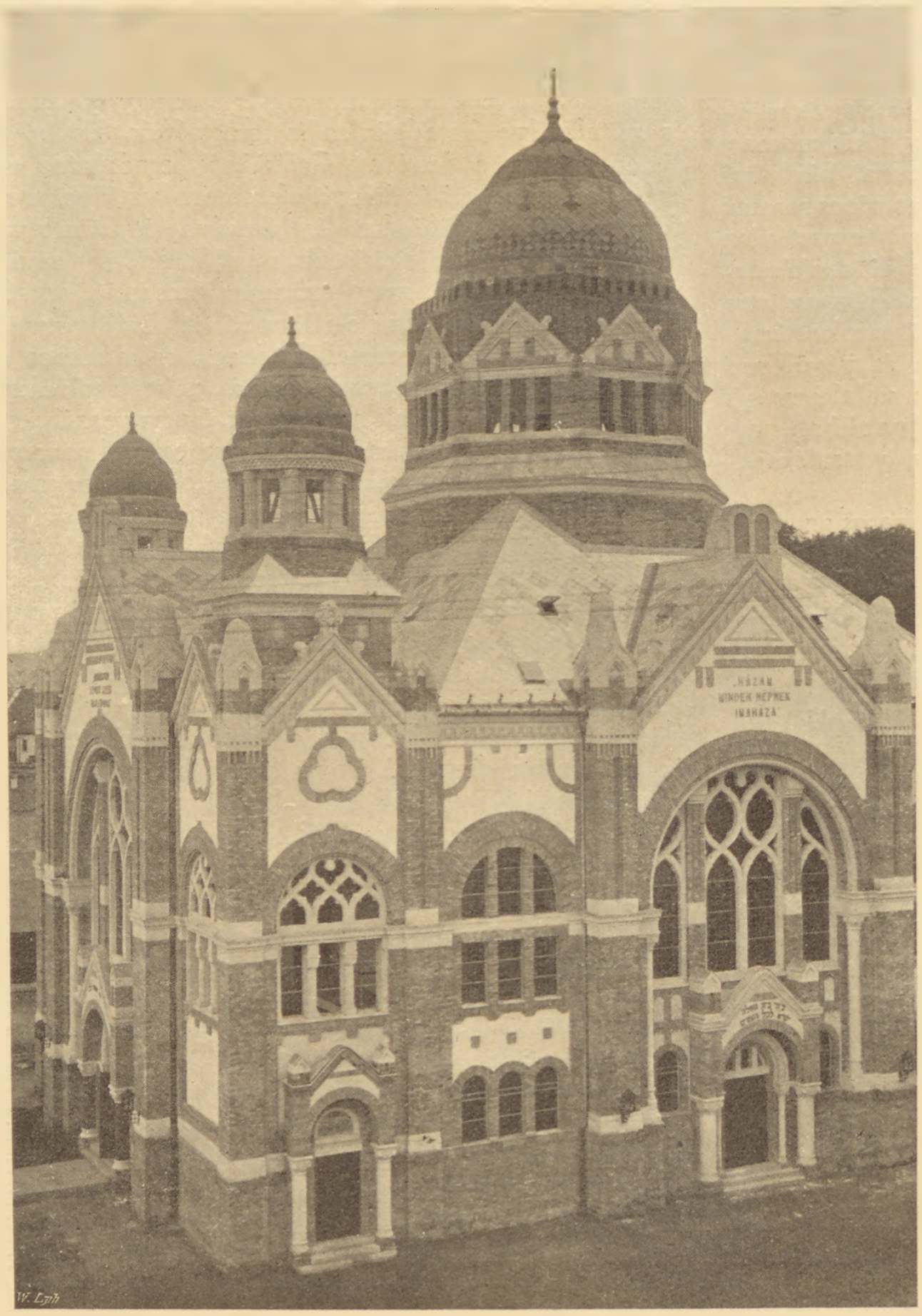
„DAL A DÁF ÉS DÁFKERŐL.“ Legutóbbi számunk ilyen cimű „Tollhegy“-ére dr. Szabó Ernő és ifjú Krausz Lipót annak a közlésére kérnek fel bennünket, hogy a zsámbéki hitközség többsége nem „haladni“ akart, hanem csak sok évtizedes tradiciójához ragaszkodik, mikor a régi koporsóalaktól eltérni nem akar. Sőt maga a mostani rabbi is csak újabban kezdett ellene kifogást emelni, mig azelőtt számos temetés alkalmával ő is akceptálta a régi formájú koporsót. Az ő hivei pedig, akik állitólag a „konzervativ“ álláspontot foglalják el, valójában azonban ők akarnak újitani, majdnem kivétel nélkül nyitva tartják az üzleteket szombaton, vagy legalább is a zárt ajtó mögött árusitanak. Egy szóval a „dafke“ súlyos problémája egyre jobban komplikálódik.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

ÚJ TEMPLOMOK FELAVATÁSA EGERBEN ÉS TRENCSÉNBEN.

Aki valaha templomavatást végignézett, meg tudja érteni, hogy minden időben annyi anyagi, szellemi és testi fáradságot áldoztak templomoknak, hogy királyok és hadvezérek legfőbb vágya volt új, eddig még szépségben, pompában utól nem ért házakat építeni Istennek. És aki látja, amint egy templom avatásán — ha csak néhány negyedórára is — leomlanak a vallási különbségektől oly szilárdra épített fálaszfalak, hogy az új zsidó templomok avatásán milyen jó szívvel, őszinte örömmel vesznek részt a megyei urak, a kath. klérus és a hadsereg képviselői, mennyire embertársaiknak, hozzájuk hasonlóknak érzik az ünnepi hangulatban a zsidókat, annak önkéntelenül eszébe jut a próféta szava, ez a szó, amelyre eddig újra és újra ezerszer és ezerszer rácáfolt az élet: hogy elérkezik az idő, amikor egy Isten lesz és egy nép.

Az utóbbi napokban a magyar zsidóság három új templom avatását ünnepelte. (A pesti új ortodox templomot mai számunkban tisztán művészi nézőpontból méltatjuk, de avatásának idején még visszatérünk reá.) Most, amikor a külföldön mozgalom indult meg, hogy a zsidóság műkincseit összegyűjtsék, osztályozzák, különös érdekkel bírnak ezek a templomok, amelyek különböző művészi stílusban, különböző építőművészek egyéniségének bélyegét viselve, mégis együtt és külön a magyar és zsidó művészi érzék ölelkezéséből származó új művészi iránynak dokumentumai.

Az egri hitközség új temploma.

La nouvelle synagogue de Eger.

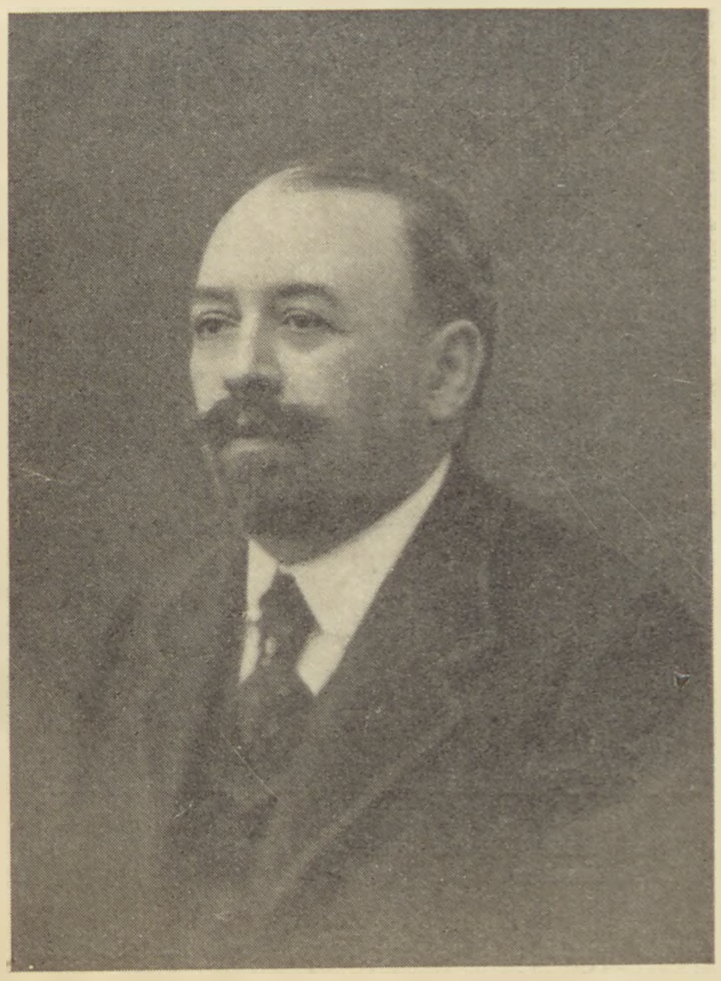
Az egri templom a kiváló templomépítő-művésznek, Baumhornnak, a szegedi templom építőjének egyik valóban pompás alkotása. Ugyanaz a monumentális stílus érvényesül itt, bár szerényebb határok között, — amely oly híressé tette a szegedi templomot. A trencséni templom építője dr. Scheibner Richárd, a Berlinben élő magyar származású építőművész, aki az adott kedvező helyrajzi viszonyokat kitünően tudta kihasználni.

Mindkét templomot a legnagyobb pompával nemcsak megyei, hanem szinte országos ünnepségekkel avatták fel, úgy hogy az avató ünnepélyek a résztvevőknek mint felemelő, szép emlék marad meg a lelkükben.

Az új egri templom körül áldozatkészségükkel különös érdemeket szereztek a következők: Nagyecséri Kanitz Dezső htk. elnök, dr. Schweiger Lázár rabbi, Ungár Ignác, aki mint az avatóünnepélyt rendező bizottságnak elnöke is nagyszabású működést fejtett ki, Agrár Takarékpénztár R.-T., Alföldi Mór, Czeisler Zsigmond, Fretényi Manó, Grósz Jakab, Kanitz Lipót, Kanitz Ödön és neje Streisinger Laura, Knöpfler Bernát, Preszler Ferenc tb. htk. elnök, Révész Péter, Salamon Miksa, Setét Sándor dr., Schwarz Soma, Weinberger Zsigmond, Weisz Fülöp, Ungerleider Lajos, Buchhalter Bernát, Schossberger Soma dr., Polácsik Jenő.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Az új templom nagyszabású felavató ünnepélye szeptember 18-án folyt le. A hitközségek képviseletében megjelentek Miskolcról: Halmos Géza dr. elnök, Gencsi Samu dr., Kürz Jakab dr. stb., Gyöngyösről: Rosenfeld Emil, Feigl L. H. főrabbi, Makra Géza, Székely Jenő; Hevesről: Spitzer Vilmos; Hatvanból: Sternberg Albert cukorgyári igazgató; Tiszafüredről: Schwarz Mór. A füzesabonyi és kátai zsidó hitközségek is elküldték képviselőiket. Budapestről a funkcionáriusokon kívül Grauer Vilmos dr., a pesti hitközség előljárója, Incze Henrik dr. városbíró, dr. Patai József, lapunk főszerkesztője, Szilágyi Géza író, Hozelicz Gyula törvényszéki bíró, stb. voltak jelen. Eger városának társadalmát, hatóságait, felekezeteit képviselték Kállay Zoltán v. b. t. t. főispán, Majzik Viktor alispán, Puchlán Lajos tb. főszolgabíró, Mihalik Manó kanonok, Cintois László, Fogel Ágoston, Szőke Sándor és Kelemen, a római kath. egyház képviselői, Jankovics Dezső kir. tan., polgármester, Hanák Gyula városi főjegyző, Lederer Henrik ezredes, Adorján honvédalezredes, Puy őrnagy, Lipovnitzky István dr. pénzügyigazgató, Lipcsey Péter dr. és Tóth István lelkész a ref. egyház küldöttei, Kamika Domokos főgimnáziumi és Vigh Béla főreáliskolai igazgatók, Turcsányi Gyula kir. tan., az orvosszövetség képviselője; továbbá a törvényszék több bírája, számos ügyvéd, orvos, az államépítészeti hivatal képviselője (Légman Imre főmérnök), az osztrák-magyar bank, a rendőrség, a MÁV., a munkásbiztosító pénztár, a tüzoltóság, a megyei nőegylet (Jankovics Dezsőné), az Ó Kaszinó, a jegyző-egyesület, a dohánygyár, a görögkeleti egyház, a chevra kadisa, az izr. nőegyesület, az izr. filléregyesület is képviseltették magukat. A díszközgyűlést nagyecséri Kánitz Dezső, a hitközség elnöke nyitotta meg, akinek nevéhez és önfeláldozó munkásságához fűződik az új templom létesítése. Miután a megjelenteket köszöntötte, bemutatta Tisza István gróf miniszterelnök, Jankovics Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter, Benedek Sándor államtitkár, Náray Szabó Sándor nyug. államtitkár, Balassa István dr. min. osztálytanácsos, Mezei Mór, az izr. orsz. irodája elnökének, Bánóczi József egyetemi tanár, Löw Immánuel szegedi főrabbi, az orsz. rabbiképző, a pesti, miskolci, lévai, temesvári és számos más hitközség és testület üdvözlő sürgönyét és átiratát. Majd a templomépítés történetét adta elő. A munka 1911-ben kezdődött és 1913 augusztusában fejeződött be. Létesítése 300,000 koronába került. Ehhez a vallás- és közoktatásügyi minisztérium — Zichy János gróf idejében — nagyobb kölcsön és segély nyujtással, magánosok 15,000 korona adománnyal és az eladott templomszékek megszerzői 51,000 koronával járultak. Az elnök hálás köszönettel adózott Baumhorn Lipót műépítőnek és ifj. Wind

M. l'architecte L. Baumhorn.

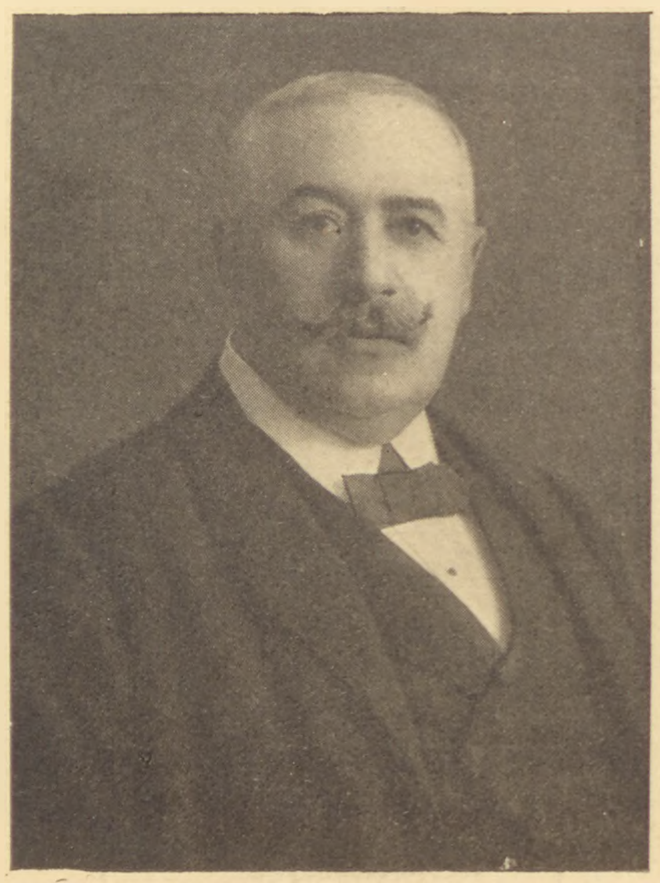
Baumhorn Lipót műépítész.

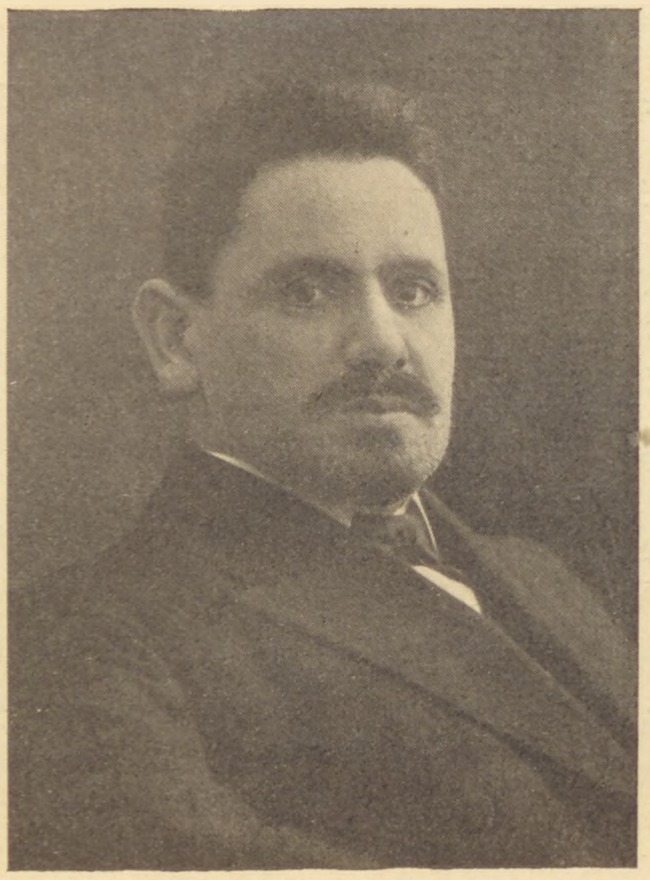
Intérieur de la nouvelle synagogue d'Eger.

Az új egri zsinagóga belseje.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Nagyecséri Kanitz Dezső.
M. D. Kanitz de Nagyecsér.

Dr. Schweiger Lázár.
M. le docteur L. Schweiger.

Ungar Ignác.
M. Ignâce Ungar.

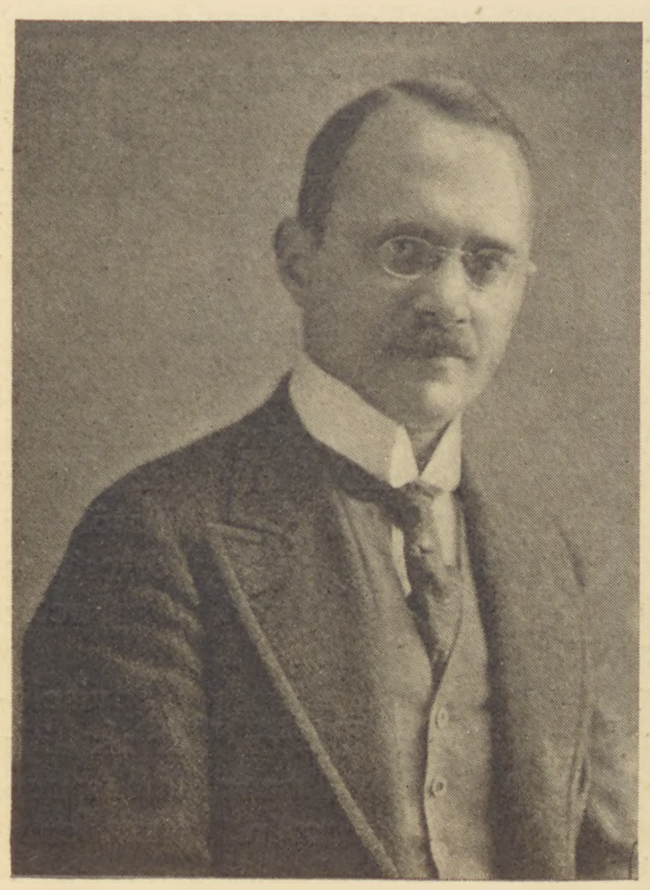
Istvánnak, továbbá a főispánnak, alispánnak, polgármesternek s mindazoknak, akik tanácscsal, anyagi és erkölcsi támogatással elősegítették a templom létrejöttét. A hatásos beszéd után Klauber Frigyes főreáliskolai tanár, aki az avatási ünnepély rendezése körül nagy érdemeket szerzett, a hitközség háláját és köszönetét tolmácsolta az elnök iránt. A díszközgyűlés végével az ünneplő közönség a hitk. elnök vezetésével átvonult az újvilág-utcai régi templomba, ahova az érdeklődők és ünneplők sűrű sorfala s nemzetiszínű lobogókkal díszített házsorok közt vezetett az út. A régi templomban a hitközség előljárói és képviselőtestülete tagjai az oltár körül sorakoztak. Quartin Savel, a pesti hitközség főkántora, zsoltárénekkel nyitotta meg az ünnepély e részét. Azután Schweiger Lázár dr., a tudós egri főrabbi szólt s szívből fakadó és szíveket megindító szavakkal búcsúztatta el őket a 80 évvel ezelőtt emelt, immár szűk templomtól. A hitközség előljáróságának tagjai erre átvették a templom tíz szentírás-tekercsét és a hitközség előkelőségei által tartott bíbor baldachin alatt, az ünneplő sokaság kíséretében, Quartin Savel főkántor és karának gyönyörű zsoltáréneke mellett átvitték az új templomba. Az új templom előtt Baumhorn Lipót néhány meleg szóval átadta a hitközségi elnöknek a templom kulcsait. A templom főkapuját Kánitz Dezső elnök nyitotta ki s azon át bevonult a díszes menet a színes üvegkupolán át gyönyörűen megvilágított istenházába, A „Ma tovu“ hangjai mellett behozták a tórákat. melyekkel háromszor megkerülték a középen épült oltárt s azután elhelyezték a szentírásokat a frigyszekrény előtt. Ezek után Schweiger Lázár dr. érzésteli imát, majd tartalmas ünnepi beszédet mondott a hit szükséges voltáról, az istentisztelet jelentőségéről. Az avató beszédet Hevesi Simon dr. pesti rabbi mondotta. Csodálatos szónoki kvalitásai, mélységes vallási filozófiája az ünnepség legkimagaslóbb pontjává tették szónoklatát, amelyet az egész közönség ritka figyelemmel és meghatottsággal követett. Dr. Hevesit különben az avatás után is állandó ovációkkal rajongták körül az egriek.

Avatás után Eger város egész vezető társadalma, élén a fő- és alispánnal, valamint a város polgármesterével és a hitközség elnökével a fehér asztalnál gyült össze. Az első pohárköszöntőt, mely a a királynak szólt, Kállay Zoltán dr. mondotta. Utána nagyecséri Kanitz Dezső hitk. elnök Zichy János grófot és Kállay főispánt köszöntötte, Setét Sándor dr. a vallás és a templom hivatásáról beszélt és Heves vármegyét meg Eger várost köszöntötte. Utána Majzik Viktor alispán a felekezeti békéről szólott és nagyecséri Kanitz Dezső hitk. elnökre ürítette poharát. Jankovics polgármester

A régi egri zsinagóga. L'ancienne synagogue de Eger.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Dr. Scheibner Richard.
M. le docteur R. Scheibner.

Friedmann Béla.
M. Béla Friedmann.

Kátser Henrik.
M. Henri Kátser.

hasonló szellemben szólott. Szép köszöntőket mondtak még Klauber Frigyes (a vendégekre), Gencsi Samu dr. (a katonaságra), Kemény János gyöngyösi polgármester, Feigl L. H. gyöngyösi főrabbi (dr. Schweiger egri főrabbira), Tóth István ref. lelkész, Incze Henrik dr. városbíró és Hevesi Simon dr. (hevesi emlékeiről). Végül felolvasták a sok üdvözletet.

*

Trencsénben is az egész társadalom ünnepe volt az új zsidó templomnak szeptember hó 23-án történt felavatása. Az új templom a 120 évvel ezelőtt épitett régi templom helyén épült. Az avató ünnepen a város, a megye egész vezető társadalma megjelent. Ott volt Szalavszky Gyula v. b. t. t., a vármegye főispánja, a vármegyei és járási tisztikar Rudnay István alispán vezetésével, a törvényszék és járásbíróság bírái Hajdu Géza kuriai bíró vezetésével, lovag Unschuld Félix, Benke Béla, Sir József és Ostosovitz Antal ezredesek, Petrás Károly és Béla Henrik orsz. képviselők, Sztanek Lajos pénzügyigazgató, Kosztka Mihály tanfelügyelő, Ucsnay Ernő polgármester, kir. tanácsosok. A római kath. papság több tagja, élükön Krasznyanszky Károly kegyesrendi házfőnökkel és Simonides István főgimn. igazgatóval, az ág. hitv. ev. papságot Krizsan Zsigmond főesperes képviselte, továbbá az összes megyei, a nagyszombati, nyitrai, galgóci és vágújhelyi hitközségek küldöttségei s számos ügyvéd, orvos, hivatalnok stb. Friedmann Béla bankigazgató, a templomépítő-bizottság elnöke, aki az új trencséni templom emelése körül hervadhatatlan érdemeket szerzett, nyitotta meg az ünnepséget. Vázolta a templomépitésnek történetét, szólt azok áldozatkészségéről, kik a remek létrejöttét lehetővé tették. Magáról persze nem szólhatott, pedig Kátser Henrik és Lichtenstein Adolf dr. hitközségi elnökök fáradhatlan működése mellett neki volt a legtöbb teendője. A templomot meleg szavakkal Kátser Henrik hitk. elnök vette át, aki azután emelkedett tónusú szép beszédben a liberalizmusáról országszerte ismert Szalavszky Gyula főispánt kérte fel a templom kinyitására. Szalavszky főispán mély értelmű rövid beszéddel vállalta a megtiszteltetést, a felekezetek békéjéről, társadalmi jelentőségéről szólott és átvette az eléje nyujtott selyempárnáról a templomkulcsot, amellyel a főispán a főbejáratot kinyitotta. Erre a templomban felzendült Salzmann galgóci kántor zsoltáréneke, a közönség elfoglalta helyeit és Diamant Gyula dr. vukovári főrabbi, a néhai trencséni főrabbi fia, érdekes történeti visszapillantás kapcsán meggyujtotta az örökmécset. Ezt ima és zsoltárénekek követték, ami után a tórák kivétele és a velük való körjárat követke-

L'ancienne synagogue de Trencsén. A régi trencséni zsinagóga.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A régi trencséni zsinagóga belseje.

Intérieur de l'ancienne synagogue de Trencsén.

zett. Az ünnepség legkimagaslóbb pontja Kiss Arnold dr. budai főrabbinak klasszikus szépségű avató beszéde volt. Fejtegetései mélységes hatást keltettek és maradandó emlékeket hagytak hallgatói szivében. Beszédét imával fejezte be, mely után a Himnusz eléneklése következett. Az avatás végeztével Kátser Henrik hitk. elnök áldomást adott a vendégek tiszteletére, melyen felköszöntőkben ünnepelték az alkotás létrehozását és az avatás szereplőit. Ugyanitt olvasták a vallás- és közoktatásügyi miniszter üdvözlőtáviratát is. Ezenkívül levélbeli és táviratí üdvözletek érkeztek: a pesti, kassai, miskolci, pozsonyi, nagyszombati, érsekújvári, szegedi, ipolvsági, pöstyéni, szenici, pécsi, nagykanizsai, vágújhelyi nyitrai, gyöngyösi, nagykátai és illavai kongresszusi, statusquo ill. orthodox hitközségektől és rabbiságaitól, továbbá Osztroluszky Géza nyug. főispán, Baross Gyula dr. és Sipeky Sándor országos képviselőktől, Bécsből: Kauders Zsigmond csász. tanácsostól, Budapestről: Mezei Mórtól, az izraelita országos iroda elnökétől, dr. Bánóczy József egyetemi tanár, az IMIT főtitkárától, dr. Patai József szerkesztőnktől stb. Az avató ünnepre érkezett a főispán értesítése, hogy Őfelsége a hitközség üdvözletét köszönettel tudomásul vette.

A templomavatás előtt a hitközség képviselőtestülete tagjainak díszülésén Kátser Henrik hitk. elnök a Sehechijonu benedikcióval vezette be ünnepi beszédét. Megemlékezett a templomépítés kezdeményezésétől bevégzéséig előfordult főbb mozzanatokról és lendületes szavakkal mutat rá, hogy ez az épületmű, mely korszakot alkotó a hitközség életében, egy igazi békeműnek a jellegét viseli. Azután elismerését és háláját fejezi ki az építőbizottság és kiválóan annak fáradhatlanul agilis elnöke, Friedmann Béla iránt. Kegyeletes szavakkal emlékezik meg a hitközség nagy halottjairól, a templomépítés ideje alatt elhunyt Diamant Mór dr. főrabbiról és két nappal a felavatás előtt eltemetett Landler Ignác agg főkántoráról. Áttérve az élőkre, az igaz elismerés és forró hála szavaival jellemzi a megye szülöttjét, a bécsi Popper Sándor bárót, aki egész Trencsénmegyében, hol zsidó Istenházat vagy tanházat emelnek, bőkezű támogatással siet segítségül és a trencséni hitközség iránti érdeklődését és rokonszenvét főúri adományában (15,000 korona pénz, függönyök, sulchanterítők és tóra ruhácskák) mutatta be, épp úgy köszönetet mond városa szülöttjének, kismartoni özv. Wolf Ignácné szül. Neubrunn Hermin úrnőnek, ki nem kötelességből, hanem csak meleg szive sugallatára engedve, e hitközségben élt szülei és nagyszülei nemes szellemében és a Wolf-család tradicionális áldozatkészségét követve, gazdagon himzett fehér függönyökből és asztalterítőből álló értékes adományával nagyban előmozdította a templomépítés sikerét. És

A trencséni hitközség új temploma.

La nouvelle synagogue de Trencsén.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

végre köszönetet mond minden nemesszivű adakozónak, nagynak, mint kicsinynek, valamint mindazoknak, kik szaktudásukkal vagy művészetükkel a gyakorlati kivitelben résztvettek. Az új templom, mely a réginek évszázados megszentelt helyén emelkedik, de terjedelmében megnagyobbitva és kiemelve a hely mélyedésből, hogy a meleg napvilág és üdítő légáramlás szabad bebocsátást találjon, jelképezze ezzel a tradició szentségének a modern szellemmel való harmonikus egybekapcsolását. Az ülés további folyamán Lichtenstein Adolf alelnök meleg hangon méltatja az elhangzott elnöki beszédet, melyet indítványára a jegyzőkönyvben szószerint fognak felvenni. Diamant Gyula dr. elismeréssel adózik a hitközség áldozatkészségének és köszönetet mond az édes atyja emléke iránt tanusított kegyeletért.

Ezután a hitközség érdemdús titkára, Groszmann Adolf iskolaigazgató, ki már 30 ev óta fejleszti a trencséni hitközség kulturális ügyeit, felolvasta az általa szerkesztett terjedelmes záróköletéti okmány szövegét, mire a jelenvoltak aláirták és egy kettős tokba zárva a frigyláda mélyedésébe elsülyesztették.

Intérieur de la nouvelle synagogue de Trencsén.

Az új trencséni templom belseje.

KRÓNIKA ÉS SZEMLE

AZ OMIKE ÚJ PÁRTFOGÓ TAGJAI. Legutóbbi számunkhoz felhivást mellékeltünk, amelyben olvasóinkat új tagok gyűjtésére kértük fel. Örömmel konstatáljuk, hogy a felhivás erős visszhangra talált és az eredmény teljesen megfelelt várakozásunknak, ami csak annak a szoros kapocsnak tudható be, amely a Mult és Jövő és olvasói között fennáll. Mi azt kértük, hogy igyekezzék mindenki legalább egy új tagot szerezni, de sokan nemes buzgóságukban a mellékelt taggyűjtő levelező-lapot egészen megtöltve küldötték vissza hozzánk, úgy hogy ezeken a levelező-lapokon az ünnepek közé eső pár nap alatt szerkesztőségünknél közel 2000 új tagot jelentettek be, akik 20 korona pártfogó tagsági díj fejében tagilletményül kapják a Mult és Jövőt, illetőleg 30 korona tagsági díj fejében díszkiadásban. Mint érdekes jelenséget kell kiemelnünk, hogy a havonként kimutatott új tagok között mindig akadnak más felekezetüek, akik az OMIKE grandiózus tevékenységét méltányolva az Egyesület kötelékébe lépnek, amint hogy számos püspöki könyvtárnak állandóan jár a Mult és Jövő. Jelen névsorunkban, mint új tag szerepel dr. Baltazár Dezső a liberalizmusról hires debreceni püspök, aki tagsági ivén még külön is kitüntette, hogy állandó pártfogó tagja óhajt maradni az OMIKE-nek.

Az ünnepek között bejelentett új pártfogó tagok névsora a következő:

30 koronás tagsági díjjal: Dr. Baltazár Dezső püspök Debrecen, enyingi Wertheim Armin nagybirtokos, községkerületi elnök Székesfehérvár, végvári báró Neumann Dániel nagyiparos Arad.

20 koronás tagsági díjjal: Dr. Glücksthal Samu ügyvéd Budapest, Neufeld Mihály Budapest, Krieger Miksa irodavezető Budapest, Barta Teofil Lloyd-kávéház tulajdonosa Budapest, dr. Szegvári László orvos Budapest, Rosenthal Izidor téglagyáros Budapest, dr. Herz Mór ügyvéd Budapest, Markovits Izidor kályhanagyiparos Budapest, Sterner Sándor vállalkozó Budapest, Balázs Farkas épitőmester Budapest, Holstein József gyáros Budapest, Goldfinger Gábor főszerkesztő Budapest, Váradi Gyula gyáros Budapest, dr. László Frigyes orvos Budapest, dr. Gerber Béla orvos Budapest, dr. Fried Lajos ügyvéd Szikszó, Vadász Armin állatorvos Szikszó, Guttmann Jenő fakereskedő Onga, Schmied Bertalan likőrgyáros Onga, Kovács Gábor tanító Budapest, Helsinger Gedeon háztulajdonos Budapest, Dancia vegyipar részvénytársaság Budapest, Eichbaum Mór kőfaragó Budapest, özv. Grünwald Lajosné Budapest, Miklósi Miklósné Budapest, Strasszer Vilmos banktisztviselő Budapest, Schvarcz Bertalan

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

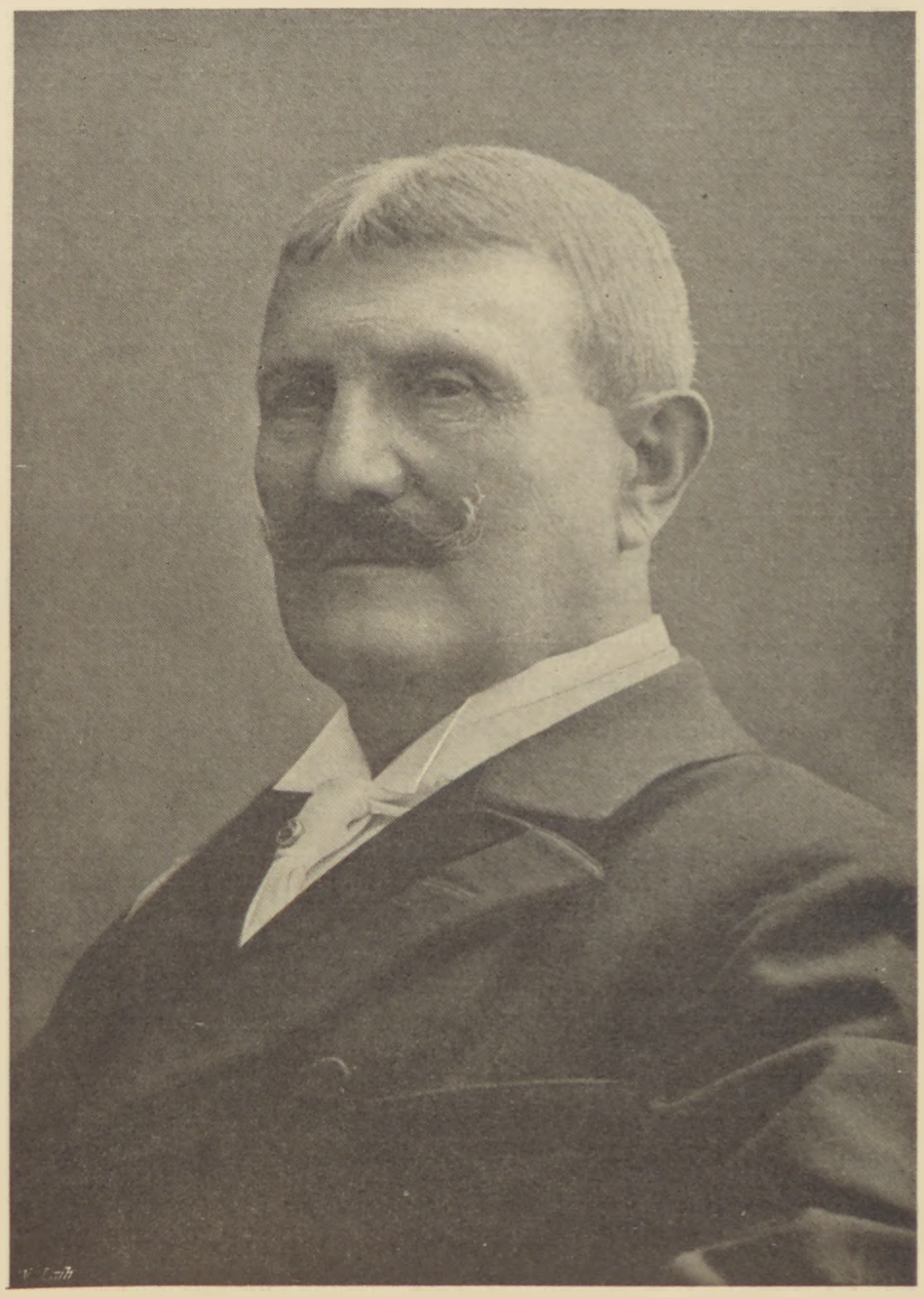
kereskedő Budapest, Fazekas József igazgató Budapest, Bínéter Ignác vállalkozó Budapest, dr. Dési Géza ügyvéd Budapest, Gábor Ignác mérnök Budapest, Baumhorn Lipót műépítész Budapest, Stárk Géza cégvezető Budapest, Ruff Miksa kereskedő Budapest, Gellért József szeszgyári képviselő Bpest, Heidelberg Sándor műépítész Budapest, Központi Demokrata Kör Budapest, dr. Spitzer József ügyvéd Budapest, dr. Keppich József orvos Budapest, Wottitz Vilmos fotocinkografiai műintézet tulajdonosa Budapest, dr. Brief Gyula főtörzsorvos Debrecen, dr. Steiner Manó ügyvéd Liptószentmiklós, dr. Strausz Izidor ügyvéd Liptószentmiklós, Haasz Jakab a Chevra Kadischa elnöke Liptószentmiklós, dr. Porgesz Ármin ügyvéd Liptószentmiklós, Stark Fülöp gyáros Liptószentmiklós, Stark Blanka fogorvos Liptószentmiklós, dr. Link J. főrabbi Hohenems, Süszmann Alfréd Miskolc, dr. Lefkovits Salamon Liptóújvár, dr. Köves Hermann Nyirbogdány, Löfkovits Arthur ékszerész Debrecen, Mesiter és Steiner Debrecen, Izr. hitközség Lőcse, Zimmer Adolf Igló, dr. Singer Alfréd ügyvéd Igló, dr. Engel Béláné Poprád, Kleinberger Henrik Poprád, Fischer Ernő mérnök Poprád, Steinhardt Vilmos szállodatulajdonos Poprád, Fehér Sándorné Kézsmárk, Hartmann J. kereskedő Kézsmárk, Frigyesi Jenő bankigazgató Debrecen, dr. Hajnal Dezső orvos Debrecen, dr. Freund Jenő ügyvéd Debrecen, dr. Magyar Simon ügyvéd Debrecen, dr. Szenes Zsigmond orvos Debrecen, Frankl Andor kereskedő Debrecen, dr. Czakó Zsigmond orvos Debrecen, dr. Berényi István orvos Debrecen, dr. Nagy Zoltán ügyvéd Debrecen, dr. Löfkovits Márton bankigazgató Debrecen, dr. Szücs Andor ügyvéd Debrecen Weinstein Jakab kereskedő Debrecen, Izr. hitközség Debrecen, Mendelsohn Salamon izr. népiskolai tanító Turócszentmárton, nagyecséri Kanitz László bankfőtisztviselő Wien, Révész Benő honvédőrnagy Debrecen, Balla Jenő honvédszázados Debrecen, dr. Kurtág Illés ügyvéd Lugos, dr. Berger Andor ügyvéd Debrecen, Kovács Vilmos üzletvezető Debrecen, Landau Izsó cégvezető Debrecen, Molnár Antal bankigazgató Debrecen, Debreczeni Jenő mérnök Debrecen, Steinberger Adolf bankhivatalnok Debrecen, dr. György Lipót Tiszafüred, dr. Takács Adolf bányaorvos Salgótarján, Neumann Róbert Csáktornya, Szenderovits Aladár Mármaros-Huszt, dr. Bárdos Jakab ügyvéd Debrecen, dr. Kun Miklós ügyvéd Debrecen, Rosenberg Sándor Frohner-nagyszálloda tulajdonosa Debrecen, ifj. Ormódy Vilmos biztosítási főtitkár Debrecen, Révész Jakab máv. távirati felvigyázó Rozsnyó, Reich Ármin kereskedő Szekszárd, Krausz Márton kereskedő Kassa, dr. Hoffmann Zsigmond orvos Savanyúkút, nagyecséri Kanitz Dezső hitközségi elnök Eger, Klein Henrik nagykereskedő Petrozsény, Wézel Lajos takarékpénztári igazgató Petrozsény, Kozma Viktor bányafelügyelő Salgótarján, Baán Jenő bankigazgató Szikszó, dr. Gönczi Dezső körorvos Szikszó, Keller József segédjegyző Lóca, Popper Bernát kereskedő Esztergom, dr. Aldori Viktor ügyvéd Esztergom, Oberrabbiner dr. Samuel Spitzer Hamburg, Steiner Simon főreáliskolai tanár Temesvár, Ungerleider Gábor malomtulajdonos Debrecen, Falk Lajos bankár Debrecen, Gerő Dániel kir. állatorvos Debrecen, Schlesinger Ignác kereskedő Zólyommiklós, Idősebb Weichinger Károly Hungária-kávéház tulajdonosa Debrecen, Grosz Jenő magánzó Debrecen, Abonyi Ferenc állami ipariskolai tanár Debrecen, Braun Sándor Szamosújvár, Benjámin Izidor Enyedszentkirály, Zuckermann László Kolozsvár, Grünwald Lajos főkönyvelő Ungvár, Moór Károly zenetanár Kecskemét, Seidner Simon igazgató Alváca, Stern Gyula igazgató Kőrösbánya, Fésüs György fakereskedő Sepsibodog, Virág Sándor fényképész Székesfehérvár, Elek Gyula a Közgazdasági Bank vezérigazgatója Székesfehérvár, Freisinger Ármin kereskedő Forgácsfalva, Freisinger Adolf kereskedő Látka, Klein Adolf kereskedő Mláka, Farkas Mór kereskedő Brád, Kösztenbaum Vilmos Huszt, Káhán Miksa ügynök Huszt, Ullmann Ignác kereskedő Szilágysomlyó, dr. Kemény Vilmos ügyvéd Szikszó, dr. Sebők Ferenc ügyvéd Szikszó, Stammberger Márk kereskedő Szikszó, Stammberger Józsefné Szikszó, Zeisler Arthur Szikszó, Epstein Ignác fakereskedő Nagyszeben, Kaufmann Ferenc fakereskedő Nagyszeben, Krausz Mór raktárkezelő Alsószombatfalva, Grünfeld Mór gabonakereskedő Nagyszeben, Lotru Societata Brezóiu, Rieger Henrik gyáros hitközségi elnök Nagyszeben, Lukács Arthur városi mérnök Nagyszeben, Zelinka Adolf főzdetulajdonos Dömény, Schvarcz Adolf vállalkozó Székesfehérvár, Kovács Dezső fogorvos Székesfehérvár, Takács Imre Székesfehérvár, Zalai Viktor Székesfehérvár, Braun Henrik postamester Aba, dr. Holló Jenő ügyvéd Székesfehérvár, Kálmán Sándor magántisztviselő Székesfehérvár, Schön Rudolf gyáros Székesfehérvár, Ehrlich Miksa kereskedő Székesfehérvár, Farkas Andor bankhivatalnok Dicsőszentmárton, Komjáti Nándor a Generáli titkára Marosvásárhely, Czitrom Zoltán gyógyszerész Decsőszentmárton, Jerémiás Adolf kereskedő Dicsőszentmárton, Weisz Aladár Dicsőszentmárton. végvári báró Neumann Alfrédné Arad, dr. Kele Gyula ügyvéd Arad, dr. Gara Ármin ügyvéd Arad, Fürst János kávéháztulajdonos Arad, Éles Ármin nagykereskedő Arad, Ostenberg Tivadar bankigazgató Arad, Heller Soma igazgató Arad, Laendler Aladár fakereskedés fiókja Arad, Ehrenfeld Ignác nagykereskedő Arad, Pollák József nagykereskedő Arad, Csernák Ágoston szállodás Arad, Somló Sándor a Hungária bizt. titkára Arad.

Hálával emlékezünk meg ezúttal is azokról, akik nemes buzgóságukban a taggyűjtés körül fáradoztak: Fischer János Károly gyárigazgató Budapest, Koch Jenő kályhagyáros Budapest, Singer Vilmos főfelügyelő Budapest, Kramer Re-

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

zső gyáros Budapest, Prager Ferencné Budapest, Fränkel Adolf Budapest, özv. Neuberger Ignácné Budapest, Izrael Pál Dicsőszentmárton, Müller Lipót Bonyhád, Keller Izidor Szikszó, Kallós József vegyész Arad, Süszmann Mór Budapest, dr. Kirschner Arnold ügyvéd Lugos, dr. Leopold Kornél Szekszárd, Hoffmann Jenő igazgató Resicabánya, Hoffmann Miksa főkönyvelő Petrozsény, Berger I. joggyakornok Nagykövesd, Porgesz Béla Korona-kávéház tulajdonosa Esztergom, dr. Drechsler Miksa főrabbi Temesvár, Lebovits Lajos orvostanhallgató Kolozsvár, Krausz Miksa orvostanhallgató Kolozsvár, Braunfeld Jenő főkönyvelő Ungvár, dr. Krausz Ignác rabbi Kecskemét, Grosz Ede üzemvezető Alváca, Deutsch Ármin Brassó, Schlesinger Ignác és fia Zólyommiklós, Szenderovits Aladár Mármaros-Huszt, Vértes József tanár Székesfehérvár, dr. Fürst Aladár főreáliskolai tanár Székesfehérvár, Rieger Arthur fakereskedő Nagyszeben, dr. Weiller Ernő az Omike főtitkára Budapest, Adler Ármin gyáros Budapest. Wachsberger Mózes tanító Budapest.

AZ ORSZ. MAGY. IZR. KÖZMŰVELŐDÉSI EGYESÜLET és a mensa academica október hó 13-án tartotta báró Dirsztay Béla és dr. Hevesi Simon elnöklete alatt igazgatósági ülését a Pesti izr. hitközség dísztermében az igazg. tagok élénk részvételével. Napirend előtt elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg az időközben elhunyt dr. Heltai Ferenc, báró Hatvany József, Singer Zsigmond és Klein Berthold igazgatósági tagokról Dr. *Hevesi* Simon főrabbi az egyesület téli programmját ismertette, előadván, hogy két magyar nyelvi tanfolyamot nyit meg az egyesület díjmentesen, oly férfiak és nők részére, kik magyarul írni és olvasni nem tudnak. A mensa ifjúsága részére német, francia, angol és héber nyelvi tanfolyamokat tartanak fenn szintén díjmentesen öthónapi időtartammal. Öt előadói estélyt rendez az egyesület a Pester Lloyd-társulat dísztermében és három darab 300 koronás pályázatot hirdetnek a serdülő ifjúság számára irandó elbeszélések részére. Dr. *Weiller* Ernő főtitkár a mensáról számolt be; a mensa helyiségei a nyáron nagy átalakításon mentek keresztül, úgy hogy most 500 egyet. hallgató étkezik csekély napi 50 fillérért, 100 pedig teljesen díjmentesen. A mensa mellett az egyesület nagyszabású könyvtára és olvasóterme is az ifjúság rendelkezésére áll; a főtitkár még az óriási templomi és hirlapi adakozásokról számolt be, amelyben a mensa a főünnepek alkalmából részesült. A mensa vezetését dr. *Neumann* Árminné elnök látja el. Az ifjúság részére a mensa elnöksége a Fodor-féle vívóteremben három vívókurzust nyit meg október 17-én díjmentesen, melyek irányitását dr. *Grauer* Vilmos vállalta magára, továbbá dr. *Schwarcz* Áron orvos díjmentes ambulanciát tart naponta az ifjúság részére.

M. le baron Daniel Neumann de Végvár. Végvári báró Neumann Dániel.

BÁRÓSITÁS. Az aradi végvári *Neumann* családot őfelsége bárói rangra emelte. E kitüntetés révén végvári Neumann Dániel, id. Neumann Adolf, végvári, ifj. Neumann Adolf és végvári Neumann Károly jutnak rangemeléshez. Őfelsége a család világhirű ipari, kereskedelmi és gazdasági tevékenységét, mely az ország közgazdasági életének évtizedek óta jelentős tényezője, jutalmazta. A bárósitott Neumann család egy éven belül kerek egymillió koronát ajándékozott emberbaráti célokra. Igy egynegyedmillió koronát egy Aradon létesitendő járványkórházra, ezenkivül nagy összegeket egy népkonyha alapitására és egy zsidó fiú- és leányiskola épitésére szintén Aradon. A cég végül több, mint egymillió korona alaptőkével alkalmazottai részére nyugdij-alapot is teremtett. Végvári báró Neumann Dánielné pedig évek óta az aradi zsidó nőegylet irányitó és vezető elnöke.

BEKÖTÉSI TÁBLA A „MULT ÉS JÖVŐ"-HÖZ. A Mult és Jövő 1913. évfolyamához művészi kivitelű díszes bekötési tábla készül, amelynek megszerzését minden olvasónknak melegen ajánljuk, minthogy az a lap kezelését és megőrzését nagyon megkönnyiti és ezenkivül minden könyvtárnak díszére válik. A bekötési tábla ára 2 korona, postadijjal együtt 2 kor. 30 fillér. A diszkiadáshoz portóval együtt 3 korona. Megrendelhető kiadóhivatalunknál, Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A KIEVI VÉRVÁD. A vérvád, vagy amint Mezei Mór a szót helyesbítette, a vérrágalom (mert vád csak az, amit legalább a vádló hisz), nem válthat ki a zsidóból sem cáfolatot, sem filozófiai fejtegetéseket, csak keserűséget és felháborodást. A vérvádról, mint Prohászka püspök helyesen megjegyezte, egyáltalában nem szükséges nyilatkozni. Hiszen mindenki tisztában van vele. Azok is, akik a vádat vagy rágalmat kovácsolják, terjesztik és képviselik. „De ők vért akarnak ontani!“ Ez a cél Kievben és a cár egész birodalmában. Ezért történik ott a sok hajmeresztő gazság. És a világ zsidósága nem tehet egyebet, minthogy felháborodásának ad kifejezést. Talán elhallatszik a kultúremberek tiltakozó szava a kulturátlanság sötét országába és a pokoli bűn megriad önönmagától. Ennek a tudatában rendezte a „Makabea“ cionista egyetemi hallgatók köre azt a tiltakozó nagygyűlést, amelynek impozáns lefolyásáról a napisajtó bőven beszámolt. Dr. Kahan Niszon elnök kitünő megnyitója, Haypál Benő református lelkésznek igazi felvilágosodottságtól sugáró vallomása, dr. Hevesi Simon izzó szavú, hatalmas vétója, valamint a többi szónok (dr. Mezei Mór, dr. Österreicher Béla), akik bent a zsúfolt teremben beszéltek, és akik kint a teremből kiszorult ezreknek szónokoltak (dr. Schönfeld József, dr. Dömény Lajos, Simon Lajos), valamennyien csak annak a keserűségteljes felháborodásnak adtak kifejezést, amely ezt az óriási tömeget összegyűjtötte. Zsidó gyülés még ilyen részvét mellett nem folyt le nálunk. Cionista ifjak hívták össze a nagygyűlést és valóban *nagygyűlés* volt a szó legteljesebb értelmében. Hét órára volt hirdetve és már hat órakor a kapuhoz sem lehetett hozzáférni. A zsúfolt teremben ott voltak a hitközség és a város előkelőségei és a máskor nyugodtan széttekintő szemekben valami különös tűz izzott, nem a lelkesedés tüze, hanem a fájdalomé, az emberiség kultúráján esett szégyenfolt miatt. A mindig előkelő nagy egyházi szónok, dr. Hevesi, akinek a lelke filozófiai mélységekbe szeret elmerülni, most valóságos népszónok volt, szava lángolt és gyújtott, háborgott és háborgó mélységeket kavart fel. Hiszen mindenki átérezte, hogy a legszomorúbb igazságot hirdeti, amikor kimondja a rettentő szót: „Vért akarnak ontani!“ De vajjon megállítják-e a vérontást a tiltakozó gyülések? Nem lehetne-e gyorsabban célt érni, ha azok a zsidók, akik az orosz államkölcsönöket adják vagy szerzik, igyekeznének gondoskodni róla, hogy az orosz kormány egy kis leckét kapjon a kultúrából?

Olvasóink figyelmébe! Nagy szolgálatot tesznek olvasóink lapunknak, ha bevásárlásaik vagy megrendeléseik alkalmával a hirdető cégeknél lapunkra hivatkoznak.

ZSIDÓ ÚJÉVI KÉPESLAPOK. Dr. Gerstl Ignáctól, a nagyszentmiklósiak kiváló papjától kaptuk a következő levelet, amelyre még legközelebb vissza fogunk térni:

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

A Mult és Jövő hasábjait keresem fel, hogy a nagy nyilvánosság elé lépjen ez a panasz, mely művészeti és speciálisan zsidó-vonatkozásu. Gondolom, sokaknak panasza fejeződik ki soraimban; mindazoké, kikben némi érzés van valódi művészet iránt. A Mult és Jövőt pedig mint azt a fórumot keresem fel, melytől a panasz orvoslását várjuk.

Az ünnepnapi és pedig az újévnapi képeslevelezőlapok kérdéséről van szó. Lelki örömmel és meghatódottan vesszük kezünkbe az üdvözletek halmazát, melyet az újévi napokon a posta hoz nekünk, mert embertársainknak rokonszenvét és jó akaratát fejezik ki irányunkban. De a második pillanatban már művészi érzékünk lázadozik e képeslapok művészietlensége és durva ízléstelenségei ellen.

Az ellen, *amit* e képeslapok ábrázolnak nem eshetik kifogásunk. Az bánt csak minket, *ahogyan* eme ábrázolatokat ábrázolják. Ezek a naiv, komikus, sőt gyakran undorító képeslapok a legcsunyább pozitúrákban mutatják be a zsidót és a legnevetségesebb színben a zsidóság ünnepeit és szertartásait. Holott ezeknek a zsidótárgyú képeknek nevelő hatást kellene gyakorolniok a zsidó ifjúságra és a zsidó lélekre egyaránt.

Ha más felekezetek egyházi tárgyú képeslapjait nézzük, úgy sajnálkoznunk kell a szégyenben maradt zsidó találékonyság felett. Mert más felekezet nem huszadrangú mázolók giccseit sokszorosíttatja, hanem elsőrangú, klasszikus művészek festményeit. És Murilló angyalkái, szentjei és remetéi mindenesetre szebbek a kifejezéstelen vagy komikus ábrázatú öreg zsidóknál.

A zsidóság nem panaszkodhatik, hogy nincs zsidótárgyú művészeti kép, mely e célokra sokszorosítható volna. Nem szólva a külföldi nagyoknak — Lilien, Struck, Lesser Ury, Solomon, Hirszenberg stb. — műveiről, idehaza sem vagyunk híjjával a zsidó motivumokat feldolgozó művészeknek.

Most pedig mindenkinek szeme a Mult és Jövő felé fordul, amely eddig is valósággal új világokat, új perspektivákat nyitott meg a magyar zsidóság előtt. A Mult és Jövőtől nemcsak hogy elvárja a zsidó társadalom, hanem e folyóirat művészi érzékű szerkesztőjének *kötelessége* is, hogy e művészeti anarchián segitsen. Hogy miképen, arra felesleges tanácsot adnunk. Megbizunk előkelő ízlésében.

Egyébiránt lekötelező szivességéért, mellyel e művészeti kifakadást közli, előre is köszönetet mondva, vagyok Szerkesztő úrnak

Nagyszentmiklós, 10913 október 15.

tisztelő híve

dr. Gerstl Ignác.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

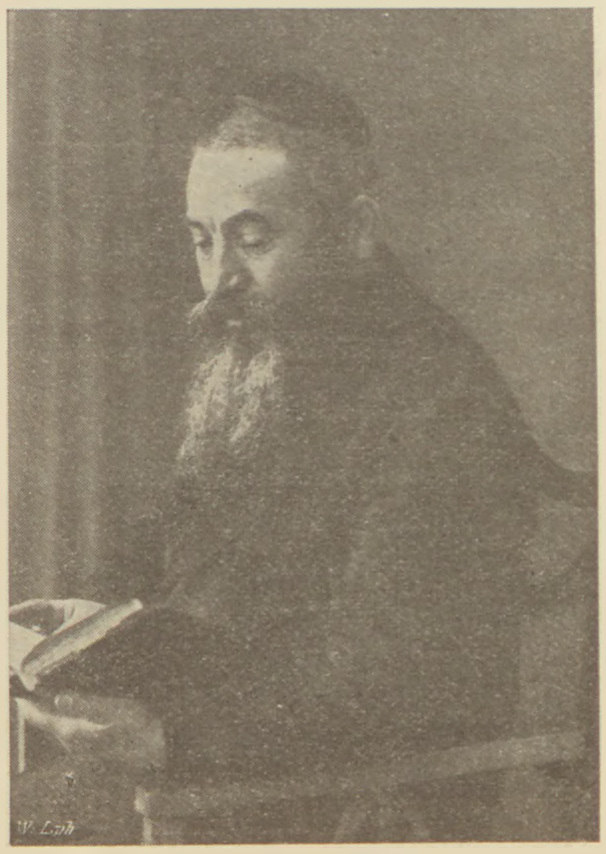
KÜLFÖLDI VENDÉG. Megírtuk egyik legutóbbi számunkban, hogy a Berlinben nemrég alapított Jüdischer Kunstarchiv, amely az összes zsidó vonatkozású művészi tárgyak és dokumentumok fotografiáinak és műtörténeti adatainak egybegyűjtését tűzte ki feladatául, szerkesztőségünket kérte fel, hogy a magyarországi anyagot részére összegyűjtse. Ebből kifolyólag a napokban Budapestre jött Berlinből a Kunstarchiv alapitója, Karl Schwarz, a kiváló műtörténész, hogy dr. Patai József szerkesztőnkkel a nagyfontosságú ügy részleteit személyesen is megbeszélje. Szerkesztőnk egyúttal bemutatta neki a főváros zsidó intézményeit, különösen azokat, amelyeknek művészeti szempotból is vannak érdekességei. A Jüdischer Kunstarchiv magyar anyagának gyűjtése már meg is indult és legközelebb részletesen fogunk e munkánkról beszámolni.

LEÁNYMENZA. Az V. ker. nőegyesület nagyjelentőségű intézményt hivott életbe, leánymenzát, ahol a főiskolai leányhallgatók és hivatalnoknők megfelelő környezetben és ellenőrzés mellett költhetik el déli eledelüket és tölthetik kevés szabadidejüket. A megnyitás ünnepély kapcsán történt meg. Győző Lajos, a Vígszinház művésze prológot szavalt, aztán Eichbaum Mórné, az egyesület lelkes, agilis elnöke megkapóan szép megnyitó beszédet mondott. Ezt követte Ince Henrik dr., a nagyérdemű titkárnak az egyesület történetét és működését ismertető jelentése, végül az ünnepély fénypontja, az avató beszéd, melyet Adler Illés dr. tartott, szivhez szólóan méltatva a nemes célú és úttörő jellegű intézmény munkáját. Az egybegyűlt nagyszámú közönség még akkor is a beszéd hatása alatt állott, amikor a leánymenza takaros helyiségeit megtekintette. A leánymenza részesei a lipótvárosi Talmudtórában hetenként valláserkölcsi oktatást is nyernek.

NAGY ALAPÍTVÁNY. Királykuti *Bachruch* Emma, *Bachruch* Károly udv. tanácsos felesége, a Stefánia szegény gyermekkórház egyesületnek 68,000 koronát adományozott oly célból, hogy a kórház keretében tizennégy ágyas, önálló tuberkulotikus osztályt létesitsenek. A nagy adományból az épitkezést tavasszal kezdik meg.

A „BAR-KOCHBA" zsidó főiskolai hallgatók köre szept. 16-án tartotta alakuló közgyűlését, amelyen a tisztikart a következőképen állitották össze: elnök: Kudelka Szigfrid okl. vegyész mérnök; alelnökök: Noszim M. műegyetemi h. és Weiszburg H. jogh.; titkárok: Ladányi D. és Winkler A. műegyetemi h.; pénztáros: Kertész P. műegyetemi h.; jegyzők: Stern Zs. és Vértes A. műegyetemi h.; ellenőrök: Neu D. és Károlyi S. műegyetemi h.; könyvtáros: Grosszmann J. műegyetemi h.; háznagy: Kálisch Ö. műegyetemi h. A kör célja főleg a zsidó műegyetemi hallgatók között a zsidó önérzet erősitése s a zsidóság iránti szeretet ápolása.

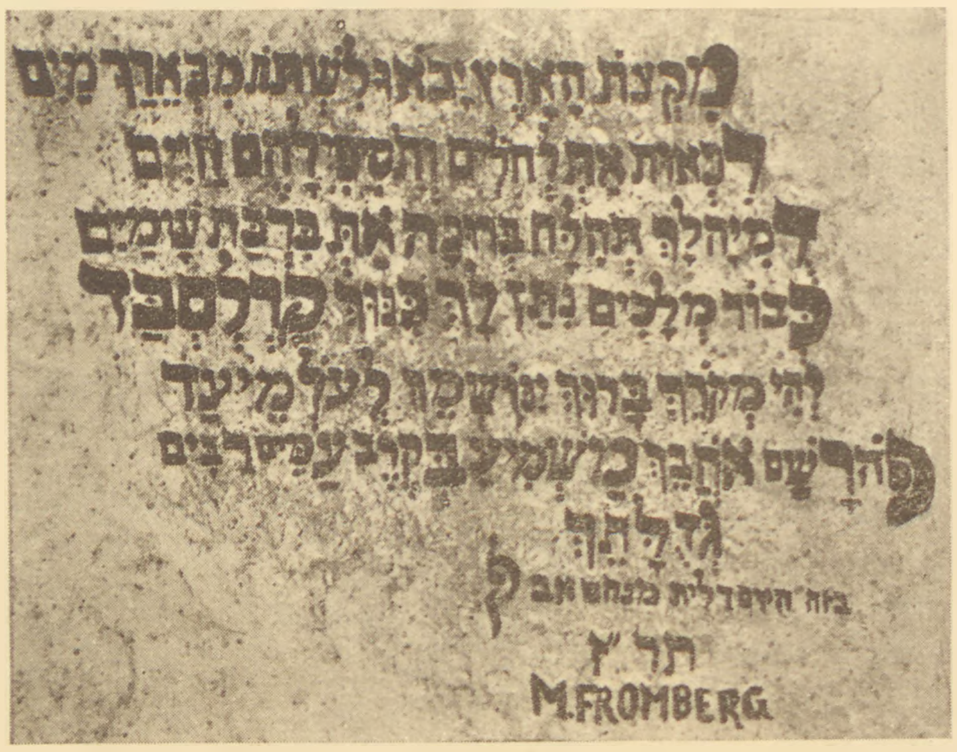
ELHUNYT TALMUDTUDÓS. A magyar zsidóság egy igen jeles talmudtudóst veszitett el *Ekstein* Szender rabbi személyében, aki a fővárosi orthodoxiának egyik legkedveltebb és legnépszerűbb embere volt. Már atyja a budapesti rabbinátusban működött, ő maga pedig szintén egész életét a zsidóság szolgálatának szentelte. Fáradhatatlanul buzgólkodott a fővárosi zsidóság alsóbb rétegeinek szervezésén, hogy igy szellemi és etikai nivóját emelje. Agilitását a nevéhez fűződő számos közhasznú zsidó egyesület hirdeti, mig önmagáról a sokoldalú köztevékenység közben teljesen megfeledkezett. Ő is elmondhatta magáról az Ének Énekének szavait: „Megtettek szőlőkertek őrzőjévé és a magam szőlőkertjét nem őrizhettem". Nagy ideálista volt egész életében és ideálizmusától a reánehezedő súlyos anyagi gondok sem fosztották meg. Hirtelen halála általános részvétet keltett. Temetésén impozánsan nyilatkozott meg iránta a szeretet, amely ezreket seregeltetett össze, hogy gyászkönnyel kisérjék utolsó útjára. A nagy talmudtudósban belső munkatársunk, Eckstein Vilmos édesatyját vesztette el.

A MAGYAR ZSIDÓ IFJAK EGYESÜLETE szeptember hó 27-én nyitotta meg ezidei előadásainak sorát a br. Eötvös József emlékére rendezett felolvasó estéllyel. Dr. *Heller* Bernát főreáliskolai tanár alapos és vonzó előadásban méltatta a nagy államférfiúnak, publicistának és érző szivű embernek a zsidósághoz való viszonyát és a zsidóság kapcsolódását a magyarsághoz. *Bíksz* Mór orvostanhallgató és *Eisenberg* Géza bölcsész Eötvös-költeményeket adtak elő magyar és héber nyelven. Kiváló érdekességet és értéket adott az estének br. Eötvös Lóránd jelenléte, aki annak a szeretetnek és megbecsülésnek, melyben atyja részesitette a zsidóságot, az estélyen való megjelenéssel adott a saját részéről kifejezést. Az összegyült hallgatóság lelkesen ünnepelte br. Eötvös Lórándot, aki érdeklődéssel hallgatta végig az ünnepély összes programmszámait. Az egyesületi év hivatalos megkezdése a zsidó ünnepek után fokozott intenzitással indul meg.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

HÉBER EMLÉKKŐ KARLSBADBAN. A karlsbadi fürdővendégek között nagyarányban vannak képviselve a zsidók. Sokan lesznek tehát, kiknek feltűnt a héber felirat, mely sziklába van vésve immár 66 év óta és ma már alig olvasható. *Adler* udv. fényképész kitünő fotográfiával gondoskodott róla, hogy ne kelljen kínlódnunk az emlékkő kibetűzésével és kérésemre rendelkezésemre bocsátotta a fotográfiát a Mult és Jövő részére.

A vers hevenyészett fordítással imígyen szól:

A föld széléről jönnek, vizet inni kutadból,
Gyógyulást szerzel a betegnek, — hosszabbítod az éltét.
Téged illet dícséret: mennyáldotta föld Te!
Királyi tisztelettel hódolnak Neked, *Karlsbad* a Te neved!
Légyen örök áldás gyógyforrásod felett!
Én a Te tisztelőd, íme hirdetem Nagyságod világgá.

5607 (= 1847) Áb hó 4-én. *M. Fromberg.*

Ismeretlen lévén a szerző neve előttem a héber irodalomban, tudakoltam a város levéltárában: nincs-e beadvány Frombergtől 1847-ből az irattárban, melyben engedelmet kér arra, hogy alkalmazhassa feliratát a szikla lapos falára? Abból megtudhattam volna, ki volt ez a hálás fürdővendég, merre a hazája? Úgylátszik, nem volt kedvük a hivatalnokoknak utána nézni vagy nem értették a módját, íly régi dátumú okmány után kutatni, dr. Ludwig főgimn. tanárhoz utasítottak, ki eziránt felvilágosítással szolgálhatna nekem. Nem voltam rest és levélben fordultam a tanárhoz, mert a tanév már be volt fejezve és nem tudtam, hol keressem őt. Jó sokára aztán a városi levéltár hivatalos levelét kaptam meg az ő aláírásával, 1913 július 29-iki kelettel, melyben arról értesít, miszerint a héber feliratot a *prágai* főrabbi szerkesztette 1805-ben és egy német fordításfélét közöl velem másolatban, a „Karlsbad im Munde seiner Gäste" című mű 18. lapja után. De sem a *szerzőség*, sem az *idő*, de még a tartalom hűsége tekintetében sem voltam kielégítve. Mert sem egy Fromberg nevű prágai főrabbi nem létezett tudtommal, sem az 1805. év nem kvadrált 5607 (= 1847)-tel, de a „fordítás" sem fordítás, sőt még átírás sem, hanem egy dagályos ömlengés a karlsbadi források dicsőítésére, mely nagyon poétikus ugyan, melyből azonban egy betű sincs az eredetiben, mely klasszikus tömörséggel zengi a világfürdő dicsőségét és amellett az első öt sorban a szerző nevét Mordecháj, a hatodik sorban pedig mesteri akrostichonban még családnevét is feltünteti. Lehet, hogy valami áltudós azzal tévesztette meg dr. Ludwig tanárt, hogy a ת״ר betűk az ezernyolcszáznak felelnek meg és a ״ körülbelül az 05-nek, — ezzel egyúttal 42 évvel idősebbnek tüntetvén fel a feliratot, — ami szintén nagyobb dicsősége volna a világfürdőnek, melyre pedig az rá nem szorult. *Dr. Friedlieber Ignác.*

KIR. TANÁCSOS. A király *Setét* Sándor dr. egri ügyvédet, Heves megye tb. főügyészét, lapszerkesztőt és az egri statusquo hitközség egyik oszlopos tagját: kir. tanácsosi címmel tüntette ki. A királyi kitüntetéssel a közélet terén kifejtett érdemes munkássága nyert méltó elismerést.

HALÁLOZÁS. A budapesti zsidóság egyik leglelkesebb és legáldozatkészebb tagját vesztette el Abelesz Emil nagykereskedő személyében, akinek zsidó érzülete és jótékonysága városszerte ismert volt. Saját erejéből emelkedett a kereskedelmi kultúrának arra a magasságára, ahonnan már csak egy szilárd, biztos jövő perspektívája tárulhatott eléje — és élete delén, 42 éves korában elragadta a halál. Temetése óriási részvét mellet folyt le.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS!

Tisztelettel kérjük előfizetőinket, valamint az OMIKE pártfogó tagjait, akiknek előfizetésük, illetve tagságuk november hóban lejárt, szintúgy azokat, akik előfizetési, illetőleg tagsági díjjal hátralékban vannak, szíveskedjenek a megfelelő összeget minél előbb beküldeni, nehogy a lap küldése fennakadást szenvedjen.

MULT ÉS JÖVŐ KIADÓHIVATALA,
BUDAPEST, VI., PODMANICZKY-U. 6.

ALAPITÁSI ÉV 1862
· CHRONOGRÁPH · REPETITION ÉS · ZSEBÉBRESZTŐK
CUENDET CONSTANT
Svájc, Francia-, Angol- és Németország zseb-, inga- és díszóragyárainak lerakata.
BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 5
KARCSATÓRÁK, GYŰRŰÓRÁK JAVITÁSOK
INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK RAKTÁRON ÉS RENDELÉSRE
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

RABBIBEIKTATÁS. Fényes és imponzás módon iktatta hivatalába újonnan választott rabbiját, dr. Weisskopf Artur volt turócszentmártoni rabbit, a rózsahegyi hitközség. Vasárnap a déli vonattal 20 tagú küldöttség ment Ruttkára, a rabbi elébe. Az állomáson óriási közönség várta őket. A hitközség nevében dr. Szilágyi Dávid üdvözölte a rabbit. Ezalatt a templomban összegyűlt a hitközségi tagokon kívül a város társadalmának színe-java. Valamennyi hatóság, hivatal és kultúrintézmény küldöttségileg képviseltette magát. Pont négy órakor küldöttségileg lakásáról meghívták a rabbit, hogy székfoglalóját megtartsa. A templom bejárata előtt a rabbihoz üdvözlő beszédet intézett Klein Jakab hitközségi elnök, a hitközség, dr. Polgár Márk iskolaszéki elnök, az iskolaszék és Roth Jakab, a szentegylet elnöke a szentegylet nevében, melyeket a rabbi meghatottan rövid beszéd kíséretében megköszönt. Ennekutána bevonult a templomba, ahol rövid ima és ének után elfoglalta a templomi szószéket. Hatalmas, óriási lendületű és kiváló szónoki tehetségét igazoló beszédben kifejtette jövőbeli terveit és programmját, melyet az ünneplő közönség tekintet nélkül a felekezetére, mély megnyugvással fogadott. A közel egy óra hosszat tartó szónoki remekmű után nyitott frigyszekrény előtt rövid imát mondott a királyra, hazára, törvényhatóságukra és városuk közönségére, minekutána a templomi kar a himnuszt énekelte és ezzel az egyházi szertartás véget ért.

PESZACHI HAGADA. Dr. Flesch Ármin mohácsi főrabbi, mint értesülünk, Peszachi Hagada kiadására készül, mely a legkiválóbb rabbik és tudósok véleménye szerint, kitünő fordítással és *magyarázattal* feltárja az abban rejlő valláserkölcsi mély gondolatokat és nemes érzéseket, melyek a vallásos élet megszilárdításához annyira hozzájárulnak. A mű ára 2 kor. Előfizetések dr. Flesch Ármin mohácsi főrabbi címére küldendők.

Kotányi-paprika a legjobb!

Melódiák Újzsidó Dalokból
Írta Neumann Endre. Bővített kiadás. Ára 2 kor., díszkötésben 2 kor. 50 fill. Megrendelhető levélben
Budapest, Zsigmond-utca 68, Felső-villa 4

perzsaszőnyegek
alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-u. 24.

KULATÁR
Magyar szobrász- és építőművészek által tervezett kész
SÍRKŐVEK
állandó kiállítása.
Érdeklődőknek felvilágosítást ad kizárólag
BLUM LAJOS SÍRKŐKERESKEDŐ
Budapest, VIII., Köztemető-út 4. sz.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Szerkesztői üzenetek.

ROMANUS. „Rabbi és R. Chanina b. Teradjon a talmud szerint kortársak voltak, utóbbi a legenda szerint máglyahalállal halt meg Rómában. Mikor R. Józse b. Kiszma meghalt — meséli a talmud —, Róma nagyjai mind résztvettek a temetésén és a midőn visszatértek, látták, hogy R. Chanina b. Teradjon ül és foglalkozik a tórával (amit akkor a császár megtiltott volt), hiába figyelmeztették a veszélyre, R. Chanina továbbra is elmélyedt a tanulásba, mig el nem jöttek a pribékek, akik begöngyölitették a tóra pergamentjébe és igy tették a lobogó máglyára. A szivére azonban vizes gyapjút raktak, hogy sokáig kelljen vivódnia a halállal. A leánya zokogva tördelte a kezeit a máglya előtt. R. Chanina azonban vigasztalta: „Ha egyedül volnék a máglyán, volna okod a sirásra, de igy, hogy a tórát velem együtt égetik el, aki a tóra vértanuságát feljegyzi, feljegyzi az én vértanuságomat is.“ A máglya körül álló tanitványok pedig sirva kérdezték: „Mester, mit látsz?“ Mire R. Chanina igy felelt: „A tóra pergamentje ég, elhamvad, a betük pedig repülnek az ég felé.“ — „Mester, nyisd ki a szádat, hogy behatoljon a tűz és gyorsabban halsz meg.“ — „Hadd jöjjön — felelt R. Chanina —, aki a lelkét belém adta és vegye el.“ Ekkor megszólalt a pogány máglyamester, aki megsajnálta R. Chaninát: „Rabbi! Ha reárakok a tűzre és leveszem szivedről a vizes gyapjút, eljuttatsz-e engem a túlvilágba?“ R. Chanina intett, mire a pogány megtette, amit igért és maga is reáugrott a lobogó máglyára. És ekkor hang hallatszott a magasról, R. Chanina és a máglyamester együtt részesülnek a túlvilági jutalomban. „Rabbi“ pedig sirva mondotta: „Némelyik ember egész életén át szerzi meg túlvilági részét, némelyik pedig szert tesz reá egy pillanat alatt!“

NAGYVÁRADI. Hiszen éppen az Ön földijének van ehhez hasonló névjegye, amelynek teljes szövege a következő:

FRIEDMANN MENDEL מנחם זאב

Nagyvárad, Rózsa-utca 33. (Saját ház.)

Élet-, baleset-, tűz-, jég- és népbiztositó. Okleveles rabbi, sok éven át volt a Piliscsabai és fegyverneki izr. hitk. anyakönyvvezetője és rabbi h. ש"יבמ"ץ. Nagy ismeretségem folytán az országnak bármelyik részén sikeresen szerzek földbirtokot, bérbeadókat és bérletkeresőket, házak, telkek és üzletek közvetitésével, gyári gépek eladásával, mindenféle italok eladásával, házasság közvetitésével diszkréten foglalkozok.

PIECHNIK

Legelőkelőbb szalon fejmosás, ond., fésülés és manikür részére. Elsőrangú a hajmunkák (postischek) előállításában. Hajmunkáink kizárólagosan természetes szinű hullámhajból készülnek. Specialista a hajfestés terén; csakis kipróbált, ártalmatlan szerek használtatnak. A szépségápolást, arc- és fejmassaget elsőrendű erők végzik. A szépségápoláshoz szükséges összes kozmetikai cikkeknek nagy raktára. • **Telefon 31. szám.**

Legújabb képes árjegyzék gratis & franco! Polgári árak! Pontos és lelkiismeretes kiszolgálás!

Budapest, IV., Váci-utca 8., félemelet

Kérje ingyen és bérmentve 3000-nél több ábrával ellátott legújabb képes árjegyzékemet

KELETI J.

orvossebészeti műszer- és kötszergyáros

Főraktár: Budapest, IV., Koronaherceg-u. 17.
Gyár: Budapest, IV., Koronaherceg-u. 14.

Az összes betegápolási és egészségügyi cikkek nagy raktára. Telefon 13—76.

FOGAK

Szájpadlás nélkül, aranyhidak és koronákat a legjobb amerikai módszer szerint.

Grossmann Simon

szerb kir. udv. fogász, a párisi fogorvosi akadémia kiállításán arany érdemkereszttel kitüntetve. — Fogad egész napon át.

Rendelő szakorvos Dr. Káli H. P.

Speciális arany- és porcellántömések, foghúzás érzéstelenítve.

Budapest, VI., Erzsébet-körút 50., I.

Mérsékelt árak. Telefon 86-50 Részletfizetésre is.
Figyelem az arcképemre, nevemre és az 50. házszámra.

JAKOBI G. LAJOS

ANGOL ÚRISZABÓ, BUDAPEST, PODMANICZKY-UTCA 11. :: TELEFON 153—94.

Ajánl elsőrendű kivitelben, kizárólag mérték után készülő, legújabb őszi öltönyöket és double felöltőket jutányos árak mellett. Nagy választék a most érkezett legfinomabb angol és skót szövet-különlegességekből ::

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

VALLÁSOS. Bizonyos embereknél a vallásosság épp úgy hozzátartozik a „flanc"-hoz, mint másoknál a Gerbeaud-uzsonna vagy az operai páholybérlet és amikor ezek az emberek mások vallástalanságát kritizálják, tulajdonképen ugyanaz a pszichologiai folyamat megy végbe a lelkükben, mint amikor egy bizonyos nemtetsző toalettet szólnak le a korzó elegáns hölgyei. Az igazi vallásosság, amelyet az Úr kíván, befelé jut kifejezésre és csak önmagával törődik.

ÉRDEKLŐDŐ. A héber nyelvet terjesztő társulat mostanában alakul meg, előkészítő bizottsága esténként a Rákóczi-út 75. sz. alatt levő Lloyd-kávéházban ülésezik.

JUDEUS. Ha egy zsidó lap cikket hozna ilyen címmel: „A zsidók a tollkereskedés terén" — úgy e bár, eszébe se jutna, hogy ez nem tartozik a zsidósághoz, pedig a tollkereskedés igazán nem lényege a zsidóságnak. Mi, mint művészi folyóirat ellenben sokkal zsidóbb témának tartjuk azt, hogy kimutassuk mit csináltak és csinálnak a zsidók a műgyűjtés terén, ami nemcsak elsőrangú kultúrmunka, hanem művészet is. Hogy a dolog kissé szokatlan? A Mult és Jövőnek nem is ambíciója, hogy „szokott" dolgokat produkáljon.

TALMUDISTA. R. Simon ama kifogásait Róma ellen megtaláljuk egy másik variációban is a következő naiv legendában: Mikor megjön a messiás, ölébe veszi az Úr a tórát és így szól: „Aki ezzel foglalatoskodott, jöjjön és vegye a jutalmát". Erre elsőnek bocsátják be Rómát, amelynek hírével tele van az egész világ. „Mivel foglalkoztatok a földi életben?" — kérdezi az Úr, mire a rómaiak így felelnek: „Nagy tereket készítettünk, nagy fürdőket építettünk, sok ezüstöt és aranyat gyűjtöttünk össze és mindezt Izraelért tettük, hogy kényelemben tanulhassa a tórát". Erre az Úr mosolyogva szól: „Balgák! Magatokért csináltatok mindent, nagy tereket építtettetek, hogy paráznákat helyezzetek el bennük, fürdőket, hogy kéjelegjetek bennük, az arany és ezüst pedig az enyém; amint írva vagyon: Enyém az ezüst és enyém az arany! — így szól az Úr".

KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLÁT végzett, huzamosabb ideig külföldön tartózkodott *festőművésznő* rajzolni, festeni tanít. S. M., VIII., Kőris-u. 6., III. 18/a.

BOROS ÉS KOHN SÍRKŐRAKTÁRA
BUDAPEST, VI. KERÜLET, VÁCI-KÖRÚT 7. SZÁM.
Egyszerű és díszes kivitelű, valamint nagyobbszabású SIREMLÉKEK nagy választékban, jutányos áron. Vidéki megrendeléseket felelősséggel szállítunk.

GÁSPÁR NÁNDOR
ALKALMI·NAGY·BÚTORÁRÚHÁZA
BUDAPEST, VIII., BAROSS-UTCA 9. SZÁM. ~ AZ EGÉSZ HÁZ!

Teljes lakberendezések. Csillárok. Szőnyegek.

Asztalos- és kárpitos- bútortermek.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

KÖZGAZDASÁG

AZ ÚJ PÉNZTÁRJEGYEK. A napokban jelent meg a pénzügyminisztérium prospektusa, a százötven millió márka összegű, 1916 április elsején lejáró négy és fél százalékos állami pénztárjegy-kibocsátása tárgyában. Egyúttal megjelent a Rotschild-pénzcsoport aláírási felhívása is, mely a magyarországi aláírásokra nézve 95·60 százalékos árt állapit meg. Az új pénztárjegy 6·57 százalékos kamatozást nyujt, sőt még ennél is nagyobbat annak, aki 1914 április 15-ig, tehát körülbelül félesztendeig záralék-kötelezettséggel jegyez az aláírásra kerülő százötven millió márkából. Ebben az esetben közel hét százalékot hoz a befektetett tőke, amire a legnagyobb biztosságú papirnál alig volt példa. Az a haszna is meg van a pénztárjegy tulajdonosának, hogy pénzét 1916 április elsején visszakapja és még azt a kockázatot sem kell viselnie, ami járadékba fektetett tőkétől elválaszthatatlan. Ausztriában és Németországban olyan érdeklődés mutatkozik a pénzjegyek iránt, hogy rövid idő alatt megtörténik az egész összeg elhelyezése, sőt túljegyzés is várható.

ELSŐRANGÚ CIPŐK

EPSTEIN, Budapest, VI., Andrássy-út 40.
Telefon. Kobrak cipők dús választékban.

AMERICAN SHOE COMPANY LIMITED
AMERIKAI CIPŐ RÉSZVÉNYTÁRS.
Elsőrendű valódi amerikai cipőkülönlegességek kizárólagos elárusítása
KÉRJE KÉPES ÁRJEGYZÉKÜNKET

BUDAPEST, IV, Kígyó-tér 1 (Királyi bérpalota); V, Dorottya-utca 6; VII, Erzsébet-körút 42; DEBRECEN, Piac-utca 44; ZAGREB, Ilica 22

Örök hűséget esküszik

a „BEAU BRUMMEL“ folyékony szappannak, aki egyszer azt használta. A „BEAU BRUMMEL“ szabadalmazott amerikai tiszta növényolajból készült folyékony szappan, az annak adagolására szolgáló készülék a Liquid soap dispenser. Rendkívül takarékos és tiszta. Ragályos betegségek áthordozása (mint a darabszappannál) kizárva. Nem utálatos, mint az elkocsonyásodott, hajas, poros, darabszappan. A készülék ára nikkelezett foglalatban, csavarokkal és kulccsal . . **16**·— K
1 gallon (körülbelül 4 liter) kölni vízzel illatosított folyékony szappan, bádogdobozban, töltődugóval . **18**.— K

Raktáron tartja:

Geittner és Rausch
cég, főherceg udv. szállító,
Budapest, VI. ker., Andrássy-út 18/MJ szám. Saját ház.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Művészi kivitelű rajzokat és kliséket

a legjutányosabban szállít König és Bayer Budapest, Dohány-u. 12. Telefon 4-83.

KOVALD FEST, TISZTÍT.

Gyár és főüzlet: Budapest, VII. ker., Szövetség-utca 35-37. szám.

Gyűjtőtelepek a székesfőváros minden részében. Képviseletek a vidék legtöbb városában.

KOLLARIT-

BÖRLEMEZ KAUCSUK COMPOSITIOVAL BEVONT

SZAGTALAN FEDÉLLEMEZ

A jelenkor legjobb fedéllemeze!

VÉGTELENÜL TARTOS!

Gyártja:
Kollár és Társa Budapest, V., Pozsonyi-út 2/c. sz.
Törzsgyár: Kohn és Fried.

Lakodalmak, paszták barmicvek, stb. ünnepélyek alkalmára

ÉLŐ FRISS HALAKAT,

a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak

IFJ. SINGHOFFER ÁGOSTON ÉS TÁRSAI

HALÁSZMESTEREK,

BUDAPEST, KÖZPONTI VÁSÁRCSARNOK.

Vidéki megrendelések vasuton vagy posta utján gyorsan és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszontelárusitók kedvezményben részesülnek.

Sürgönycím: Singhoffertársai, Budapest. Telefonszám: 59—98.

Templomi hímzéseket

készít művészies kivitelben olcsó árak mellett, tervekkel és rajzokkal díjmentesen szolgál

HERZ EMMA BUDAPEST

Első magyar aranyhímző telepe

IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA 6 SZ.

Ő cs. és kir. Fensége Auguszta Főhercegnő udvari szállítója, Ő cs. és kir. Fensége József Főherceg kamarai szállítója. Arany érdemkereszt és Román királyi jubileum érem tulajdonosa, Grand Prix nagy aranyérme és keresztje stb. stb.

EZRA fiúnevelő intézet

SZABADKA, IV., ZOMBORI-ÚT 28. SZÁM

Gondos, családias, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék szigorú betartásával. Héber nyelvtanítás Berlitz-módszere szerint. Biblia és talmud kurzusok. Német, francia, angol, olasz nyelvből és zenéből intenziv tanítás.

Az intézetről dr. Singer Bernát szabadkai főrabbi ad felvilágositást. Prospektussal Fürst Béla intézeti igazgató szivesen szolgál.

Orth. kóser cukrász- és péksütemények

az orth. hitközség felügyelete mellett egyedül csakis

FRIEDMANN SALAMON

villanyerőre berendezett sütődéjében és cukrászdájában

BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 22

kaphatók. Telefon 105—79.

Mindennemű rendeléseket pontosan eszközlünk helyben és vidékre. :: Diabétikusok és egyéb betegek részére gyógykenyerek. Cukrászati különlegességek. Postai megrendelések pontosan eszközöltetnek.

NEWYORKI GERMANIA ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRS.

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 9

Olcsó díjak. Háborúkockázat díjmentes. Kötvények 1 év után megtámadhatatlanok. Osztalék évenként felvehető. A biztositás második évétől kezdődőleg évenként csökkenő díjfizetés. Díjtáblázatot és felvilágositást ad azonnal a Vezérképviselőség.

HELYI KÉPVISELŐKET KERESÜNK.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

FRIEDMANN
NŐI KALAPGYÁR
VI., KIRÁLY-U. 8. SZ., IV., PÁRISI-U. 4. SZ.

NŐI KALAPFORMA-, DÍSZTOLL- ÉS VIRÁG-
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Háziasszonynak

leginkább szükséges „TITANIA“ mosógép, mángorló, mosogató szekrény vagy jégszekrény. ⁂ Háztartási árjegyzéket kérjen

Takács Oszkártól

Budapest, VI., Nagymező-utca 49

Neumayer Fülöp

Budapest, V. ker., Deák Ferenc-tér 1. szám (Erzsébet-tér sarok).

Telefonszám: 11—21.

Perzsa- és Smyrna-szőnyegek. Hazai gyártmányú Moquett-plüssök, bútorszövetek, ágy és asztalterítők, függönyök és szőnyegek, továbbá kárpitos- és kocsigyártókellékek gyári raktára.

Kívánatra mintát bérmentve küldök.

FISCH BERTA

angol, francia és fűzőkülönlegességek, női divatterme

BUDAPEST, V. KERÜLET, DOROTTYA-UTCA 6/a. (Wurm-udvar.)

Felhívja a hölgyközönség figyelmét hosszas kísérletezéssel kipróbált saját találmányú és rendszerű szabadalmazott fűzőkülönlegességeire, melyek a fűzőtechnika valóságos szenzációi.

Egyben ajánlja elismert elsőrangú angol és francia női ruhatermét, hol a rendelőközönség mérsékelt árak mellett a leglelkiismeretesebb kiszolgálásban részesül.

Vidéki megrendelésnél elegendő úgy fűzőkhöz, mint ruhákhoz egy mintaruha vagy mérték beküldése.

Kívánatra mintákkal szívesen szolgál.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA
Budapest, VII. kerület, Síp-utca 12.

Pályázati hirdetmény.

A Pesti izr. hitközség előljárósága a kezelésében levő „Reich Armin és neje Blau Fanny-alapítvány“ egy izraelita vallású szegénysorsú hajadon menyasszonynak kiházasítási segélyül kiadandó, 470 korona 25 fillér összegű kamataira pályázatot hirdet.

A pályázat eldöntésénél előnyben részesül az, aki az alapítók valamelyikének vérrokona, ami közhitelű okiratokkal igazolandó, rokonpályázó hiányában pedig az árva vagy félárva.

A születési, szegénységi (esetleg rokonsági vagy árvasági) bizonyítvánnyal, valamint az eljegyzés megtörténtét igazoló irattal kellően felszerelt pályázati kérvények folyó évi december hó 15-ik napjáig az alulírott előljárósághoz küldendők.

Pályázni kívánók figyelmeztetnek, hogy a kiházasítási segély elnyerőjének a zsinagógai időszámítás szerinti Sebat hó 19-ikén (1914. évi február hó 15-én) kell esküvőjét megtartania.

Budapest, 1913. évi október havában.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Magyar királyi államvasutak téli menetrendje

Indulás Budapest nyugoti pályaudvarról

Délelőtt

idő	a vonat neme	hová
5.00	sz. v.	Vácz
5.15	„	Rákospalota-Ujpest
5.25	„	Érsekujvár
5.40	„	Szeged, Szolnok
6.00	„	Esztergom
6.30	„	Lajosmizse, Kecskemét
6.35	„	Rákospalota-Ujpest
6.50	k. o. e. v	Wien, Páris, Ostende
7.00	gy. v.	Segesvár, Stanislau
7.05	„	Zsolna, Berlin
7.55	„	Nagyszombat, Wien
8.00	sz. v.	Dunakeszi-Alag
8.25	gy. v.	Orsova, Báziás
8.40	sz. v.	Baziás, Karansebes
8.45	„	Nagymaros
9.05	„	Esztergom
9.15	„	Wien, Berlin
9.45	„	Rákospalota-Ujpest
11.00	„	Rákospalota-Ujpest
11.10	„	Lajosmizse, Kecskemét
12.00	„	Wien

Délután

idő	a vonat neme	hová
12.05	sz. v.	Rákospalota-Ujpest
12.15	„	Szeged
12.20	gy. v.	Zsolna, Berlin
12.25	sz. v.	Nagymaros
12.30	„	Esztergom
1.00	„	Rákospalota-Ujpest
1.05	Tvsz.	Piliscsaba
1.30	sz. v.	Dunakeszi-Alag
1.50	„	Esztergom
2.00	gy. v.	Wien, Páris
2.10	sz. v.	Párkány-Nána
2.15	„	Rákospalota-Ujpest
2.20	„	Esztergom
2.25	gy. v.	Szatmár-Németi, Brassó
2.30	„	Wien
2.35	sz. v.	Galánta
2.40	gy. v.	Bukarest, Báziás
2.45	sz v.	Czegléd, Szolnok
2.50	„	Lajosmizse, Kecskemét
3.10	„	Rákospalota-Ujpest
3.55	„	Nagymaros
4.10	„	Rákospalota-Ujpest
4.30	„	Szeged
5.15	gy. v.	Wien
5.20	sz. v.	Nagymaros
5.50	„	Rákospalota-Ujpest
6.00	„	Párkány-Nána
6.10	„	Vecsés
6.15	„	Nagymaros
6.20	„	Monor, Ócsa
6.40	„	Esztergom
6.45	„	Czegléd, Szolnok
6.50	gy. v.	Pozsony, Zsolna, Berlin
6.55	sz. v.	Párkány-Nána
7.00	„	Czegléd
7.15	„	Rákospalota-Ujpest
7.35	„	Czegléd
7.40	„	Lajosmizse
7.55	„	Vácz
8.05	„	Bukarest, Báziás
8.20	„	Dunakeszi-Alag
8.40	„	Zsolna, Berlin
9.30	„	Wien, Páris
9.35	gy. v.	Bukarest, Stanislau
10.00	sz. v.	Dunakeszi-Alag
10.15	gy v.	Szeged, Báziás, Bukarest
10.50	„	Marosvásárhely
10.55	sz. v.	Kiskunfélegyháza
11.10	„	Esztergom
11.30	k. o. e. v	Belgrád, Kontsantinápoly
11.35	sz. v.	Vácz
11.45	k. o. e. v.	Bukarest, Konstantinápoly

Érkezés Budapest nyugoti pályaudvarra

Délelőtt

idő	a vonat neme	honnan
5.05	sz. v	Dunakeszi-Alag
5.15	„	Czegléd
5.35	„	Vecsés
5.45	„	Monor
5.50	„	Esztergom
5.55	„	Nagymaros
6.00	„	Szolnok, Czegléd, Ócsa
6.10	k. o. e. v	Konstantinápoly, Belgrad
6.10	„	Konstantinápoly, Bukarest
6.25	sz. v	Rákospalota-Ujpest
6.30	„	Lajosmizse
6.35	„	Vácz
6.40	„	Berlin, Zsolna
6.50	gy. v.	Marosvásárhely
7.10	sz v	Esztergom
7.15	„	Bukarest, Báziás
7.20	„	Rákospalota-Újpest
7.25	„	Párkány-Nána
7.30	„	Czegléd
7.35	gy. v.	Bukarest, Kolozsvár, Máramarossziget
7.40	sz. v.	Vácz
7.50	„	Kecskemét, Lajosmizse
7.55	„	Párkány-Nána
8.10	„	Páris, Wien
8.15	„	Esztergom
8.40	„	K.-K.-Félegyháza
8.45	„	Nagymaros
9.10	„	Dunakeszi-Alag
9.25	gy. v.	Szeged
9.40	„	Berlin, Zsolna, Pozsony
9.55	sz. v.	Esztergom
10.30	„	Rákospalota-Ujpest
10.45	„	Szeged
11.25	„	Galánta
12.00	„	Rákospalota Ujpest

Délután

idő	a vonat neme	honnan
12.50	sz. v.	Rákospalota-Ujpest
1.20	„	Nagymaros
1.25	gy v.	Bukarest, Báziás
1.45	sz. v.	Rákospalota-Ujpest
1.50	gy. v.	Tövis, Kolozsvár, Sz.-Németi
2.00	„	Páris, Wien
2.08	sz. v	Esztergom
2.40	„	Dunakeszi-Alag
3.00	„	Rákospalota-Ujpest
3.40	„	Kecskemét, Lajosmizse
3.50	„	Rákospalota-Ujpest
4.05	„	Temesvár-Józsefváros
4.10	„	Nagymaros
5.05	„	Esztergom
5.15	„	Rákospalota-Ujpest
5.55	„	Érsekujvár
6.10	„	Wien, Berlin
6.20	gy. v.	Berlin, Zsolna
6.30	sz. v.	Rákospalota-Ujpest
6.35	gy. v.	Orsova, Báziás
6.40	„	Wien
7.10	„	Wien
7.45	sz. v.	Báziás, Temesvár
8.00	„	Rákospalota-Ujpest
8.05	„	Vecsés
8.15	„	Piliscsaba
8.20	„	Nagymaros
8.55	„	Párkány-Nána
9.05	gy. v.	Wien
9.30	sz. v.	Kecskemét, Lajosmizse
9.35	„	Dunakeszi-Alag
9.40	gy. v.	Segesvár, Stanislau
9.45	„	Berlin, Zsolna
10.00	sz. v.	Esztergom
10.25	„	Vácz
10.30	„	Ócsa
10.35	„	Wien
11.00	„	Temesvár, Báziás
11.05	k. o. e. v.	London, Ostende, Paris, Wien
11.25	sz. v.	Dunakeszi-Alag

Indulás Budapest keleti pályaudvarról

Délelőtt

idő	a vonat neme	hová
5.40	sz. v.	Balatonfüred, Tapolcza
5.40	„	Hatvan
6.25	gy. v.	Ruttka, Berlin
6.30	sz. v.	Bicske
6.40	„	Wien, Grácz, Sopron
6.45	gy. v.	Kassa, Csorba, Bártfa
6.55	sz. v	Kassa, Csorba
7.00	gy. v.	Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce
7.05	„	Arad, Brassó
7.10	„	Belgrád, Sofia, Sarajevo
7.20	„	Fehring, Grácz. Triest
7.25	„	Stryj, Przemysl, Lemberg
7.30	sz. v.	Gödöllő
7.45	„	Belgrád, Sofia, Vinkovce
7.50	„	Arad, Brassó, Bukarest
8.10	sz. v.	Munkács, Lawoczne
8.20	„	Kolozsvár, Brassó
8.25	„	Eszék, Bród
8.35	„	Ruttka, Berlin
8.55	„	M.-Sziget, Stanislau
9.10	gy v	Wien, Sopron
9.30	sz v.	Bicske
9.35	gy. v.	Kassa, Poprád-Felka
10.00	sz. v.	Kunszentmiklós-Tass
10.05	„	Nagykáta
10.45	„	Balatonfüred, Tapolcza
11.55	„	Bicske

Délután

idő	a vonat neme	hová
12.20	sz. v.	Arad, Tövis, M.-Sziget
12.20	„	Ujvidék, Sarajevo
12.30	„	Hatvan
12.30	„	Szombathely, Wien
12.45	„	Fiume, Róma, Eszék
1.20	gy v.	Kassa, Poprád-Felka
1.25	sz. v	Gödöllő
1.40	gy. v.	Fehring, Grácz
2.00	„	Sátoraljaujhely, Lemberg, Kassa
2.05	„	Wien, Páris
2.10	„	Arad, Bukarest
2.15	sz. v.	Kiskőrös
2.20	gy. v.	Ruttka, Berlin
2.25	sz. v.	Hatvan
2.30	„	Péczel
2.30	„	Bicske
2.40	„	Szolnok
2.45	gy. v.	Szabadka, Sarajevo
2.55	„	Tapolcza, Eszék
3.20	„	Belgrád, Konstantináp.
3.30	sz. v.	Paks
4.25	„	Komárom
4.25	„	Gödöllő
5.00	gy. v.	Arad, Bukarest, M-sziget
5.10	sz v.	Lawoczne, Lemberg
5.15	gy v.	Győr, Sopron, Szombathely, Wien
5.20	sz. v.	Gödöllő
5.40	„	Nagykáta, Szolnok
5.55	„	Ruttka, Berlin
6.05	„	Kunszentmiklós Tass
6.15	gy. v.	Fiume, Róma, Nápoly
6.15	sz. v	Kolozsvár, Brassó
6.25	„	Péczel
6.40	„	Hatvan
6.45	„	Bicske
6.55	„	Kunszentmiklós-Tass
7.10	„	Nagykáta, Szolnok
7.20	„	Győr
7.35	„	Hatvan
7.40	gy. v.	Fiume, Nizza, Cannes
7.45	sz. v.	M.-Sziget, Stanislau
8.00	„	Kassa, Csorba, Bártfa
8.05	„	Belgrád, Sarajevo
8.30	„	Pécs, Bród
8.40	„	Gödöllő
9.00	„	Szolnok
9.15	„	Győr, Grácz
9.30	„	Arad, Brassó
10.00	gy. v.	Kassa, Csorba, Bártfa
10.05	sz. v.	Péczel
10.25	„	Fiume, Tapolcza
10.25	„	Kassa, Csorba, Lemberg
10.55	„	Szombathely, Wien
11.10	Vv.	Ruttka, Poprád-Felka
11.15	sz. v.	Bród, Belgrád, Sofia
11.25	„	Arad, Debreczen
11.30	Vv.	Miskolcz, Kassa
11.55	sz. v.	Bicske

Érkezés Budapest keleti pályaudvarra

Délután

idő	a vonat neme	honnan
5.10	v. v	Berlin, Ruttka
5.20	t. v. sz.	Debreczen Nagyvárad
5.30	sz. v.	Hatvan
5.30	„	Eszék, Tapolcza
5.45	„	Brassó, Arad
5.45	„	Sofia, Bród, Belgrád
5.55	„	Torbágy
6.00	„	Péczel
6.05	„	Komárom
6.15	„	Stanislau, M.-Sziget
6.25	„	Wien
6.30	gy v.	Lemberg, Poprád-Felka, Kassa
6.40	sz. v.	Nagyvárad
6.50	„	Lemberg Stryj, Kassa
6.50	„	Fiume, Zágráb
7.00	gy. v.	Róma, Triest, Fiume
7.05	sz. v.	Gödöllő
7.20	„	Brassó, Kolozsvár
7.25	„	Kunszentmiklós-Tass
7.30	„	Gödöllő
7.40	„	Hatvan
7.45	„	Bicske
8.00	„	Grácz, Fehring
8.10	„	Sarajevo, Belgrád
8.15	„	Bártfa, Csorba, Kassa
8.20	„	Paks
8.35	„	Bukarest, Kolozsvár
8.45	„	Hatvan
9.20	„	Győr
9.25	„	Berlin, Ruttka
9.35	gy. v	Fiume Tapolcza
9.55	sz. v	Szabadka
10.05	gy. v.	Bruck-K., Szombath., Sopr.
10.20	sz. v.	Miskolcz
10.45	„	Cannes, Nizza, Bicske
11.30	gy v	Nagyv., Debr., Arad

Délután

idő	a vonat neme	hová
12.10	sz v.	Gödöllő
12.30	„	Bukarest, Arad
12.50	gy. v.	Berlin, Ruttka
1.00	„	Konstantináp., Belgrád
1.05	„	Lemberg, Kassa
1.20	sz. v	Wien, Sopron
1.25	gy. v.	Bukarest, Arad
1.30	„	Sarajevo, Bród, Szabadka
1.40	„	London, Páris, Wien
1.55	„	Eszék, Pécs
2.10	sz. v.	Hatvan
2.20	gy. v	Poprád-Felka, Kassa
2.25	„	Grácz, Fehring
2.40	sz. v	Kunszentmiklós-Tass
3.00	„	Bicske
3.10	„	Nagykáta
4.00	„	Tapolcza, Balatonfüred
4.20	„	Péczel
5.25	„	Gödöllő
6.00	„	Szolnok
6.15	„	Bukarest, Debreczen
6.20	„	Bruck-Királyhida
6.25	gy v.	Poprád-Felka, Kassa
6.35	„	Wien, Grácz
7.00	sz. v.	Stanislau, M.-Sziget
7.20	„	Sofia, Belgrád
7.25	„	Bukarest, Arad
7.35	v. v.	Szerencs
7.45	sz. v.	Berlin, Ruttka
7.50	„	Bicske
8.05	„	Tapolcza, Balatonfüred
8.15	„	Fiume, Bród
8.20	„	Lawoczne, M.-Sziget
8.45	„	Wien, Grácz
8.50	„	Csorba, Kassa
9.00	„	Bicske
9.10	„	Péczel
9.10	„	Vinkovcze, Eszék, Pécs
9.20	gy. v	Brassó, Arad
9.28	sz. v.	Triest, Torbágy
9.35	gy. v.	Berlin, Ruttka
9.35	„	Róma, Fiume, Pécs
9.45	sz. v.	Kiskőrös
9.55	gy. v.	Lemberg, Przemysl
10.00	„	Sofia, Belgrad
10.10	„	Grácz, Triest
10.25	sz. v.	Gödöllő
10.35	„	Segesvár, Kolozsvár
10.45	gy. v.	Bártfa, Csorba, Kassa

Érvényes 1913. évi október hó elsejétől

Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára

Háló-, étkező- és buffetkocsik közlekedése

a magyar királyi államvasutak vonalain 1913. évi október hó 1-től kezdve.

I. Hálókocsik.[1]

1. Budapest keleti p. u.-Wien (Bruck-Királyhidán át):
   Budapest keleti p. u. ind. 10^{55}, Wienbe érk. 7^{20}.
   Wienből ind. 10^{20}, Budapest keleti p. u. érk. 6^{25}.
2. Budapest nyugati p. u.—Wien (Marcheggen át):
   Budapest nyug. p. u. ind. 9^{30}, Wienbe érk. 5^{50}.
   Wienből ind. 11^{10}, Budapest ny. p. u. érk. 8^{10}.
3. Budapest nyugati p. u.–Brassó:
   Budapest nyug. p. u. ind. 9^{35}, Brassóra érk. 1^{46}.
   Brassóról ind. 2^{40}, Budapest ny. p. u. érk. 7^{35}.
4. Budapest keleti p. u.—Bukarest (Arad, Piski, Predeálon át):
   Bpest k. p. u. ind. 2^{10}, Predeálra érk. 6^{33}, Bukarestbe érk. 10^{45}.
   Bukarestről ind. 5^{05}, Predeálról ind. 8^{42}, Budapest k. p. u. érk. 1^{25}.
5. Budapest keleti p. u.—Piski (saját):
   Budapest keleti p. u. ind. 9^{30}, Piskire érk. 11^{10}.
   Piskiről ind. 4^{17}, Budapest keleti p. u. érk. 5^{45}.
6. Budapest nyugati p. u.—Bukarest (Temesvár, Verciorován át):
   Budapest ny. p. u. indul 2^{40}, Verciorovára érk. 1^{20}, Bukarestbe érk. 11^{25}.
   Bukarestről ind. 6^{05}, Verciorováról ind. 3^{18}, Budapest ny. p. u. érk. 1^{25}.
7. Budapest nyugati p. u.—Báziás:
   Bpest ny. p. u. ind. 10^{15}, Szegedről ind. 2^{09}, Báziásra érk. 9^{25}.
   Báziásról ind. 4^{26}, Budapest ny. p. u. érk. 7^{15}.
8. Budapest keleti p. u.—Fiume (Ujdombóvár—Zágrábon át):[2]
   Budapest k. p. u. ind. 7^{40}, Fiuméba érk. 8^{50}.
   Fiuméből ind. 7^{56}, Budapest k. p. u. érk. 9^{35}.
9. Budapest keleti p. u.—Fiume (teljes X/1-től II/28-ig) Ujdombóvár–Zágrábon át (vegyes III/1—IV/30):
   Budapest k. p. u. ind. 6^{15}, Fiuméba érk. 7^{15}.
   Fiuméből ind. 6^{00}, Budapest k. p. u. érk. 7^{00}.
10. Budapest keleti p. u.—Zágráb (Ujdombóváron át, saját):
    Budapest k. p. u. ind. 10^{25}, Zágrábba érk. 8^{30}.
    Zágrábból ind. 8^{31}, Budapest k. p. u. érk. 6^{50}.
11. Budapest keleti p. u.—Poprád-Felka (Kassán át, vegyes):[3]
    Bpest k. p. u. ind. 10^{00}, Kassáról ind. 3^{40}, Poprád-Felkára érk. 6^{20}.
    Poprád-Felkáról ind. 10^{40}, Kassáról ind. 1^{17}, Budapest k. p. u. érk. 6^{30}.
12. Budapest keleti p. u.—Tátra-Lomnicz (Kassán át, vegyes):[4]
    Budapest k. p. u. ind. 10^{00}, Kassáról ind. 3^{40}, Tátralomniczra érk. 9^{22}.
    Tátralomniczról ind. 9^{40}, Kassáról 1^{17}, Budapest k. p. u. érk. 6^{30}.
13. Budapest nyugati p. u.—Berlin:
    Budapest ny. p. u. ind. 6^{50}, Berlinbe érk. 11^{08}.
    Berlinből ind. 4^{39}, Budapest ny. p. u. érk. 9^{40}.
14. Konstantinápoly—Berlin (Bpest k. p. u.–Ruttka—Oderbergen át):
    Konstantinápolyból ind. 8^{25}, Bpest k. p. u. érk. 1^{00}.
    Budapest k. p. u. ind. 2^{20}, Berlinbe erk. 7^{45}.
    Berlinből ind. 7^{33}. Budapest k. p. u. érk. 12^{50}.
    Bpest k. p. u. ind. 3^{20}, Konstantinápolyba é. 7^{47}.
15. Budapest keleti p. u.—Lavocne (Sátoralja-Újhelyen át, vegyes):
    Budapest keleti p. u. ind. 5^{10}, Lavocnéra érk. 6^{35}.
    Lavocnéról ind. 7^{30}, Budapest k. p. u. érk. 6^{30}.
16. Budapest nyugati p. u.—Marosvásárhely (Kolozsváron át):
    Bpest ny. p. u. ind. 10^{50}, M.-vásárhelyre érk. 11^{15}.
    M.-vásárhelyről ind. 5^{24}, Bpest ny. p. u. érk. 6^{50}.
17. Budapest keleti p. u.—Grác (Fehringen át):
    Budapest keleti p. u ind. 9^{15}, Grácba érk. 10^{27}.
    Grácról ind. 6^{20}, Budapest keleti p. u. érk. 8^{00}.
18. Budapest keleti p. u.—Nizza–Cannes (Budapest-Kelenföld-Pragerhof-Marburg—Ala-n át):[5]
    Budapest k. p. u ind. 7^{40}, Budapest-Kelenföldre érk. 7^{55}, Cannes-ba érk. 9^{00}.
    Cannes-ből ind. 8^{30}, Budapest-Kelenföldre érk. 10^{23}, Budapest keleti p. u. érk. 10^{45}.

A hálókocsi-pótjegyek árai:

	I. o.	II. o.
	Korona	
Budapest k. p. u.—Wien vagy viszont	9·60	7·20
ny. p. u.—Wien „ „	9·60	7·20
„ „ —Brassó „ „	12·—	9·—
„ „ —Kolozsvár v. viszont	9·60	7·20
Kolozsvár–Segesvár v. viszont, nappal	4·80	3·60
Budapest k. p. u.—Bukarest v. viszont	17·40	—·—
„ „ —Predeal „ „	14·40	10·80
„ „ —Brassó „ „	14·40	10·80
„ „ —Arad v. vissza, nappal	4·80	3·60
Arad—Predeal v viszont	9·60	7·20
Budapest k. p. u.—Piski vagy viszont	9·60	7·20
Arad–Bukarest vagy viszont	13·60	—·—
„ —Predeal „ „	9·60	—·—
„ —Brassó „ „	9·60	7·20
Budapest ny p. u.–Bukarest v. viszont	10·60	—·—
„ „ Orsova „ „	9·60	7·20
„ „ —Temesvár „ „	9·60	7·20
„ „ „ nappal	4·80	3·60
Temesvár–Orsova vagy viszont	4·80	3·60
„ —Bukarest „ „	12·80	—·—
Budapest k. p. u.–Fiume vagy viszont	12·00	9·—
„ „ —Zágráb „ „	9·60	7·20
„ „ —Losonc „ „	12·—	9·—
„ „ –M.-Sziget „ „	12·—	9·—
„ „ —Királyháza v. viszont	9·60	7·20
Szolnok–Máramarossziget vagy viszont	9·60	7·20
Budapest k. p. u.—Grác „ „	12·—	9·60
Zágráb—Fiume „ „	9·60	7·20
Budapest k. p. u–Poprád-Felka v. visz.	9·60	7·20
„ „ —Kassa vagy viszont	9·60	7·20
„ „ —Tátralomnic v. viszont	9·60	7·20
	Márka	
„ ny. p. u.–Berlin	13·00	10·20
„ „ —Breslau	11·20	9·00
	Korona	
„ „ —Oderberg	9·80	7·00
	Márka	
„ k. p. u.—Berlin	13·00	10·20
„ „ —Breslau	11·20	9·00
	Korona	
„ „ —Oderberg	9·50	7·—
	Frank	
„ „ —Belgrád	6·—	4·50
„ „ —Konstantinápoly	29·—	21·25
	Lira	
„ „ —Mailand	37·15	—·—
„ „ —San-Remó	50·—	—·—
„ „ —Menton	56·35	—·—
„ „ —Monte Carlo	56·35	—·—
„ „ —Nizza	56·35	—·—
„ „ —Cannes	56·35	—·—

II. Étkezőkocsik.[6]

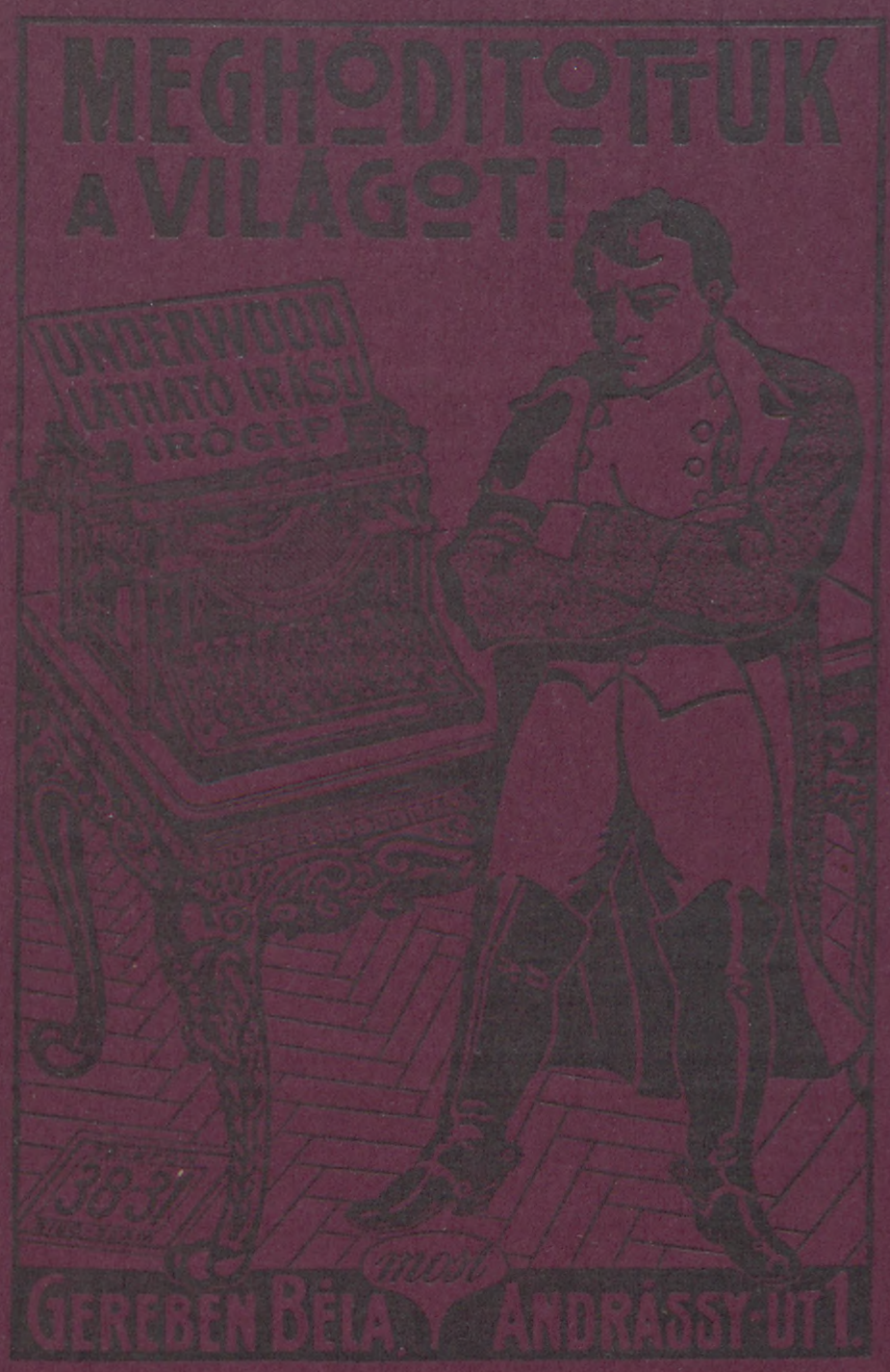
1. Budapest keleti p. u.-Wien (Bruck-Királyhidán át):
   Budapest k. p. u.-ról ind. 2^{05}, Wienbe érk. 6^{40}.
   Wienből ind. 9^{10}, Budapest k. p. u.-ra érk. 1^{40}.
2. Budapest keleti p. u.-Wien (Bruck-Királyhidán át):
   Budapest k. p. u.-ról ind. 9^{10}, Wienbe érk. 1^{50}.
   Wienből ind. 1^{55}, Budapest k. p. u.-ra érk. 6^{35}.
3. Budapest nyugati p. u.—Wien (Marcheggen át):
   Budapest ny. p. u.-ról ind. 5^{15}, Wienbe érk. 9^{35}.
   Wienből ind. 2^{55}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 7^{10}.
4. Budapest nyugati p. u.—Wien (Marcheggen át):
   Budapest ny. p. u.-ról ind. 7^{55}, Wienbe érk. 12^{14}.
   Wienből ind. 4^{50}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 9^{06}.
5. Budapest nyugati p. u.—Wien (Marcheggen át):
   Budapest ny. p. u.-ról 2^{00}, Wienbe érk. 6^{20}.
   Wienből ind. 9^{25}, Budapest ny. p. u. ra érk. 2^{00}.
6. Budapest nyugati p. u.–Wien (Marcheggen át):
   Budapest ny. p. u.-ról ind 2^{30}, Wienbe érk. 6^{55}.
   Wienből ind. 2^{10}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 6^{40}.
7. Budapest nyugati p. u.–Kolozsvár:
   Bpest ny. p. u.-ról ind. 2^{25}, Kolozsvárra érk. 10^{32}.
   Kolozsvárról ind. 5^{20}, Bpest ny. p. u.-ra érk. 1^{50}.
8. Kolozsvár–Brassó:
   Kolozsvárról ind. 6^{13}, Brassóba érk. 1^{46}.
   Brassóból ind. 2^{40}, Kolozsvárra 10^{20}.
9. Budapest nyugati p. u.—Karánsebes:
   Budapest ny. p. u.-ról ind. 2^{40}, Karánsebesre érk. 10^{29}.
   Karánsebesről ind. 5^{43}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 1^{25}.
10. Budapest nyugati p. u.—Orsova (Temesváron át):
    Budapest ny. p. u.-ról ind. 8^{25}, Orsovára érk. 9^{19}.
    Orsováról ind. 5^{16}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 6^{35}.
11. Temesvár–Bukarest (Orsován át):
    Temesvárról ind. 5^{49}, Bukarestbe érk. 10^{25}.
    Bukarestből ind. 6^{40}, Temesvárra érk. 8^{53}.
12. Budapest keleti p. u.—Piski:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 2^{10}, Piskire érk. 10^{17}.
    Piskiről ind. 4^{55}, Budapest k. p. u.-ra érk. 1^{25}.
13. Budapest keleti p. u. Arad–Brassó:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 7^{05}, Brassóba érk. 10^{43}.
    Brassóból ind. 6^{00}, Budapest k. p. u.-ra érk. 9^{20}.
14. Budapest keleti p. u.—Zimony:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 3^{20}, Zimonyba érk. 10^{18}.
    Zimonyból ind. 6^{19}, Budapest k. p. u.-ra érk. 1^{00}.
15. Budapest keleti p. u.—Zimony:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 7^{10}, Zimonyba érk. 1^{53}.
    Zimonyból ind. 2^{52}, Budapest k. p. u.-ra érk. 10^{00}.
16. Budapest keleti p. u.—Fehring:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 7^{20}, Fehringre érk. 1^{56}.
    Fehringről ind. 3^{25}. Budapest k. p. u.-ra érk. 10^{10}.
    Budapest k. p. u.-ról ind. 1^{40}, Fehringre érk 8^{12}.
    Fehringről ind. 8^{05}, Budapest k. p.-u.-ra érk. 2^{25}.
17. Budapest keleti p. u—Kassa (Poprád-Felka, dec. 15-től febr. 28-ig):
    Budapest k. p. u.-ról ind. 9^{35}, Kassáról ind. 3^{00}, Poprád-Felkára érk. 5^{20}.
    Poprád-Felkáról ind. 10^{45}, Kassáról ind. 1^{20}, Budapest k. p.-u. érk. 6^{25}.
18. Budapest k. p. u.—Kassa (dec. 15-i- és márc. 1-től):
    Budapest k. p. u.-ról ind 1^{20}, Kassára érk. 6^{51}.
    Kassáról ind. 8^{57}, Budapest k. p. u.-ra érk. 2^{20}.
19. Budapest k. p. u.—Poprád-Felkáig (Kassán át, dec. 15-től febr. 28-ig):
    Budapest k. p. u.-ról ind. 1^{20}, Kassára érk. 6^{51}, Poprád-Felkára érk. 9^{25}.
    Poprád-Felkáról ind. 6^{34}, Kassáról ind. 8^{57}, Budapest k. p. u.-ra érk. 2^{20}.
20. Budapest keleti p. u.—Fiume (okt. 1-től febr. 28-ig):
    Budapest k. p. u.-ról ind. 6^{15}, Fiuméba érk. 7^{15}.
    Fiuméből ind. 6^{00}, Budapest k. p. u.-ra érk. 8^{00}
21. Budapest keleti p. u.—Ujdombóvár—Zágráb—Fiume (márc. 1-től ápr. 30-ig):
    Budapest k. p. u.-ról ind. 6^{15}, Zágrábba érk. 1^{43}.
    Zágrábból ind. 3^{09}, Fiuméba érk. 8^{50}.
    Fiuméből ind. 6^{00}, Ujdombóvárra érk. 3^{54}.
    Ujdombóvárról ind. 6^{13}, Budapest k. p. u. érk. 9^{35}.
22. Budapest k. p. u.–Fiume:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 7^{00}, Fiuméba érk. 7^{54}.
    Fiuméből ind. 8^{00}, Budapest k. p. u.-ra érk. 9^{35}.
23. Budapest keleti p. u. Kassa—Oderberg:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 6^{45}, Kassáról ind. 12^{02}, Oderbergre érk. 8^{30}
    Oderbergről ind. 9^{50}, Kassáról ind. 5^{25}, Budapest k. p. u.-ra érk. 10^{45}.
24. Budapest nyugati p. u.–Nagykároly:
    Budapest ny. p. u.-ról ind. 7^{00}, Nagykárolyba érk. 1^{11}.
    Nagykárolyból ind. 3^{02}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 9^{40}.
25. Budapest nyugati p. u.—Zsolna:
    Budapest ny. p. u.-ról ind. 7^{05}. Zsolnára érk. 1^{30}.
    Zsolnáról ind. 3^{20}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 9^{45}.
26. Budapest nyugati p. u.—Pozsony:
    Budapest ny. p. u.-ról ind. 6^{50}, Pozsonyba érk. 10^{14}.
    Pozsonyból ind. 6^{15}, Budapest ny. p. u.-ra érk. 9^{40}.
27. Budapest keleti p. u.—Sátoraljaújhely:
    Budapest k. p. u.-ról ind. 7^{25}, Sátoraljaújhelyre érk. 12^{39}.
    Sátoraljaújhelyről ind. 4^{39}, Budapest k. p. u.-ra érk. 9^{55}.

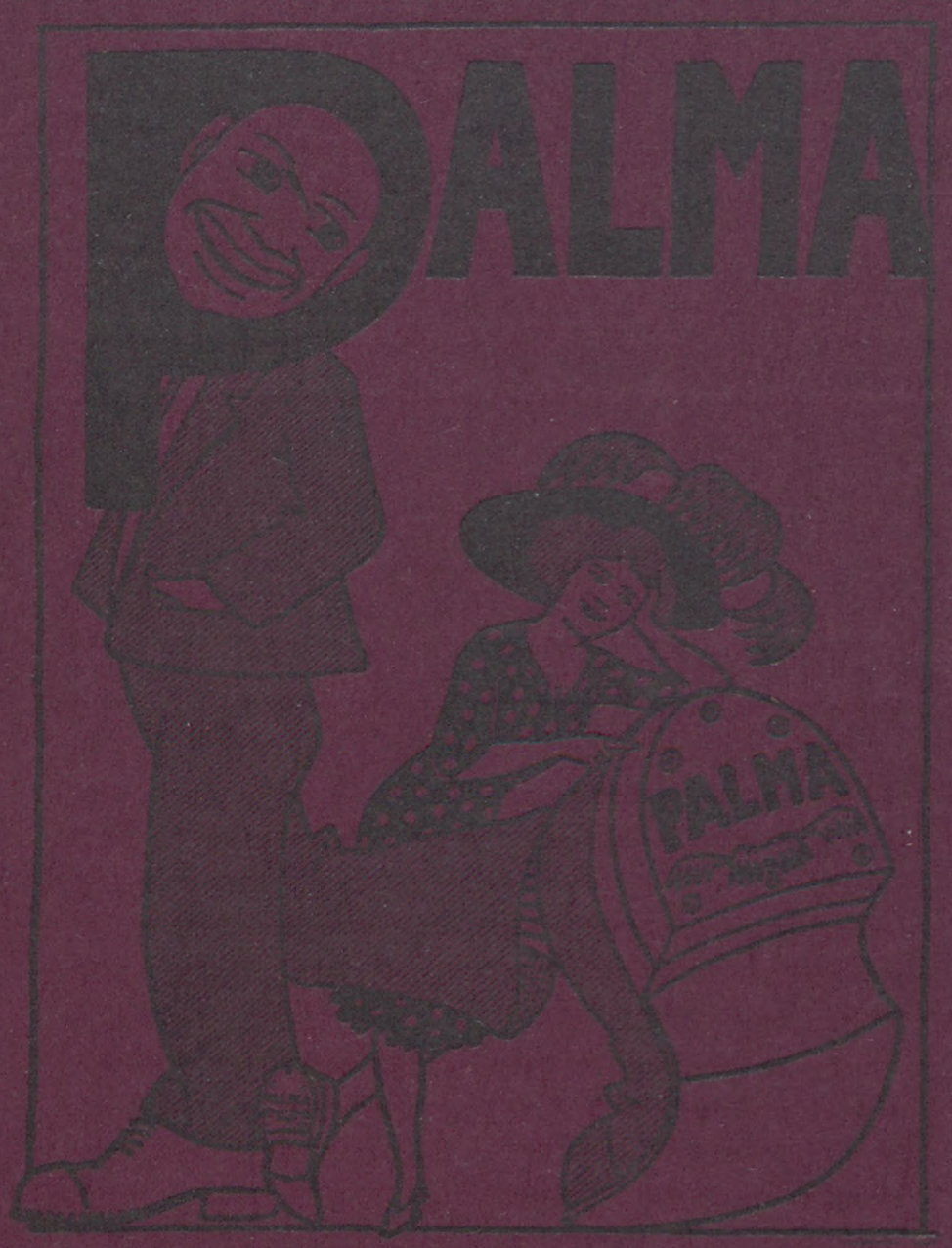
III. Buffetkocsik.[6]

1. Budapest keleti p. u.—Vinkovce—Sziszek:
   Budapest k. p. u.-ról ind. 2^{45}, Vinkovcéra érk. 9^{19}.
   Vinkovcéről ind. 8^{47}, Sziszekre érk. 1^{11}.
   Sziszekről ind. 3^{21}, Vinkovcéra érk. 7^{43}.
   Vinkovcéről ind. 6^{56}, Budapest k. p. u.-ra érk. 1^{30}.
2. Budapest keleti p. u. (Ujdombóváron át)—Eszék:
   Budapest k. p. u.-ról ind. 2^{55}, Eszékre érk. 9^{31}.
   Eszékről ind. 6^{26}, Budapest k. p. u.-ra érk. 1^{55}.
3. Budapest keleti p. u.—Ruttka:
   Budapest k. p. u.-ról ind. 6^{25}, Ruttkára érk. 1^{16}.
   Ruttkáról ind. 2^{40}, Budapest k. p. u.-ra érk. 9^{35}.
4. Budapest k. p. u.—Ruttka:
   Budapest k. p. u.-ról ind. 2^{20}, Ruttkára érk. 9^{23}.
   Ruttkáról ind. 6^{20}, Budapest k. p. u.-ra érk. 12^{50}.

Jegyzet. [1] A hálókocsik csak I. vagy II. oszt. menetjegyekkel bíró utasok által, megfelelő pótjegy váltása mellett, használhatók. — [2] Március 1-től április 30-ig. — [3] Október 1-től december 15-ig. — [4] December 15-től február 28-ig. — [5] Közlekedik Budapest keleti pályaudvarról. Február 2-től április 25-ig minden hétfő, csütörtök és szombati napon. Érkezik Budapest keleti pályaudvarra február 7-től április 29-ig minden szerda, szombat és hétfői napon. Csak I. oszt. utasok által használható. — [6] Az étkező- és buffetkocsik étkezőtermeit I. vagy II. oszt. menetjeggyel bíró utasok vehetik igénybe, külön illetek fizetése nélkül. A buffetkocsikban lévő ülőhelyekkel bíró külön szakaszok azonban csak I. osztályra érvényes menetjegyekkel, illetve menetigazolványokkal bíró utasok által használhatók.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Rácskapukat, rácskerítésekat, ajtókat, vasablakokat a legszebb kivitelben szállít

ABELES EMIL
Budapest, V., Váci-út 14.,
a nyugati pályaudvarral szemben

COGNAC
KEGLEVICH
GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN UTÓDAI BUDAFOK

E C O

Porosz kőszéntégla a

legjobb fűtőanyag

Pongrácz és Pongrácz VII., Erzsébet-körút 50.

Telefonszám 177.—41 és 158.—05.

E C O

Férfi

téli ulster	50 K	minden méretben
téli kabát	38 K	
téli öltöny	36 K	

ROTHBERGER JAKAB cs. és kir. udv. szállító

Budapest, IV., Váci-utca 6.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

SCHWARZ IGNÁC

könyvkereskedő.

Budapest, VI., Király-utca 8. sz.

Alapíttatott 1888.

Dús választékú raktár a zsidó vallás keretében szükséges szertartási cikkekből, úgymint imakönyvek, taleszek stb., úgyszintén templomi aranyhímzések művészies kivitelben készíttetnek a legjutányosabb árak mellett.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MODERN LEVÉLPAPÍR-UDONSA 60 K. PAPÍRÁRUK

Pauer Mór
PAPÍRÁRUHÁZA

BUDAPEST V. FIÓKÜZLET: V. VÁCI KÖRÚT 6. TEL. 47-37 FIÓKÜZLET: VÁCI KÖRÚT 20. TEL. 86-73 M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI ÁRJEGYZÉKHEZ

HIRDETMÉNY.

Ezennel közhírré tétetik, hogy miután a **Magyar Királyi Pénzügyminisztérium** ellenőrző közegei a Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték **(XXXIII. sorsjáték)** I. osztályára szóló sorsjegyeket felülvizsgálták, azok a főárusítóknak árusítás végett kiadattak.

Az I. osztály húzása **1913. november hó 20. és 22-én** tartatik meg. A húzások a **Magyar Királyi Lottójövedéki Igazgatóság, mint állami ellenőrző hatóság,** és királyi közjegyző jelenlétében, nyilvánosan történnek, a húzási teremben. Sorsjegyek a Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték valamennyi árusítóinál kaphatók.

Budapest, 1913. évi október hó 26-án.

Magyar Királyi Szabadalmazott Osztálysorsjáték Igazgatósága.

TOLNAY. HAZAY.

LOHR MÁRIA-KRONFUSZ

A főváros első és legrégibb csipketisztító-, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Alapítva 1867. Telefon: József 2—37.

GYÁR ÉS FŐÜZLET: Bpest, VIII., Baross-u. 85. FIÓKOK: II., Fő-utca 27. — IV., Eskü-tér 6., Kecskeméti-utca 18. — VI., Andrássy-út 16., Teréz-körút 39. — V., Hatvanas-utca 4. — VIII. József-körút 2.

XX. évfolyam. Telefon 63-45.

Beiratkozások egész éven át, naponta 9—6-ig

SOMOGYI MÓR

tanár, zongoraművész, államilag képesített okl. zenetanár igazgatósága alatt álló

ZENE-KONZERVATÓRIUMÁBA,

Budapest, VII., Erzsébet-körút 44. sz.

Zongora, ének, hegedű és az összes tanszakok oktatása. Államilag diplomáit tanárok.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. - Fizikai, kémiai, természetrajzi műszerek. - Röntgen-készülékek. - Tudományos műszerek.

Budapest, VI., Bulcsu-utca 7. szám. Telefon 21-06

ALKALMI AJÁNDÉKOK

műtárgyakban és régiségekben

STERNBERGNÉL

BUDAPEST, VI. KER., DOB-UTCA 24. SZÁM

KERBER HENRIK

BUDAPEST, VIII., Nap-u. 29.

Alapíttatott 1890-ben. Telefon: „József" 3—86.

Szőrme, szőnyeg-poroló, megóvó, valamint szőnyeg-mosó, tisztító- és javítóintézet. ◈ Ablaktisztítás, lakástakarítás, padlóbeeresztés, „Tapeta" festettfal, falfestmény, Frescotisztítás és féregirtási vállalat. ◈ ◈ ◈

KORNYÁNSZKY V. CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA BUDAPESTEN. 57911

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára